Arkadij Strugackij-Boris Strugackij

PLANÉTA PRE PANŤANOV

Zenit

TATRAN 1976

Preložila VIKTÓRIA SLOBODNÍKOVÁ

Translation © Viktória Slobodníková 1976

1. kapitola

PUSTO A TICHO

— Vieš, — povedala Majka, — mám akúsi hlúpu predtuchu…

Stáli sme pri raketovom klzáku, Majka si hľadela pod nohy a opätkom ryla do zamrznutého piesku.

Nevedel som, čo jej na to povedať. Netrápili ma síce nijaké predtuchy, no pravdu povediac, ani mne sa tu nepáčilo. Prižmúril som oči a zahľadel som sa na ľadovec. Vyčnieval nad obzorom ako obrovská homoľa cukru, ako oslepujúco biely vyštrbený kel, veľmi studený, nehybný a nedotknutý, nijaký malebný jagot a hra farieb. Kedysi dávno, pred stotisíc rokmi prenikol na tento pozvoľna sa zvažujúci nechránený breh a vyzeralo, že takto tu chce trčať ďalších stotisíc rokov naprotiveň všetkým svojim bratom, čo nepokojne blúdia po otvorenom oceáne. Tiahla sa k nemu hladká, sivožltá pláž, trblietajúca sa miriádami šupiniek inovate, a napravo od neho sa rozprestieral oceán, pochmúrny, rozčerený zimomravými vlnkami, na obzore atramentovočierny, neprirodzene mŕtvy, vanulo z neho studeným kovom. Vľavo nad horúcimi žriedlami, nad močariskom ležala sivá vrstevnatá hmla, za ňou sa nejasne črtali končité sopky a ďalej sa kopili kolmé tmavé skaliská pokryté škvrnami snehu. Tiahli sa pozdĺž celého pobrežia, až pokiaľ oko dovidelo, a nad nimi na bezoblačnú, no takú istú smutnú, mrazivú sivofialovú oblohu vychádzalo drobné fialkasté studené slnko. Z klzáka vyšiel Vanderhose, hneď si natiahol na hlavu kožušinovú kapucňu a rýchlymi krokmi pristúpil k nám.

— Som pripravený, — povedal. — Kde je Komov?

Majka len hodila plecom a dúchla si na premrznuté prsty.

— Zaiste hneď príde, — poznamenala roztržité.

— Kde sa dnes zberáte? — spýtal som sa Vanderhoseho. — Na jazero?

Vanderhose zľahka zaklonil hlavu, otrčil spodnú peru a ospanlivo pozrel na mňa ponad konček nosa. V tej chvíli sa veľmi ponášal na obstarnú ťavu s bokombradami ani rys.

— Je ti tu samému otupno, — povedal súcitne. — No budeš

musieť vydržať, čo povieš?

— Nuž hej, budem musieť.

Vanderhose ešte väčšmi zaklonil hlavu a pozrel k ľadovcu. Jeho výzor mi zasa silne pripomenul povýšeneckú ťavu.

— Veru, — poznamenal s porozumením. — Veľmi sa to tu podobá na Zem, ale Zem to nie je. V tom je celá bieda so svetmi, čo sa ponášajú na Zem. Človek sa zakaždým cíti oklamaný, ani čoby ho okradli. Lenže i na to sa dá privyknúť, čo myslíš, Majka?

Majka neodpovedala. Dnes bola akási veľmi smutná. Alebo naopak – veľmi nazlostená. No Majka často máva podobnú náladu, priam sa v nej vyžíva.

Za chrbtom im s ľahkým mľasknutím pukla membrána prielezu a na piesok zoskočil Komov. Zamieril k nim a idúcky si náhlivo zapínal kožuch. Úsečne sa spýtal:

— Pripravení?

— Áno, — odpovedal Vanderhose. — Kde dnes ideme, Gennadij? Zasa na jazero?

Áno, — prisvedčil Komov, pričom sa trápil so zapínaním na krku. — Ako som pochopil, Maja, dnes máte kvadrát šesťdesiatštyri. Moje body sú: západný breh jazera, výška sedem, výška dvanásť. Program spresníme cestou. Popov, prosím vás, odošlite rádiogramy, nechal som ich v kabíne. Spojenie so mnou bude cez klzák. Návrat o osemnásť nula nula miestneho času. Ak by sme sa zdržali, upovedomíme vás.

— Jasné, — povedal som skleslo. Nepáčila sa mi jeho poznámka, že by sa mohli zdržať.

Majka mlčky pristúpila ku klzáku. Komov si napokon poradil s prackou, prešiel si dlaňou po prsiach a pobral sa za Majkou. Vanderhose mi stisol plece.

— Čo najmenej vypliešťaj okále na túto krajinu, — poradil mi. — Podľa možnosti seď doma a čítaj. Šetri si nervy.

Rozvážne vošiel do klzáka, usalašil sa v kresle pre vodiča a zakýval mi rukou. Konečne sa i Majka ráčila usmiať, aj ona mi zakývala. I Komov mi kývol, no nepozrel pritom na mňa. Kryt kabíny sa zatiahol a už som ich nevidel. Raketový klzák sa nečujne pohol z miesta, prudko skĺzol dopredu a hore, vo chvíli sa zmenšil,

až bol z neho len čierny bod, a nato zmizol, akoby ani nebol. Ostal som sám.

Chvíľu som tam stál s rukami zastrčenými hlboko do vreciek kožucha a hľadel som, ako pracujú moji chlapci. Cez noc urobili kus práce, unavili sa, vyhladli a teraz dokorán otvorili prívody energie a dychtivo hltali bledú polievočku, ktorou ich kŕmilo pošmúrne fialové nebeské teleso. V tejto chvíli ich nič iné netrápilo, nič iné nepotrebovali, ba ani mňa – teda aspoň dovtedy, kým sa nevyčerpá ich program. Pravda, nemotornému tučniakovi Tomovi, zakaždým, keď som sa dostal do poľa jeho hľadáčikov, zapaľoval sa rubínový signál na čele, čo by sa dalo pokladať za pozdrav, za zdvorilo roztržitú poklonu, lenže vedel som, že to jednoducho značí: „U mňa aj u ostatných je všetko v poriadku. Spĺňame úlohu. Nemáte ďalšie príkazy?“ Nemal som pre nich ďalšie príkazy, iba veľa samoty a veľa, veľmi veľa hlbokého mŕtveho ticha.

Nebolo to umelé ticho akustického laboratória, od akého zalieha v ušiach, ani nádherné ticho vidieckeho, večera na Zemi, lahodne osviežujúce mozog, ticho, ktoré upokojuje a spája človeka so všetkým najlepším, čo je na svete. Bolo to zvláštne ticho – prenikavé, priezračné ako vákuum, napínajúce všetky nervy – ticho obrovského, celkom pustého sveta.

Uštvane som sa poobzeral. Vlastne takto by som nemal hovoriť, zaiste by sa patrilo jednoducho povedať: „Poobzeral som sa.“ V skutočnosti som sa však poobzeral nie jednoducho, lež presne ako som povedal — uštvane. Ticho pracovali roboty. Ticho oslepovalo fialové slnko. Musel som čosi podniknúť.

Mohol som sa napríklad vybrať k ľadovcu. Bolo to zo päť kilometrov a normalizované inštrukcie službukonajúcemu kategoricky zakazujú vzdialiť sa od kozmickej lode viac ako na sto metrov. Za iných okolností by ma iste veľmi pokúšalo riskovať a porušiť predpis. Lenže tu nie. Tu som sa mohol vzdialiť na päť kilometrov alebo i na stodvadsať a nič by sa nestalo ani mne, ani mojej lodi, ani desiatkam iných lodí, umiestených na všetkých klimatických pásmach planéty na juh odo mňa. Z tohto zakrpateného porastu nevyskočí krvilačná obluda a nevrhne sa na mňa – tu nie sú nijaké obludy. Z oceánu sa nedoženie zúrivý tajfún, nenadvihne loď

a nehodí ju na pošmúrne bralá – tu nezaznamenali ani tajfúny, ani iné zemetrasenia. Tu veru nedôjde zo základne súrna výzva, v ktorej sa vyhlasuje biologický poplach: tu nemôže byť biologický poplach, lebo tu nie sú ani vírusy, ani baktérie, nebezpečné pre mnohobunkové tvory. Na tejto planéte nie je nič okrem oceána, skál a zakrpatených stromov. Tu nie je zaujímavé porušovať predpisy.

No nie je zaujímavé ani dodržiavať ich. Na hociktorej poriadnej biologicky aktívnej planéte by som figu borovú postával takto s rukami vo vreckách, a to na tretí deň po pristátí. Lietal by som teraz ako blázon. Nastaviť a uviesť do činnosti strážcu-prieskumníka a každých dvadsaťštyri hodín kontrolovať jeho nastavenie. Zorganizovať okolo kozmickej lode i okolo staveniska Pásmo absolútnej biologickej bezpečnosti. Zabezpečiť Pásmo pred útokom spod povrchu planéty. Každé dve hodiny prekontrolovať a vymeniť filtre – vonkajšie palubné, vnútorné palubné a osobné. Zriadiť pohrebište na zahrabanie všetkých odpadkov, okrem iného i na použité filtre. Každé štyri hodiny sterilizovať, asanovať a dezaktivovať riadiace systémy kybernetických mechanizmov. Kontrolovať informácie robotov zdravotníckej služby, vypustených za hranice PABB. No a rozličné ďalšie drobnosti, ako sú meteorologické sondy, seizmický prieskum, speleologické nebezpečenstvo, tajfúny, lavíny, sutinové povodne, krasové poklesy, lesné požiare, výbuchy sopiek…

Predstavil som si, ako v skafandri, spotený, nevyspatý, podráždený a už trochu i otupený vymývam nervové uzly tučnému Tomovi, prieskumno-strážna družica sa moce okolo mňa a s idiotskou vytrvalosťou mi už dvadsiaty raz oznamuje, že tam, pod tým kmeňom potopeným vo vode sa zjavila strašná bodkovaná žaba neznámeho výzoru, zároveň mi v slúchadlách škriekajú poplašné signály vzrušených robotov zdravotníckej služby, ktoré zistili, že akýsi miestny vírus neštandardne reaguje na Baltermanzovu skúšku, a teda teoreticky by mohol prelomiť biologickú blokádu. Vanderhose, ktorý, ako sa patrí na lekára a kapitána, sedí v lodi, mi ustarostene oznamuje, že nám hrozí, že sa prepadneme do trasoviska, a Komov s ľadovým pokojom podáva rádiovú správu, že motor raketového klzáka zožral drobný hmyz podobný mravcom, ktorý sa

práve pokúša ochutnať i jeho skafander… Juj! Napokon, na takú planétu by ma pravdaže ani nevzali. Náročky ma vzali na takú, pre ktorú nie sú napísané nijaké smernice, lebo ani nie sú potrebné.

Pred prielezom do lode som zastal, striasol som z podošiev nalepené zrnká piesku a chvíľku som otáľal, pričom som sa dlaňou dotýkal teplého, dýchajúceho boku lode. Napokon som prstom strčil do membrány. I v lodi panovalo ticho, no bolo to domácke ticho, aké vládne v pustom a útulnom byte. Zhodil som kožuch a prešiel som rovno do kabíny. Pri svojom pulte som sa nezdržal, i tak som videl, že všetko je v poriadku, a hneď som si sadol k rádiostanici. Rádiogramy ležali na stolíku. Zapol som kódovač a pustil som sa do práce. V prvom rádiograme Komov oznamoval na základňu koordináty plánovaných stanovíšť, podával správu o rybkách, ktoré boli včera vypustené do jazera, a radil Kitamuremu, aby sa neponáhľal s plazmi. Všetkému som viac-menej rozumel, no z druhého rádiogramu, adresovaného do Hlavného informačného strediska, pochopil som len toľko, že Komov súrne potrebuje údaje o faktore „y“ pre dvojnormálneho humanoida so štvorstupňovým indexom, pozostávajúcim dovedna z deviatich čísiel a štrnástich gréckych písmen. To bola vysoká xenopsychológia, v akej som sa ja, tak ako každý normálny humanoid indexu 0, absolútne nevyznal. A ani mi to nechýbalo.

Vysádzal som text, zapol som služobný kanál a odvysielal som všetky správy v jednom impulze. Nato som rádiogramy zaregistroval a odrazu mi zišlo na um, že i ja by som mal poslať prvú správu. Vlastne, aká správa… „Skupina sektoru ER-2, stavebné práce typu 15 splnené na toľko a toľko percent, dátum, podpis.“ To je všetko. Musel som vstať a zájsť k svojmu pultu, kde som mal grafikon plnenia. Vtom som pochopil, prečo mi tak z ničoho nič prišla na um správa. Vôbec nešlo o ňu, jednoducho som si už ako dosť skúsený kybernetický technik uvedomil, že čosi nie je v poriadku, hoci som nič nevidel ani nepočul: Tom sa zastavil, celkom ako včera, a zasa bez príčiny. Tak ako včera nazlostene som stisol klapku kontrolného signálu: „Čo je?“ A presne tak ako včera hneď zhasol signál prekážky a rozsvietilo sa rubínové svetielko: „U nás je všetko v poriadku, plníme úlohu. Nemáte ďalšie príkazy?“ Prikázal som mu,

aby pokračoval v práci, a zapol som obrazovku. Jack a Rex usilovne pracovali, i Tom sa pohol, no spočiatku akosi čudne, takmerbokom, ale hneď sa narovnal.

— Ech, braček, — povedal som nahlas, — vyzerá to tak, že si sa mi unavil a budem ťa musieť vyčistiť. — Pozrel som do Tomovho pracovného denníka. Dnes večer by som mu mal urobiť preventívnu údržbu. — V poriadku, do večera to už dáko vydržíme, čo myslíš?

Tom nenamietal. Chvíľu som pozeral, ako pracujú, potom som vypol obrazovku: ľadovec, hmla nad močariskom, čierne bralá… Radšej sa zaobídem bez toho.

Poslal som správu a hneď nato som sa spojil so sektorom ER-6. Vadik sa v tej chvíli ozval, akoby len na to čakal.

— No, tak čo máte nové tam u vás? — opýtali sme sa zároveň.

— My nič, — odpovedal som.

— Nám pozdochýnali jašterice, — oznámil Vadik.

— Ech, vy… — povedal som. — Komov, obľúbený žiak doktora Mboga, vás predsa vystríhal: neponáhľajte sa s plazmi.

— A kto sa s nimi ponáhľa? — namietol Vadik.— Ak chceš vedieť môj názor, plazy tu jednoducho nemôžu vyžiť. Je tu pekelná horúčava!

— Kúpete sa? — spýtal som sa závistlivo. Vadik neodpovedal hneď.

— Sem-tam sa namočíme, — povedal neochotne.

— A to už prečo?

— Pusto, — vysvetľoval Vadik. — Pripomína to tu velikánsku vaňu… To ty nepochopíš. Normálny človek si ani nevie predstaviť takú obrovskú vaňu. Plával som zo päť kilometrov, spočiatku bolo fajn, lenže potom som si zrazu uvedomil, že toto predsa nie je bazén, ale oceán! A okrem mňa nie je v ňom jediný živý tvor… Veru nie, kamarát, ty to nemôžeš pochopiť. Len-len že som sa neutopil.

— Hm, — ozval som sa. — To znamená, že aj u vás…

Tárali sme ešte pár minút, potom Vadika zavolala základňa a chytro sme sa rozlúčili. Zavolal som si ER-9. Hans sa neohlásil. Pravdaže, mohol by som zavolať ešte ER-1, ER-3, ER-4 a tak ďalej až po ER-12, pozhovárať sa o tom, že je pusto, mŕtvo, no čo by sme z toho mali? Ak si človek uváži, tak nič. Preto som vypol

rádiostanicu a presťahoval sa k svojmu pultu. Chvíľu som sedel len tak, pozeral som na obrazovku a rozmýšľal o tom, že práca, ktorú robíme, je dvojnásobne užitočná: nielenže zachraňujeme Panťanov od nevyhnutnej a úplnej záhuby, ale zachraňujeme i túto planétu – od pustoty, od mŕtveho ticha, od nezmyselnosti. Nato mi hlavou prebehla ďalšia myšlienka, že totiž Panťania sú akiste dosť čudná rasa, ak naši xenopsychológovia predpokladajú, že práve táto planéta im bude najlepšie vyhovovať. U nich na Pante je asi čudný spôsob života. Dopravia ich sem – pravdaže, spočiatku nie všetkých, ale len po dvoch-troch predstaviteľoch každého plemena, tí uvidia túto zamrznutú pláž, ľadovec, pustý ľadový oceán, pustú fialovú oblohu, a keď si to všetko obzrú, povedia: „Nádhera! Celkom ako doma!“ Akosi sa mi to nechce veriť. Pravda, kým prídu, už tu nebude tak pusto. V jazerách budú ryby, v húštinách zver, na plytčinách jedlé mušle. Možno sa tu udomácnia i jašterice… Koniec koncov treba povedať, že Panťania nie sú v situácii, aby si mohli dáko zvlášť vyberať. Keby som napríklad vedel, že naše Slnko už-už ide vybuchnúť a zničí všetko živé na Zemi, veru ani ja by som nebol prieberčivý. Zaiste by som si povedal: to nič, dáko to vydržíme. Napokon, Panťanov sa ani nikto nespytuje na ich názor. Aj tak nič nechápu, kozmografiu, ani najprimitívnejšiu, ešte nemajú. Takže ani nebudú vedieť, že sa presťahovali na druhú planétu…

A vtom som si uvedomil, že čosi počujem. Akýsi šuchot, akoby prebehla jašterička. Na jaštericu som si spomenul akiste preto, lebo sme sa o jaštericiach nedávno zhovárali s Vadikom, v skutočnosti som ten zvuk sotva počul a vôbec by som ho nevedel určiť. V tej chvíli vo vzdialenom kúte kabíny čosi kleplo a hneď nato akoby sa prúdom liala voda. Napäl som sluch a počul som, ako sa zmieta a bzučí mucha, čo uviazla v pavučine. Zlostné hlasy čosi rýchlo dudrali a po chodbe zasa prebehla jašterica. Pocítil som, ako sa mi od napätia kŕčovite stiahla šija, a vstal som. Šuchol som pritom o príručku ležiacu na okraji pultu. So strašným lomozom spadla na dlážku. Zdvihol som ju a takisto so strašným lomozom som ju hodil späť na pult. Začal som si pískať bodrý pochod a ráznym krokom som vyšiel na chodbu.

To všetko je z toho ticha. Z ticha a pustoty. Vanderhose nám to

večer čo večer veľmi jasne vysvetľuje. Človek nie je príroda, neznáša pustotu. Len čo sa ocitne v pustote, usiluje sa ju zaplniť. Ak ju nemôže zaplniť niečím reálnym, zapĺňa ju preludmi a zdanlivými zvukmi. Za tie tri dni som sa takých zvukov napočúval celú kopu. Zdá sa, že čoskoro príde rad na preludy…

Pochodoval som po chodbe popri pustých kabínkach, popri knižnici, skladišti, a keď som prechádzal popri zdravotníckej kabíne, zacítil som slabý pach – svieži a zároveň nepríjemný, pripomínajúci čpavok. Zastal som a zhlboka som vdýchol povetrie. Známy pach, hoci neviem, čo je to. Nazrel som do operačnej sály. Kybernetický chirurg, ustavične zapojený a pripravený pustiť sa. do práce – obrovská biela chobotnica, zavesená na povalu – chladne pozrel na mňa zelenkastými okáľmi a pohotovo zdvihol manipulátory. Tu bol pach silnejší. Zapol som havarijnú ventiláciu a vykročil som ďalej. Len to mi chýbalo! Ako sa mi zbystrili všetky zmysly. Už ako čo, ale ňuch som vždy mal nanič…

Obchôdzku som skončil v kuchyni. I tu bolo plno pachov, no proti takýmto pachom som nemal námietky. Nech si vraví kto chce čo chce, ale kuchyňa musí rozvoniavať. Na iných lodiach je to všetko jedno, či ste v kuchyni alebo v kabíne. Lež u mňa to tak nie je, ani nebude. Mám svoj poriadok. Čistota je čistota, ale v kuchyni to má pekne rozvoniavať. Chutne a dráždivo. Mojou povinnosťou tu je štyri razy denne zostavovať jedálny lístok, a to, všimnite si, pri úplnom nedostatku apetítu, lebo apetít, pustota a ticho sú veci, ktoré, ako vidieť, nijako nejdú dokopy.

Na zostavenie jedálneho lístka som potreboval najmenej pol hodiny. Bola to ťažká polhodina, no urobil som všetko, čo som mohol. Potom som zapol kuchára, vtĺkol som mu do hlavy menu a šiel som pozrieť, ako pracujú moji chlapci.

Už na prahu kabíny som videl, že sa prihodilo čosi mimoriadne. Všetky tri prevádzkové obrazovky na mojom pulte ukazovali, že sa práca celkom zastavila. Pribehol som k pultu a zapol som obrazovku. Až mi srdce stislo: stavenisko bolo pusté. Také dačo sa mi ešte nestalo. Ba ani som nikdy nepočul, že by sa to vôbec mohlo stať. Pokrútil som hlavou a rozbehol som sa k východu. Roboty niekto odviedol… Zablúdený meteorit… Buchol Toma do krížov…

Program sa vzbúril… To nie je možné, to nie je možné! Vbehol som do kesónu a schmatol som kožuch. Nie a nie trafiť do rukávov, pracky sa kdesi prepadli, a kým som zápasil s neposlušným kožuchom ako kedysi barón Münchhausen, videl som v duchu strašný obraz: ktosi neznámy a absurdný vedie môjho Toma ani psíčka a roboty pokorne lezú za ním rovno do hmly, do pariaceho sa močiara, ponárajú sa do hnedej čvachtanice a miznú navždy… Z rozbehu som drgol nohou do membrány a priam som vyletel von.

Všetko sa mi začalo mihať pred očami. Všetky tri roboty boli pri lodi. Zhrčili sa pri otvore pre náklad, pričom sa navzájom odtískali, akoby sa každý chcel prvý dostať do podpalubia. Bolo to niečo absurdné, bolo to strašné. Akoby sa usilovali čo najskôr skryť v podpalubí, schovať sa pred niečím, zachrániť sa… Vedel som, že v druhej prírode môže dôjsť k tomu, že robot odoprie poslušnosť, no stáva sa to veľmi zriedka, ale žeby odoprel poslušnosť stavebný robot, o tom som v živote nepočul. V tejto chvíli som však mal také vybičované nervy, že som bol pripravený na všetko. Ale nestalo sa nič. Len čo ma Tom zbadal, prestal sa vrtieť a zapol signál „čakám na príkazy“. Ráznym gestom som mu prikázal vrátiť sa na miesto a ďalej plniť program. Tom poslušne zapol spiatočku, obrátil sa a pustil sa späť na stavenisko. Samozrejme, Jack a Rex ho hneď nasledovali. Stál som pri prieleze, v krku mi vyschlo, kolená mi oslabli a strašne sa mi chcelo na chvíľu si sadnúť.

No nesadol som si a namiesto toho som sa začal dávať do poriadku. Kožuch som mal pozapínaný nakrivo, na uši mi bolo zima, na čele a lícach mi rýchlo zamŕzal pot. Pomaly, kontrolujúc všetky svoje pohyby, utrel som si tvár, poriadne som sa pozapínal, stiahol som si kapucňu na čelo a natiahol si rukavice. Hanbím sa priznať, no bál som sa. Vlastne to už nebol strach, iba zvyšky prežitého strachu, zmiešané s hanbou. Kybernetický technik, ktorý sa naľakal vlastných robotov… Bolo mi celkom jasné, že o tomto prípade nikdy nikomu ani nemuknem. Dočerta, veď sa mi triasli kolená, ešte vždy ich mám akési mľandravé a najväčšmi na svete túžim vrátiť sa na loď a pokojne, vecne porozmýšľať o príhode, ujasniť si, čo sa vlastne stalo. Pozrieť do nejakých príručiek. Vyzerá to tak, že v skutočnosti sa vlastne jednoducho bojím priblížiť k svojim chlapcom…

Strčil som ruky do vreciek a energicky som vykročil k stavenisku. Chlapci pracovali, akoby sa nič nestalo. Tom ma ako vždy úslužne požiadal o ďalšie príkazy. Jack pracoval na základoch dispečerskej miestnosti, ako mu to prikazoval program. Rex chodil hore-dolu po hotovom páse pristávacej cesty a čistil ju. Áno, ibaže s ich programom čosi nie je v poriadku. Veď nahádzali na pristávaciu cestu akési kamene… Predtým tu neboli, a ani ich nepotrebujeme, máme dosť stavebného materiálu i bez kameňov. Áno, odvtedy, ako sa Tom zastavil, celú hodinu tu robili všetko akosi naopak. Na ceste sa váľajú akési vetvičky… Zohol som sa, zdvihol som vetvičku a prešiel som sa hore-dolu, pričom som si vetvičkou poklepkával po sáre. Nemal by som ich zastaviť hneď teraz, kým je ešte čas, a nečakať na termín preventívnej údržby? Doparoma, žeby som dačo pobabral v programe? Nijako to nechápem… Hodil som vetvičku na kopu skál, čo nazbieral Rex, zvrtol som sa a šiel som do lode.

2. kapitola

PUSTOTA A HLASY

Nasledujúce dve hodiny som bol veľmi zaneprázdnený, mal som toľko práce, že som nevnímal ani ticho ani pustotu. Najprv som sa poradil s Hansom a Vadikom. Hansa som zobudil, no ten rozospatý len čosi dudral a táral akési nezmysly o daždi a nízkom tlaku. Rozhovor s ním mi nepriniesol nijaký úžitok. Vadika som musel dlho presviedčať, že nežartujem a nehrám komédiu. Šlo to tým ťažšie, že po celý čas som sa dusil od nervózneho smiechu. Nakoniec som ho presvedčil, že mi vôbec nie je do žartu a že sa smejem z celkom iných príčin. Nato i on zvážnel a povedal mi, že i jemu sa najstarší robot z času na čas zastavuje, lenže nevidí na tom nič čudné: páľava, pracuje sa na hranici technických noriem a systém sa ešte nestačil prispôsobiť. Možno je u mňa pre ne zasa priveľmi zima? Možno to naozaj bolo preto, ešte som nevedel. Vlastne som dúfal, že sa to dozviem od Vadika. Nato Vadik zavolal Ninon s veľkou hlavou, ktorá pracovala na ER-8, predebatovali sme túto možnosť, no nič sme nevymysleli. Ninon s veľkou hlavou mi napokon poradila, aby som sa spojil s hlavným kybernetickým inžinierom základne, ktorý má stavebné systémy v malíčku, veď je takmer ich tvorcom. Nuž to som vedel i sám, no nijako sa mi nežiadalo liezť na konzultáciu k hlavnému inžinierovi, a to už na tretí deň samostatnej práce, pričom nemám naporúdzi nijaký, doslovne nijaký rozumný názor na celú vec.

A tak som si sadol k svojmu pultu, otvoril som program a pustil som sa doňho. Prehrýzal som sa rad-radom všetkými príkazmi, študoval som jednu skupinu po druhej, jedno pole po druhom. Musím povedať, že som nezistil nijaké chyby. Za časť programu, ktorú som zostavoval sám, som i prv bol pripravený ručiť hlavou, a teraz by som bez rozmýšľania ručil i svojím dobrým menom. Horšie to bolo so štandardnými poľami. Veľa z nich som slabo poznal a keby som sa pustil znova kontrolovať každé štandardné pole, istotne by sa narušil grafikon prác. Preto som sa rozhodol pre kompromis. Načas som vyradil z programu všetky polia, ktoré nateraz neboli

potrebné, zjednodušil som program čo najviac, zaviedol som ho do riadiaceho systému a už-už som položil prst na spúšťaciu klapku, keď som si uvedomil, že už dlhší čas znova čosi počujem — čosi načisto strašné, vrcholne nevhodné, nepochopiteľné a neuveriteľne známe.

Plakalo dieťa. Kdesi ďaleko, na druhom konci lode, za mnohými dverami zúfalo vyrevúvalo, až sa zachádzalo od plaču akési decko. Malé, celkom maličké. Azda ročné. Pomaly som zdvihol ruky a pritisol som si dlane na uši. Plač prestal. Vstal som, no naďalej som si zapchával uši. Presnejšie povedané, zistil som, že už chvíľu stojím, zapchávam si uši, že mi košeľa prilipla na chrbát a spodná čeľusť ovisla. Zatvoril som ústa a opatrne som si odtiahol dlane od uší. Nepočul som nijaký plač. Zasa vládlo zvyčajné prekliate ticho, iba vo vzdialenom kúte bzučala mucha, čo sa zamotala do pavučiny. Vytiahol som vreckovku, nenáhlivo som ju rozložil a starostlivo som si vyutieral čelo, líca a krk. Nato som vreckovku pomaly poskladal a prešiel som sa popred pult. Hlavu som mal prázdnu, nemyslel som na nič. Hánkami prstov som poklepkal po kryte počítacieho stroja a zakašlal som. Všetko bolo v poriadku, sluch mi slúžil. Vykročil som späť ku kreslu a vtom znova zaplakalo dieťa.

Neviem, ako dlho som tam stál ani stĺp a počúval. Najhroznejšie bolo, že som ho celkom jasne počul. Ba uvedomoval som si i to, že nepočujem nezmyselné mraučanie novorodeňaťa, ani urazené jačanie štyri-päťročného sopliaka, ale že vrieska a zachádza sa od plaču dieťa, ktoré ešte nevie chodiť ani hovoriť, no pritom to už nie je dojča. Mám takého synovca, dačo vyše ročného…

Kabínou sa rozľahol ohlušujúci cengot rádiovýzvy, dobre že mi od prekvapenia nevyskočilo srdce. Pridŕžajúc sa pultu, prešiel som k rádiostanici a zapol som príjem. Dieťa ustavične plakalo.

— No, čo máš nové? — spýtal sa Vadik.

— Nič, — povedal som.

— Nič si nezistil?

— Nie, — odpovedal som. Všimol som si, že rukou prikrývam mikrofón.

— Akosi ťa zle počujem, — povedal Vadik. —A čo zamýšľaš podniknúť?

— Tak dáko… — zahundral som, ani si neuvedomujúc, čo vravím. Dieťa neprestávalo plakať. Plakalo teraz tichšie, ale počul som ho rovnako zreteľne.

— Čo je s tebou, Stas? — ustarostene sa spýtal Vadik. — Nebodaj som ťa zobudil?

Najradšej by som mu povedal: „Počúvaj, Vaďka, ustavične tu plače akési dieťa. Čo mám robiť?“ Ale ešte som si stihol uvedomiť, čo by si Vadik o mne pomyslel, preto som si odkašlal a povedal som:

— O hodinku sa s tebou spojím, dobre? Čosi sa mi už črtá, ale ešte nie som si celkom istý…

— Do-o-obre, — zarazene zatiahol Vadik a odpojil sa.

Chvíľku som ešte stál pri rádiostanici, nato som sa vrátil k pultu. Dieťa niekoľko ráz vzlyklo a stíchlo. A Tom zasa stál. Tá pokazená truhlica sa opäť zastavila. I Jack s Rexom stáli. Zo všetkých síl som stisol klapku kontrolnej výzvy. Nič! Bolo mi do plaču, no vtom som si uvedomil, že systém je vypnutý. Sám som ho vypol pred dvoma hodinami, keď som sa pustil do programu. Som to ja za pracovníka! Nemal by som to oznámiť na základňu a požiadať, aby pripravili výmenu? Doparoma, to je nepríjemné… Prichytil som sa, že strašne napäto vyčkávam, kedy sa všetko začne odznova. Pochopil som, že ak ostanem v kabíne, jednostaj budem napínať sluch, nebudem robiť nič iné len načúvať, no a, prirodzene, aj počujem, kadečo tu počujem!…

Energicky som zapol preventívnu údržbu, vybral som z police puzdro s nástrojmi a vyrútil som sa z kabíny. Usiloval som sa opanovať a s kožuchom som si tentoraz poradil dosť rýchlo. Ľadové povetrie mi šľahalo do tváre, a to ma ešte väčšmi obodrilo. Vykročil som k stavenisku, rovno k Tomovi. Pod nohami mi škrípal piesok, šiel som a vôbec som sa neobzeral. Ľadovec, hmly, oceány — nič z toho ma odteraz nezaujímalo. Šetril som si nervy na svoje bezprostredné povinnosti. Nemal som ich bohvieaké, a pritom ma čakalo toľko neodkladných povinností ako predtým, ba možno i viac.

Najprv som Tomovi prekontroloval reflexy. Mal ich vo vynikajúcom stave. „Výborne!“ povedal som nahlas, vybral som z puzdra skalpel a jedným pohybom, ako na skúške, otvoril som Tomovi zadnú lebkovú dutinu. Pracoval som s elánom, ba až s

akousi zúrivosťou, rýchlo, presne, úsporne ani stroj. Môžem povedať jedno: nikdy v živote som tak nepracoval. Mrzli mi prsty, tvár, musel som opatrne dýchať, aby sa netvorila námraza na operačnom poli, no ani som len nepomyslel, aby som roboty zahnal do lodnej dielne. Bolo mi čoraz ľahšie, nepočul som nič nenáležité, ba už som i zabudol, že by som mohol dačo počuť a dva razy som odbehol do lode po výmenné uzly do Tomovho koordinačného systému. „Budeš ako nový," prihováral som sa mu. „Už mi neutečieš od práce. Ja ťa, starký môj, vyliečim, znova ťa postavím na nohy, zasa bude z teba človek. Hádam len chceš byť človekom? Akoby aj nie! Bude ti dobre, budú ťa mať radi, budú ťa opatrovať, pestovať. Lenže čo ti to vlastne hovorím? Kdeže z teba môže byť človek s takým blokom axiomatiky? Veď takto ťa nielenže ľudia neprijmú medzi seba, ani do cirkusu. by ťa nevzali. S takým blokom axiomatiky budeš o všetkom pochybovať, začneš sa zamýšľať, naučíš sa hlbokomyseľne špárať si v nose. Reku, stojí to za to? A na čo je to všetko? Načo sú všetky tie pristávacie cesty, základne? No ja ťa teraz, holúbok môj…"

— Šura, — zastenal tesne pri mne zachrípnutý ženský hlas. — Kde si, Šura… Bolí…

Zmeravel som. Ležal som v Tomovom bruchu, zo všetkých strán zovretý obrovskými hrbolcami jeho pracovných svalov, iba nohy mi trčali von. Odrazu sa ma zmocnila taká hrôza ako v tom najneuveriteľnejšom sne. Sám neviem, ako som sa ovládol, že som sa nerozvrešťal a nezačal sa zmietať v hysterických kŕčoch. Azda som na chvíľu stratil vedomie, lebo dlho som nepočul a nevnímal nič, len som vypliešťal oči na obnaženú kopu nervov pred sebou, ožiarenú zelenkastým svetlom.

— Čo sa stalo? Kde si? Šura, nič nevidím… — chrčala žena, zvíjajúca sa od neznesiteľnej bolesti. — Ktosi tu je… Šura, veď sa ohlás! To bolí! Pomôž mi, nevidím nič…

Chrčala a plakala a dookola opakovala jedno a to isté, až sa mi marilo, že na vlastné oči vidím jej vykrivenú tvár, zaliatu smrteľným potom a v chripľavom hlase už neznela len prosba a bolesť, bola v ňom i zúrivosť, žiadosť, rozkaz. Takmer fyzicky som cítil, ako sa mocné ľadové prsty načahujú k môjmu mozgu, chcú sa doň zadrapiť,

zovrieť ho a skoncovať s ním. Už napoly v bezvedomí, kŕčovite zatínajúc zuby, nahmatal som ľavou rukou pneumatický ventil a pritlačil som naň, ako som vládal. Stlačený argón sa s divým zavýjaním vyvalil von, no ja som ďalej tlačil na ventil, aby som zmietol, rozdrvil na prach, navždy zničil chripľavý hlas v mojom mozgu, až som cítil, že hluchnem, a to mi prinieslo obrovskú úľavu.

Spamätal som sa, až keď som stál vedľa Toma, drvila ma zima, dýchal som si na zmeravené prsty a s blaženým úsmevom som opakoval: „Zvuková clona, jasné? Zvuková clona…“ Tom stál silne nachýlený na pravý bok a svet vôkol mňa bol zahalený obrovským nehybným oblakom inovate a zamrznutých zrniek piesku. Obišiel som Toma, pričom som si ruky zimomrivo schovával pod pazuchami, a videl som, že prúd argónu vyhĺbil na okraji staveniska obrovskú jamu. Chvíľu som nad ňou postál, pričom som si jednostaj opakoval „zvuková clona, zvuková clona“, no cítil som, že by som s tým už mal prestať. Uvedomil som si, že stojím na mraze bez kožucha, a pripomenul som si, že som ho zhodil práve tu, kde sa teraz roztvára jama. Porozmýšľal som, či som vo vreckách nemal dačo dôležité, na nič som neprišiel, ľahkomyseľne som hodil rukou a neistým klusom som zamieril k lodi.

Najprv som si v kesóne vzal nový kožuch, potom som šiel do svojej kabíny, pri dverách som zakašlal, akoby som chcel dakoho upozorniť, že vchádzam, vstúpil som, ľahol som si na lôžko tvárou k stene a kožuch som si pretiahol až cez hlavu. Pritom som výborne chápal, že všetko, čo robím, nemá nijaký zmysel. Do kabíny som sa pobral s celkom jasným cieľom, no už som zabudol s akým. A tak som si ľahol a poprikrýval sa, akoby som chcel komusi ukázať, že práve pre toto som sem šiel.

V mojom konaní bolo čosi hysterické, a keď som sa trochu spamätal, celkom som sa potešil, že hystéria sa u mňa prejavila takouto vcelku neškodnou formou. Bolo mi jasné, že moja práca tu sa skončila. A vôbec, akiste už nikdy nebudem môcť pracovať vo vesmíre. Pravdaže, strašne ma to škrelo a – škoda reči! – aj som sa hanbil, že som nevydržal, zlyhal som v prvej praktickej práci, hoci ma poslali – aspoň to tak vyzerá – na najbezpečnejšie a najpokojnejšie miesto. Mrzelo ma i to, že som takáto nervová ruina a

že som kedysi tak samoľúbo ľutoval Kaspara Manukiana, keď neobstál v konkurze na projekt „Koráb“ vraj pre zvýšenú nervovú vzrušivosť. Svoju budúcnosť som videl v najčernejšom svetle – tiché sanatória, lekárske prehliadky, procedúry, opatrné otázky psychológov a celé more súcitu a ľútosti, ničivé prívaly súcitu a ľútosti, valiace sa na mňa zo všetkých strán…

Šmahom som odhodil kožuch a vstal som. Dobre, povedal som tichu a pustote, zvíťazili ste. Gorbovskij zo mňa nie je. Dajako to prežijem… V poriadku. Ešte dnes o všetkom porozprávam Vanderhosemu a zajtra ma už iste niekto príde vystriedať. Doparoma, a ako to vyzerá u mňa na stavenisku! Tom je demobilizovaný, grafikon narušený a vedľa dráhy to sprosté jamisko… Vtom sa mi rozjasnilo, po čo som sem prišiel, vytiahol som zásuvku stola, našiel som kryštalofón so zápisom irukánskych vojenských pochodov a pedantne som si ho zavesil k lalôčiku pravého ucha. Zvuková clona, povedal som si posledný raz. Vzal som kožuch pod pazuchu, vyšiel som do kesónu, pár ráz som hlboko vdýchol a vydýchol, aby som sa celkom upokojil, nato som zapol kryštalofón a vykročil som z lode.

Teraz mi bolo dobre. Okolo mňa i vo mne revali barbarské trúby, cvendžali spieže, rachotili bubny. Telemské légie, pokryté oranžovým prachom, ťažkým, ráznym krokom pochodovali cez starodávne mesto Setem, blčali veže, krovy sa rúcali, baranidlá desivo rachotili a načisto gniavili rozvahu nepriateľa. Znova som sa pustil do Tomovho vnútra a teraz už, obklopený a ohradený týmito zvukmi tisícročnej minulosti, nerušene som dokončil údržbu.

Jack a Rex už zarovnávali jamu a Tomove vnútornosti sa nahusťovali poslednými litrami argónu, keď som nad plážou zbadal rýchlo narastajúcu čiernu škvrnu. Vracal sa raketový klzák. Pozrel som na hodiny – o dve minúty osemnásť hodín miestneho času. Vydržal som. Teraz som už mohol vypnúť tympany a bubny a znova uvážiť, či sa oplatí znepokojovať Vanderhoseho a otravovať základňu. Nebude také jednoduché nájsť za mňa náhradu, sú to predsa mimoriadne udalosti a pre toto sa môže zdržať práca na celej planéte, prihrnú sa sem všelijaké komisie, začnú sa kontrolné previerky a ďalšie kontroly, práca sa zastaví. Vadik bude behať

zlostný ani čert, no a keď si predstavím, ako na mňa pozrie doktor xenopsychológie Gennadij Komov, člen Komisie pre kontakty, špeciálny splnomocnenec pre projekt „Koráb“, nádejný vedec, obľúbený žiak doktora Mboga, nový konkurent a spolubojovník samého Gorbovského… Nie, musím si to všetko dôkladne premyslieť. Hľadel som, ako sa blíži klzák, a utvrdzoval som sa: naozaj si to musím čo najdôkladnejšie premyslieť. Po prvé, mám pred sebou ešte celý večer, a po druhé, azda by nebolo zle na čas to odsunúť. Koniec koncov, moje zážitky sa týkajú len mňa, ale môj odchod do výslužby sa už netýka len mňa, lež dá sa povedať, zasiahne všetkých. A navyše zvuková kulisa sa výborne osvedčila. Takže hádam to predsa necháme na neskôr. Áno, to bude najlepšie…

Všetky tieto myšlienky mi hneď vyfúklo z hlavy, len čo som videl, ako sa tvári Majka a Vanderhose. Komov vyzeral ako vždy, to znamená, že hľadel tak, akoby všetko navôkol už oddávna patrilo len jemu a celkom ho zunovalo. Lenže Majka bola v tvári bledá, až sinavá, akoby jej bolo zle. Komov už zoskočil na piesok a stručne sa ma spýtal, prečo som neodpovedal na rádiovýzvy. Vtom mu pohľad skĺzol na kryštalofón na mojom uchu, opovržlivo sa uškrnul a pobral sa do lode. Ani nepočkal, čo mu odpoviem. Aj Vanderhose nenáhlivo vyliezol z klzáka a blížil sa ku mne. Smutne pokyvoval hlavou a väčšmi než inokedy mi pripomínal postaršiu chorú ťavu. No Majka ďalej nehybne sedela na svojom mieste, nadurdená, s bradou zaborenou do kožušinového goliera, oči mala akési sklené a ryšavé pehy akoby jej očerneli.

— Čo sa stalo? — spýtal som sa naľakane.

Vanderhose zastal predo mnou, zaklonil hlavu a vystrčil spodnú čeľusť. Nato ma chytil za plece a zľahka potriasol. Srdce mi zovrelo od strachu, nevedel som, čo si mám myslieť. Vanderhose ma znova zadrmal za plece a povedal:

— Veľmi smutný objav, Stas. Našli sme rozbitú loď.

Kŕčovite som prehltol a spýtal som sa:

— Našu?

— Hej, našu.

Majka vyliezla z klzáka, malátne mi kývla rukou a zamierila k lodi.

— Veľa mŕtvych? — spýtal som sa.

— Dvaja, — odpovedal Vanderhose.

— Kto?

— Predbežne nevieme. Je to stará loď. K havárii došlo pred mnohými rokmi.

Chytil ma pod pazuchu a vykročili sme za Majkou. Trochu mi odľahlo na srdci. V prvej chvíli som, pravdaže, usúdil, že stroskotal niekto z našej expedície. Ale aj tak…

— Nikdy sa mi táto planéta nepáčila, — vykĺzlo mi.

Vošli sme do kesónu, vyzliekli sme sa a Vanderhose začal dôkladne čistiť svoj kožuch od bodľačia a pichliačov. Nečakal som naňho a šiel som za Majkou. Ležala na posteli, nohy mala skrčené pod seba, tvár obrátenú k stene. Jej póza mi hneď čosi pripomenula. Povedal som si: len pokojne, bez akéhokoľvek fňukania a súcitu. Sadol som si k stolu, poklepkal som prstami a veľmi vecne som sa spýtal:

— Počúvaj, naozaj je to stará loď? Vander vraví, že havarovala pred niekoľkými rokmi. Je to pravda?

— Hej, — odpovedala Majka po chvíli, no neobrátila sa.

Úkosom som pozrel na ňu. Dušu akoby mi rozbrázdili ostré mačacie pazúry, no takisto vecne som pokračoval:

— Pred koľkými rokmi? Desiatimi? Dvadsiatimi? Veď je to hlúposť. Planétu predsa objavili len pred dvoma rokmi…

Majka neodpovedala. Znova som zabubnoval prstami a hlbším hlasom, no ešte vždy vecne som povedal:

— I keď, pravdaže, mohli to byť nejakí priekopníci vesmírneho prieskumu… voľní bádatelia… Sú tam dvaja, však?

Nato sa Majka na lôžku vymrštila, oprela sa oboma dlaňami o prikrývku a sadla si tvárou ku mne.

— Dvaja! — zakričala. — Áno, dvaja, ty bezcitné poleno! Chumaj!

— No počkaj, — povedal som ohromene. — Čo to má znamenať?

— Načo si sem prišiel? — Teraz takmer šepkala.

— Choď si k svojim robotom a s nimi uvažuj, pred koľkými rokmi sa to stalo, aká je to hlúposť a prečo sú tam dvaja a nie traja,

nie siedmi…

— Ale veď počkaj, Majka! — zvolal som zúfalo.

— To som predsa vôbec nechcel…

Zakryla si tvár rukami a nezrozumiteľne prehovorila:

— Všetky kosti majú polámané… no ešte žili…pokúšali sa dačo urobiť… Počúvaj, — požiadala ma a zložila si ruky z tváre, — prosím ťa, odíď. O chvíľu vyjdem. Onedlho.

Opatrne som vstal a vyšiel som. Rád by som ju objal, povedal jej niečo prívetivé a povzbudzujúce, no nevedel som utešovať. Na chodbe sa ma odrazu zmocnila triaška. Zastal som a počkal, kým to prejde. To je ale deň! Teraz predsa nemôžem nikomu nič povedať. A azda to ani nie je potrebné. Otvoril som oči a vidím, že v dverách kabíny stojí Vanderhose a pozerá na mňa.

— Ako sa má Majka? — spýtal sa potichu.

Akiste mi odpoveď prečítal z tváre, lebo len smutne kývol a vošiel do kabíny. Odvliekol som sa do kuchyne. Len tak zo zvyku, lebo sa zaužívalo, že len čo sa klzák vrátil, všetci sme si posadali k obedu. Lenže dnes iste bude všetko ináč. Aký tu môže byť obed… Nakričal som na kuchára, lebo sa mi zdalo, že poplietol jedálny lístok. Vlastne ani nič nepoplietol, obed bol pripravený, ako vždy dobrý obed, no dnes nestačí len taký obed ako vždy. Majka akiste vôbec nič nebude jesť, a potrebovala by sa najesť. Objednal som pre ňu u kuchára ovocné želé so šľahačkou – jej jedinú obľúbenú maškrtu, akú som poznal. Rozhodol som sa, že pre Komova neobjednám nič ďalšie. Po krátkej úvahe som nič neobjednal ani pre Vanderhoseho, no pre každý prípad som všeobecnú časť jedálneho lístka rozšíril o pár pohárov vína – čo keby si odrazu niekto chcel upevniť duševné sily… Potom som odišiel do kabíny a sadol som si k pultu.

Moji chlapci pracovali ani hodinky. Majka tu nebola. Vanderhose s Komovom zostavovali súrny rádiogram na základňu a škriepili sa.

— To nie je informácia, Jakov, — hovoril Komov. — Viete to predsa lepšie ako ja, že existuje istá forma – stav lode, stav telesných pozostatkov, pravdepodobné príčiny stroskotania, objavy mimoriadneho významu… no a tak ďalej.

— Áno, pravdaže, — prisvedčil Vanderhose. — No dáte mi za pravdu, Gennadij, že táto formalita má zmysel len pre biologicky aktívne planéty. V danej konkrétnej situácii…

— Tak potom radšej neposielajme vôbec nič. Sadnime si do klzáka, zaletíme ta hneď teraz a ešte dnes spíšeme kompletnú zápisnicu…

Vanderhose pokýval hlavou.

— Nie, Gennadij, som kategoricky proti. Komisie tohto druhu musia pozostávať minimálne z troch ľudí. Navyše sa už zotmelo, nebudeme môcť urobiť podrobnú prehliadku okolia… A vôbec, také veci sa musia robiť so sviežou mysľou, a nie po celom pracovnom dni. Čo si myslíte vy, Gennadij?

Komov stisol tenké pery a päsťou ľahko poklepal po stole.

— Ach, prišlo to tak nevhod, — poznamenal mrzuto.

— Nuž také veci sú vždy nevhod, — potešil ho Vanderhose. — Nič to, zajtra ráno ta pôjdeme všetci traja…

— Nebolo by lepšie vôbec nič dnes neoznamovať? — prerušil ho Komov.

— Na to nemám právo, — ľútostivo povedal Vanderhose. — A vlastne čo by sme mali z toho, keby sme to neoznámili?

Komov vstal, založil si ruky za chrbát a premeral Vanderhoseho od hlavy po päty.

— Ako to nemôžete pochopiť, Jakov? — povedal, už vôbec neskrývajúc podráždenie. — Loď staréhotypu, neznáma, palubný denník ktovieprečo zotretý… Ak pošleme hlásenie v tejto forme, — Komov schmatol zo stola lístok a zamával ním Vanderhosemu pred tvárou, — Sidorov usúdi, že nechceme alebo nie sme schopní samostatne urobiť expertízu. Preňho je to ďalšia starosť – utvoriť komisiu, hľadať ľudí, oháňať sa pred zvedavými povaľačmi… Ocitneme sa v smiešnom a hlúpom položení. A potom, ako bude vyzerať naša práca, Jakov, ak sa sem dovalí húf zvedavých zaháľačov?

— Hm, — povedal Vanderhose. — Ináč povedané, nechcete, aby sa na našom úseku potĺkali cudzí ľudia, však?

— Presne tak, — prisvedčil rázne Komov. Vanderhose hodil plecom.

— Nuž čo… — Chvíľu porozmýšľal, vzal Komovovi lístok z ruky a pripísal k textu pár slov.

— A v tejto forme by vám to vyhovovalo? „Základni ER-2," rýchlo čítal. „Súrne. V kvadráte stodva objavená stroskotaná pozemská loď typu „Pelikán", také a také registračné číslo, v lodi sú pozostatky dvoch ľudí, pravdepodobne muža a ženy, palubný denník zotretý, podrobnú expertízu… — tu Vanderhose zvýšil hlas a významne zdvihol prst, — začíname zajtra." Čo poviete na to, Gennadij ?

Komov sa pár sekúnd pohojdával z päty na prsty.

— Nuž hoci aj takto, — prehovoril napokon. — Hocičo, len nech nám tu neprekážajú. Dobre teda, nech je tak.

Odrazu vyskočil z miesta a vyšiel z kabíny. Vanderhose sa obrátil ku mne.

— Oznám to, Stas, prosím ťa. A už je čas na obed, čo myslíš? — Vstal a zadumane vyslovil jednu zo svojich tajomných viet: — Len aby bolo alibi, mŕtvoly sa už nájdu.

Zašifroval som rádiogram a odoslal som ho v súrnom impulze. Čosi ma znepokojovalo. Len pred chvíľočkou, doslovne pred minútou sa mi čosi vrylo do podvedomia a prekážalo mi ani trieska. Sedel som pred rádiostanicou a načúval som. Áno, to je dačo celkom iné – načúvať, ak vieš, že v lodi je plno ľudí. Po okružnej chodbe rýchle prešiel Komov. Vždy takto chodieva, akoby sa niekde ponáhľal, no zároveň si uvedomuje, že by sa ani nemusel ponáhľať, veď bez neho sa aj tak nič nezačne. A teraz počuť, ako Vanderhose čosi nezrozumiteľne dudre. Majka mu odpovedá a hlas má ako zvyčajne – vysoký a sebavedomý, akiste sa už upokojila, alebo sa aspoň ovláda. A už tu nie je ani ticho ani pusto, nijaké muchy v pavučine… A vtom som pochopil, aká trieska ma to znepokojuje: hlas umierajúcej ženy v mojom fantazírovaní a mŕtva žena v stroskotanej rakete. Pravdaže, náhoda… Keď sme už pri tom, desivá náhoda!

3. kapitola

HLASY A PRÍZRAKY

Nech je to akokoľvek čudné, no spal som ani zabitý. Ráno som ako zvyčajne vstal pol hodiny skôr ako ostatní, nazrel som do kuchyne, čo je s raňajkami, zabehol som do kabíny skontrolovať, ako sa majú moji chlapci, a potom som vyšiel von zacvičiť si. Slnko ešte nevyšlo nad hory, no bolo už celkom vidno a veľmi chladno. Nosové dierky sa mi zliepali, riasy zamŕzali. Zo všetkých síl som sa rozháňal rukami, robil drepy a usiloval som sa čo najskôr mať to za sebou a vrátiť sa do lode. Vtom som zbadal Komova. Akiste vstal ešte predo mnou, kdesi zašiel a teraz sa vracal od staveniska. Proti svojej obyčaji kráčal pomaly, akoby premýšľal, a roztržite si poklepkával po nohe akýmsi konárikom. Už som končil rozcvičku, keď došiel ku mne a pozdravil sa. Samozrejme, i ja som ho pozdravil a už-už som chcel vkĺznuť do prielezu, no zastavil ma otázkou:

— Povedzte, Popov, odchádzate niekde od lode, keď tu zostávate sám?

— Ako to myslíte? — Začudoval som sa ani nie tak jeho otázke ako samému faktu, že Gennadij Komov sa znížil a zaujímalo ho, ako trávim čas. Ku Gennadijovi Komovovi mám zložitý vzťah. Nemám ho veľmi rád.

— Či niekde chodíte? Napríklad k močariskám alebo k sopkám…

Neznášam, keď sa so mnou niekto zhovára a pritom pozerá všade, len nie na mňa. A navyše keď je môj spolubesedník v teplom kožuchu a ja v športovom úbore na holom tele. No Gennadij Komov je Gennadij Komov. Oblapil som si teda rukami plecia a poskakujúc na mieste, povedal som:

— Nie. Aj tak nemám čas. Ani na um mi nezíde prechádzať sa. — Až teraz si ráčil všimnúť, že mrznem, zdvorilo mi ukázal konárikom na prielez a povedal: — Nech sa páči. Je zima. — No v kesóne ma zasa zastavil.

— A roboty sa vzďaľujú od staveniska?

— Roboty? — Nijako som nemohol pochopiť, kam cieli svojimi

otázkami. — Nie. Prečo?

— No, neviem… Napríklad po stavebný materiál.

Pedantne si oprel konárik o stenu a pustil sa rozopínať kožuch. Začalo ma to zlostiť. Ak už vysnoril poruchy v mojom stavebnom systéme, po prvé, to nie je jeho vec, a po druhé, mohol by mi to povedať priamo. Naozaj, čo je to za výsluch…

Stavebným materiálom pre kybernetické systémy daného typu, — povedal som čo najodmeranejšie, — je materiál, ktorý má kybernetický systém pod nohami. V tomto prípade je to zrejme piesok.

— A skaly, — dodal nedbanlivo a zavesil si kožuch na vešiak.

To ma dožralo. Toto už naozaj nebola jeho vec, preto som vyzývavo zareagoval:

— Áno! Ak sa nájdu, nuž i skaly.

Prvý raz mi pozrel do očí.

— Obávam sa, Popov, že ste ma nesprávne pochopili, — ozval sa nečakane mäkko. — Vôbec sa vám nechcem miešať do práce. Jednoducho mám isté pochybnosti a obraciam sa na vás, lebo ste jediný človek, ktorý ich môže rozriešiť.

Nuž čo, ak na mňa idú pekne, i ja pekne.

— Pravdaže, vo všeobecnosti sú im skaly nanič, — povedal som. — Včera mi systém trochu strečkoval a stroje porozhadzovali skaly po celom stavenisku. Ktovie, prečo to urobili. Prirodzene, potom ich pozbierali.

Prikývol.

— Hej, všimol som si. A aká to bola porucha?

Niekoľkými slovami som mu porozprával o včerajšku, pričom som sa, pravdaže, nezmieňoval o intímnych podrobnostiach. Počúval, prikyvoval, napokon schytil svoj konárik, poďakoval sa mi za vysvetlenie a odišiel. Až v jedálni, keď som jedol poháňčenú kašu so studeným mliekom, som si uvedomil, že som sa vlastne vôbec nedozvedel, aké pochybnosti trápili miláčika doktora Mboga a do akej miery sa mi podarilo ich vyriešiť. A či sa mi to vôbec podarilo. Prestal som jesť a pozrel som na Komova. Nie, podľa všetkého sa mi to nepodarilo.

Gennadij Komov sa zvyčajne tvári ako človek nie z tohto sveta.

Večne pátra po niečom za ďalekými obzormi a rozmýšľa o čomsi svojom, úžasne vznešenom. Na zem schádza, len ak sa niekto alebo niečo, či už náhodou alebo úmyselne, postaví do cesty jeho výskumom. Vtedy pevnou rukou, často veľmi neľútostne, odstraňuje prekážku a zasa vzlieta na svoj Olymp. Aspoň takéto reči o ňom kolujú, a vlastne ani sa niet čomu čudovať. Keď sa človek zaoberá problémom inoplanetárnych psychológií, pričom úspešne bojuje v najprednejšej línii a ani trochu sa nešetrí, a keď je navyše, ako sa vraví, vynikajúcim „futurmajstrom“ planéty, dá sa mu veľa odpustiť a prijímať jeho spôsoby s istou zhovievavosťou. Koniec koncov, nie všetci môžu byť takí očarujúci ako Gorbovskij alebo doktor Mbog.

Na druhej strane som si v posledných dňoch čoraz častejšie s prekvapením a trpkosťou pripomínal Tatianine nadšené reči o Komovovi. Pracovala s ním celý rok, podľa mňa bola doňho zaľúbená a vyjadrovala sa o ňom ako o človeku mimoriadne družnom, veľmi duchaplnom a kadečo podobné. Hovorievala o ňom ako o duši spoločnosti. Aká môže byť spoločnosť s takouto dušou, to si veru neviem predstaviť.

Tak veru, Gennadij Komov nerobil vždy na mňa dojem človeka z tohto sveta. No dnes pri raňajkách sa priam prekonával. Jedlo si hojne posýpal soľou. Posype, ochutná a roztržito odprace tanier do šachty na odpadky. Horčicu si pomýlil s maslom. Natrie si sladkú hrianku horčicou, zahryzne a roztržito ju odhodí hneď za tanierom. Jakovovi Vanderhosemu neodpovedal na otázky, no zato sa ani pijavica prilepil na Majku a vypytoval sa, či pri mapovaní chodia ustavične s Vanderom alebo sa niekedy rozlúčia. A chvíľami sa z ničoho nič začal nervózne obzerať, ba raz vyskočil, vybehol na chodbu, zdržal sa tam pár minút a vrátil sa akoby nič a zasa sa dal natierať hrianku tou nešťastnou horčicou, kým mu ju celkom nevzali.

I Majka bola nervózna. Odpovedala nesúvisle, hľadela do taniera a po celé raňajky sa ani raz neusmiala. Napokon, chápal som, čo sa s ňou robí. Pred takým podujatím by som sa i ja znervózňoval. Koniec koncov je Majka moja rovesníčka, aj keď má oveľa viac pracovných skúseností, hoci to nie sú také skúsenosti, aké bude potrebovať dnes.

Slovom, Komov bol nervózny, Majka tiež, ba aj Vanderhose pri

pohľade na nich začal prejavovať nepokoj, takže mi bolo jasné, že v tejto situácii hovoriť o mojej prípadnej účasti na nadchádzajúcej expertíze by bolo prinajmenšom veľmi nevhodné. Uvedomil som si, že zasa mám pred sebou celý pracovný deň ticha a prázdna, a začal som sa znervózňovať i ja. Atmosféra pri stole bola priam nabitá napätím. Nato Vanderhose ako veliteľ lode a lekár rozhodol sa zmierniť túto atmosféru. Zaklonil hlavu, vystrčil čeľusť a dlho pozeral na nás ponad konček nosa. Ryšavé bokombrady mu trčali na obe strany. Na začiatok porozprával niekoľko anekdot zo života astronautov. Anekdoty boli staré, otrepané. Nútil som sa do úsmevu, Majka vôbec nereagovala a Komov reagoval akosi čudne. Počúval pozorne a vážne, pri zdôraznených miestach prikyvoval a napokon si Vanderhoseho zamyslene obzrel a sugestívne povedal:

— Viete, Jakov, k bokombradám by vám veľmi svedčali brmbolčeky na ušiach.

Bolo to trefné, za iných okolností by som sa potešil duchaplnému slovu, teraz sa mi to však zdalo veľmi netaktné. No Vanderhose mal zrejme opačný názor. Samoľúbo sa uškrnul, zohnutým prstom si našuchoril bokombrady, najprv ľavú, potom pravú, a vyrozprával nasledujúci príbeh.

Na istú civilizovanú planétu prichádza pozemšťan, nadväzuje kontakt a ponúka domorodcom svoje služby najväčšieho odborníka na Zemi v konštrukcii a využívaní perpetua mobile prvého typu. Prirodzene, domorodci tomuto vyslancovi super-rozumu priam visia na ústach, lovia každučké slovo a podľa jeho príkazov sa hneď púšťajú do práce. Skonštruovali perpetuum mobile, no stroj nepracuje. Pozemšťan krúti kolesá, lezie pomedzi tyče a všelijaké ozubené kolieska a nadáva, že nič nie je urobené správne. „Máte zaostalú technológiu," vraví, „tieto uzly treba rozhodne prerobiť alebo aj celkom vymeniť, čo myslíte?" Domorodci nemajú iné východisko, pustia sa do prerábania a vymieňania. A len čo to skončili, prichádza zo Zeme sanitná raketa, zdravotníci lapia vynálezcu a pichnú mu patričnú injekciu, lekár sa domorodcom ospravedlňuje a raketa odlieta. Domorodci, smutní a rozpačití, hanbia sa jeden druhému pozrieť do očí a začínajú sa rozchádzať. Vtom zbadajú, že perpetuum mobile začalo pracovať. Veru tak, priatelia,

motor začal pracovať a pracuje doteraz, už stopäťdesiat rokov.

Ten prostý príbeh sa mi zapáčil. Hneď som vedel, že Vanderhose si ho vymyslel sám a podľa všetkého práve v tejto chvíli. Na moje veľké prekvapenie zapáčil sa i Komovovi. Už uprostred príbehu prestal blúdiť pohľadom po stole a hľadať horčicu, uprene sa zahľadel na Vanderhoseho, prižmúril oči a nespúšťal z neho pohľad až do konca. Potom sa vyslovil v tom zmysle, že myšlienka nepríčetnosti jedného z partnerov nadväzujúcich kontakt sa mu zdá teoreticky zaujímavá. V každom prípade všeobecná teória kontaktu doteraz nerátala s takou možnosťou, hoci už začiatkom dvadsiateho prvého storočia istý Strauch prišiel s návrhom zaraďovať do posádok kozmických lodí schizofrenikov. Už vtedy bolo známe, že schizofrenické typy majú veľmi výraznú schopnosť nepredpojatej asociácie. Tam, kde normálny človek v chaose dosiaľ nevídaného nevoľky sa usiluje vybadať čosi už prv známe, stereotypné, schizofrenik vidí nielen všetko tak, ako je, ale je schopný vytvárať nové stereotypy, priamo vyplývajúce zo skrytej podstaty skúmaného chaosu. Napokon, pokračoval Komov postupne sa rozohňujúc, táto vlastnosť je spoločná schizofrenickým predstaviteľom najrozličnejších typov umov. A keďže teoreticky sa vôbec nedá vylúčiť možnosť, že objektom kontaktu bude práve schizofrenické indivíduum, a keďže včas neodhalená schizofrénia môže pri nadväzovaní kontaktu viesť k veľmi ťažkým dôsledkom, problém, ktorého ste sa dotkli, Jakov, by si zaslúžil istú vedeckú pozornosť.

Vanderhose s úsmevom vyhlásil, že túto myšlienku daruje Komovovi, a doložil, že je čas pohnúť sa. Pri týchto slovách Majka, ktorú rozhovor zaujal a počúvala Komova s napoly otvorenými ústami, odrazu ochabla. A veru i ja som zvädol: všetky tie reči o schizofrenikoch mi vnukli nepríjemné myšlienky. A v tej chvíli sa čosi stalo.

Vanderhose s Majkou už vyšli z jedálne, no Komov sa zdržal vo dverách, zrazu sa zvrtol, mocne ma chytil za lakeť a nepríjemne skúmavo mi blúdiac po tvári chladnými sivými očami, ticho a rýchlo povedal:

— Čo ste tak zosmutneli, Stas? Stalo sa niečo?

Takmer som stratil hlavu. Doslovne ma ohromila naozaj

nadprirodzená bystrozrakosť tohto odborníka na schizofrenikov. No podarilo sa mi hneď sa ovládnuť. V tej chvíli mi šlo o veľa. Odtiahol som sa a veľmi prekvapene som sa spýtal:

— O čom hovoríte, Gennadij Jurievič?

Nespúšťal zo mňa skúmavý pohľad a spýtal sa ma ešte tichšie a ešte rýchlejšie:

— Bojíte sa zostať sám?

No ja som už pevne sedel na koni.

— Bojím? — zopakoval som. — No, to je prisilné slovo, Gennadij Jurievič. Nie som predsa dieťa…

Pustil mi lakeť.

— Žeby ste leteli s nami?

Mykol som plecom.

— Rád by som. No včera som tu mal poruchy. Azda by bolo lepšie, keby som ostal.

— Hm! — zareagoval na to s neurčitým výrazom, rázne sa zvrtol a vyšiel.

Ostal som ešte v jedálni, aby som sa celkom upokojil. V hlave som mal zmätok, no cítil som sa ako po dobre zloženej skúške.

Zakývali mi na rozlúčku a odleteli. Ani som ich neodprevádzal pohľadom. Hneď som sa vrátil na loď, vytiahol som stereoskopickú dvojicu kryštalofónov, vyzbrojil som si nimi uši a zvalil som sa do kresla pred svojím pultom. Pozoroval som, ako pracujú moji chlapci, čítal som, prijímal rádiogramy, zhováral sa s Vadikom a Ninon (potešilo ma, keď som zistil, že aj u Vadika naplno vyhráva hudba), zmyslel som si, že upracem miestnosť, potom som zostavil znamenitý jedálny lístok, pričom som pamätal, že jedlo musí upevniť naše duševné sily — a všetko to v rachote a hluku, pri zavýjaní fláut a mraučaní nekofónov. Slovom, dôkladne, neľútostne a pre seba i okolie užitočne som zabíjal čas. A po celý ten čas, ktorý som tak usilovne zabíjal, dotieravo ma zožierala mučivá myšlienka: odkiaľ sa Komov dozvedel o mojej slabosti a čo chce v súvislosti s tým podniknúť. Zahnal ma do slepej uličky. Pochybnosti, čo sa v ňom zrodili po obchôdzke staveniska, rozhovor o schizofrenikoch, čudná medzihra vo dverách jedálne… Doparoma, veď mi navrhol, aby som letel s nimi, navidomoči sa obával nechať ma tu samého! Nebodaj to

tak veľmi bije do očí? Ale Vanderhose predsa nič nespozoroval…

Asi v takýchto myšlienkach som strávil väčšiu časť svojho pracovného dňa. O pätnástej hodine, oveľa skôr, ako som čakal, sa klzák vrátil. Len-len že som stačil strhnúť z uší kryštalofóny a schovať ich, už sa do lode vovalila celá spoločnosť. Privítal som ich v kesóne so starostlivo premyslenou zdržanlivou prívetivosťou, na nič som sa nevypytoval, iba som podotkol, či sa niekto nechce posilniť. Obávam sa, že po šesťhodinovom dunení a rachote som hovoril prihlasne, lebo Majka, ktorá na moju veľkú radosť vyzerala celkom dobre, pozrela na mňa s istým údivom a Komov si ma rýchlo premeral od hlavy po päty, no nepovedal ani slovo a hneď zmizol vo svojej kabíne.

— Posilniť? — zamyslene zopakoval Vanderhose.— Vieš, Stas, idem teraz do kabíny napísať znalecký záver, takže keby si mi len tak mimochodom priniesol pohárik dačoho povzbudzujúceho, neodmietol by som. Čo povieš na to?

Povedal som, že prinesiem, Vanderhose odišiel do kabíny a my s Majkou sme sa pobrali do jedálne, kde som nalial dva poháriky vína. Jeden som podal Majke a druhý som odniesol Vanderhosemu. Keď som sa vrátil, Majka s pohárikom v ruke chodila hore-dolu po kabíne. Áno, bola oveľa pokojnejšia ako ráno, no i tak som videl na nej akési napätie, strojenosť, a aby som jej pomohol uvoľniť sa, spýtal som sa:

— No, čo je s loďou?

Majka si poriadne odpila, oblizla si pery a nehľadiac na mňa, povedala:

— Vieš, Stas, to nie je len tak.

Čakal som, čo povie ďalej, no Majka mlčala.

— Čo nie je len tak? — opýtal som sa.

— Všetko! — Majka neurčito pohla rukou s pohárom. — Vykastrovaný svet. Chloróza. Pamätaj si: tá loď tu nestroskotala náhodou, ani sme ju nenašli len tak náhodou, a vôbec celý ten náš nápad, celý projekt — nič sa nám na tejto planétke nepodarí! — Dopila víno a postavila pohár na stôl. — Nedodržiavajú sa elementárne bezpečnostné predpisy, väčšina pracovníkov sú výrastkovia ako ty alebo ja… a to všetko len preto, lebo planéta je

biologicky pasívna. Ako keby na tom záležalo! Veď každý človek s elementárnym inštinktom tu už v prvých chvíľach cíti čosi nedobré. Kedysi tu bol život, potom sa hviezda vzňala a vo chvíli sa všetko skončilo… Biologicky pasívna? Áno! No zato nekroticky aktívna. I Panta o pár rokov bude takáto. Zakrpatené stromčeky, dengľavá trávička a všetko navôkol presiaknuté dávnou smrťou. Pach smrti, chápeš? Ba čosi ešte horšie – pach niekdajšieho života! Nie, Stas, pamätaj si moje slová, Panťania si na túto planétu nezvyknú, neužijú si tu nijakú radosť. Nový domov pre celé ľudstvo? Nie veru, nie nový domov, ale starý zámok s prízrakmi…

Striasol som sa. Všimla si to, no vyložila si to po svojom.

— Neznepokojuj sa, — povedala so smutným úsmevom. — Som celkom v poriadku. Jednoducho sa pokúšam vyjadriť svoje pocity a predtuchy. Ako vidím, nemôžeš ma pochopiť, no posúď sám, aké sú to predtuchy, keď sa mi na jazyk tisnú slová nekrotický, prízraky…

Znova prešla po jedálni, zastala predo mnou a pokračovala:

— Pravda, na druhej strane má planéta vynikajúce zriedkavé parametre. Biologická aktívnosť nulová, atmosféra, hydrosféra, klíma, tepelná rovnováha — všetko ani na objednávku pre projekt „Koráb“. No dám na to hlavu, že nik z organizátorov tejto myšlienky tu nebol, a ak i dakto bol, nemal ani byľku citu, či ňuchu pre život… Chápem, všetko sú to ostrieľaní vlci, samá jazva, prešli cez nejedno peklo… Majú vynikajúci cit pre materiálne nebezpečenstvo. No pre toto… — Luskla prstami, až sa zmraštila od úsilia nájsť správny výraz, chúďa. — Napokon, možno niekto z nich i zacítil čosi zlé, lenže ako to vysvetlíš tým, čo tu neboli? Rozumieš mi aspoň trochu?

Uprene sa na mňa zahľadela zelenými očami. Váhal som a po chvíli nerozhodnosti som zacigánil:

— Nie celkom. Vlastne, prirodzene, v niečom máš pravdu… ticho, pusto…

— Tak vidíš, — povedala, — ani ty nerozumieš. No dobre, nehovorme už o tom. — Sadla si k stolu oproti mne, ďobla ma prstom do líca a nečakane sa zasmiala. — Vyrozprávala som sa a akosi sa mi uľavilo. Veď vieš, s Komovom sa nedá zhovárať, a k Vanderovi sa s takým dačím radšej nestrkať – nechá ťa zhniť na

zdravotníckom oddelení…

Napätie, čo nás oboch spútavalo, odrazu kleslo, a rozhovor sa zmenil na bezstarostné táranie. Vyponosoval som sa jej na včerajšie nepríjemnosti s robotmi, porozprával som, ako sa Vadik kúpal samučičký v celom oceáne, a spýtal som sa, ako sa hýbe práca s ubytovaním. Majka odpovedala, že vyhliadli štyri miesta na táboriská, vcelku dobré, keby aj ostatné podmienky boli také, každý Panťan by tu s radosťou prežil celý život, no keďže celá myšlienka je aj tak odsúdená na neúspech, škoda o tom hovoriť. Pripomenul som Majke, že vždy sa vyznačovala prírodným skepticizmom, ktorý sa však zďaleka nie vždy potvrdil. Majka namietla, že teraz už nejde o prírodný skepticizmus, ale o skepticizmus prírody, a vôbec, že som žabec, len také chlapčisko a vlastne by som mal pred ňou, skúsenou Majkou, stáť v pozore. Nato som jej povedal, že naozaj skúsený človek sa nikdy nezačne škriepiť s kybernetickým technikom, lebo kybernetický technik je na lodi osou, okolo ktorej vlastne rotuje celý život. Majka poznamenala, že väčšina rotačných osí je len imaginárnym pojmom, len geometrickým miestom bodiek… Nato sme sa pustili do škriepky, či je rozdiel medzi pojmami „os otáčania“ a „rotačná os“, slovom, tárali sme dve na tri a akiste to vyzeralo dosť milo, neviem, na čo vtedy myslela Majka, no ja som zároveň ustavične uvažoval, či by som sa nemal hneď teraz pustiť do preventívnej údržby všetkých systémov bezpečnostných opatrení. Pravda, tieto systémy boli určené na biologické nebezpečenstvo a nevedel by som povedať, či sú vhodné i proti nebezpečenstvu nekrotickému, no aj tak: pomôž si, človeče, i boh ti pomôže, nechaj vodu bežať a kameň ležať, a vôbec — pomaly ďalej zájdeš.

Slovom, keď Majka začala vyzivovať a ponosovať sa, že sa nevyspala, poslal som ju zdriemnuť si pred obedom a zaliezol som najprv do knižnice, pohľadal som výkladový slovník a pozrel som, čo znamená „nekrotický“. Interpretácia tohto pojmu urobila na mňa pochmúrny dojem a rozhodol som sa, že hneď začnem s údržbou. Najprv som však zabehol do kabíny pozrieť, ako pracujú moji chlapci, a zastihol som tam Vanderhoseho vo chvíli, keď pedantne ukladal na kôpočku svoj znalecký záver.

— Idem to zaniesť Komovovi, — povedal, keď ma zbadal, —

potom to dám pozrieť Majke a predebatujeme to, čo povieš? Mám ťa zavolať?

Požiadal som, aby ma zavolal, že budem v oddelení bezpečnostných opatrení. Zvedavo pozrel na mňa, no nepovedal nič a odišiel.

Zavolali ma o dve hodiny. Vanderhose mi interkomom oznámil, že všetci členovia komisie si už prečítali záver, a spýtal sa ma, či si ho nechcem prečítať i ja. Prirodzene, že by som chcel, no údržba bola v plnom prúde, strážno-prieskumná družica napoly vypitvaná, lebo sa jej prehrial mechanizmus, takže som odpovedal, že čítať to asi nebudem, ale na diskusiu určite prídem, len čo si dokončím robotu.

— Mám ešte hodinu práce, — povedal som, — takže sa naobedujte bezo mňa.

Keď som prišiel do jedálne, obed sa končil a práve začali diskutovať o znaleckom závere. Nabral som si polievky, sadol som si bokom a zároveň som jedol i počúval.

— Nemôžem celkom bezvýhradne prijať meteoritnú hypotézu, — vyčítavo vravel Vanderhose.

— „Pelikány“ sú pred zásahom meteoritu výborne chránené, Gennadij. Jednoducho by sa mu vyhol.

— Nepopieram, — odpovedal Komov, pričom upieral pohľad na stôl a s odporom mrštil tvár.

— No predpokladajte, že k meteorickému útoku došlo vo chvíli, keď loď vychádzala z podpriestoru…

— Áno, prirodzene, — súhlasil Vanderhose. —V takom prípade prirodzene. No pravdepodobnosť…

— Prekvapujete ma, Jakov. Loď má celkom zničený motor. Obrovská diera skrz-naskrz so stopami silného termického pôsobenia. Podľa mňa každému normálnemu človeku musí byť jasné, že to môže byť len meteorit.

Vanderhose sa tváril veľmi nešťastne.

— Nuž tak dobre, — povedal. — Nech je teda po vašom… Gennadij, vy jednoducho nechápete… nie ste astronaut… Jednoducho nechápete, aké je to nepravdepodobné. Práve vo chvíli, keď loď vychádza z podpriestoru, obrovský meteorit obrovskej

energie… Také je to nepravdepodobné, že prosto neviem, s čím by som to porovnal.

— V poriadku. Čo teda navrhujete?

Vanderhose prešiel pohľadom po všetkých, hľadajúc podporu, a keď ju nenašiel, povedal:

— Dobre, nech je teda tak. No trvám na tom, aby formulácia mala podmieňovací odtienok. Napríklad takto: „Uvedené fakty nútia predpokladať…“

— Urobiť záver, — opravil ho Komov.

— Urobiť záver? — Vanderhose sa zamračil.

— Ale kdeže, Gennadij, aký tu môže byť záver? Jedine predpoklad! „…nútia predpokladať, že loď bola zasiahnutá meteoritom vysokej energie vo chvíli, keď vyšla z podpriestoru.“ Nuž tak. Navrhujem súhlasiť.

Komov pár sekúnd sústredene uvažoval, až sa mu hrče na škraniach pohybovali, potom prikývol:

— Súhlasím. Prechádzam k ďalšej korekcii.

— Chvíľočku, — prerušil ho Vanderhose. — A ty, Majka?

Majka mykla plecami.

— Úprimne povediac, nevidím rozdiel. Vcelku súhlasím.

Ďalšia korekcia, — netrpezlivo pokračoval Komov. — Nemusíme sa spytovať základne, čo máme robiť s pozostatkami. Táto otázka vôbec nepatrí do znaleckého záveru. Stačí vyslať špeciálny rádiogram, že pozostatky pilotov sú uložené do kontajnerov, zaliate vrstvou skla a v najbližšom čase budú prepravené na základňu.

— Predsa však… — so zmäteným výzorom začal Vanderhose.

— Pustím sa do toho hneď zajtra, — skočil mu do reči Komov. — Sám.

— Azda by sme ich mali pochovať tu? — ticho povedala Majka.

— Nemám námietok, — povedal Komov. — No v takých prípadoch sa pozostatky zvyčajne prepravujú na Zem… Čo? — otočil sa k Vanderhosemu.

Vanderhose už-už otváral ústa, no len pokrútil hlavou a povedal:

— Nič.

— Tak teda stručne, — povedal Komov. — Navrhujem

vyškrtnúť túto otázku zo záveru. Súhlasíte, Jakov?

— Azda, — povedal Vanderhose. — A ty, Majka?

Majka váhala. Chápal som ju. Všetko prebiehalo priveľmi vecne. Pravda, neviem, ako ináč by to malo prebiehať, no podľa mňa takéto otázky sa nedajú riešiť hlasovaním.

— Výborne, — povedal Komov, akoby nič nepozoroval. — A teraz o príčine a okolnostiach smrti pilotov. Zápisnica o pitve a fotomateriály mi celkom vyhovujú, navrhujem takúto formuláciu: „Poloha mŕtvol svedčí o tom, že smrť pilotov nastala v dôsledku toho, že loď narazila na povrch planéty. Muž zahynul skôr ako žena a stačil ešte pred smrťou zotrieť palubný denník. Už nevládal dostať sa z kresla pilota. Žena žila ešte nejaký čas a pokúšala sa opustiť loď. Smrť ju zastihla už v kesónovej komore.“ No a ďalej podľa vášho textu.

— Hm… — ozval sa Vanderhose a v hlase mu znela veľká pochybnosť. — Nie je to všetko priveľmi kategorické, čo myslíte, Gennadij? Veď ak sa pridržiavame zápisnice o pitve, proti ktorej nemáte námietky, tá chuderka sa jednoducho nevládala doplaziť do kesónu.

— Jednako tam bola, — chladne poznamenal Komov.

— Predsa práve táto okolnosť… — presvedčivo začal Vanderhose a pritisol si ruky k prsiam.

— Počúvajte, Jakov, — skočil mu do reči Komov.— Nikto nevie, čoho je človek schopný v kritických podmienkach. A najmä žena. Pripomeňte si príbeh Marty Priestleyovej. Alebo históriu Kolesničenkovej. Pripomeňte si vôbec históriu, Jakov.

Nastalo ticho. Vanderhose sedel s nešťastnou tvárou a nemilosrdne sa poťahoval za bokombrady.

— A mňa vôbec neprekvapuje, že bola v kesóne, — ozvala sa Majka. — Čosi iné mi tu nie je jasné. Prečo zotrel palubný denník? Predsa došlo k nárazu, človek umiera…

— No, to práve… — neisto prehovoril Vanderhose. — To sa môže stať. Agónia, rukami šmátral po pulte, zachytil kľúč…

— Otázka palubného denníka, — povedal Komov, — je nastolená v časti faktov osobitného významu. Podľa môjho názoru sa táto záhada nikdy nevyrieši… mimochodom, ak je to záhada a nie

náhodný zhluk okolností. Pokračujme. — Rýchlo roztriedil lístky, čo mal porozhadzované pred sebou. — Vlastne už ani nemám ďalšie pripomienky. Zemská mikroflóra a mikrofauna zrejme zahynula, v každom prípade stopy po nej sa nezachovali…Tak… Osobné papiere. Rozoberať ich nie je naša vec a okrem toho sú v takom stave, že môžeme len narobiť škody. Zajtra ich zakonzervujem a priveziem sem… Áno! Tu je niečo z vášho odboru, Popov. Poznáte kybernetické vybavenie lodí typu „Pelikán“?

— Áno, pravdaže, — povedal som a náhlivo som odtisol tanier.

Buďte taký láskavý, — hodil mi papierik, — tu je zoznam všetkých nájdených kybernetických mechanizmov. Skontrolujte, či je všetko v poriadku.

Vzal som súpis. Všetci vyčkávajúco pozerali na mňa.

— Áno, — povedal som, — zdá sa, že všetko je v poriadku. Sú tam ešte aj iniciačné detektory, zriedka bývajú kompletné… A tomuto tu nerozumiem. Čo je to: „Opravársky robot prerobený na šijacie zariadenie?“

— Jakov, vysvetlite mu to, — nariadil Komov. Vanderhose zaklonil hlavu a vystrčil čeľusť.

— Chápeš, Stas, — povedal zamyslene. — Ťažko je tu dačo vysvetľovať. Jednoducho je to opravársky robot zmenený na šijacie zariadenie. Na zariadenie, čo šije, rozumieš? Jeden z nich, akiste žena, mala trochu nezvyčajného koníčka.

— Aha, — povedal som začudovane. — No je to naozaj opravársky robot?

— Určite, — presvedčivo potvrdil Vanderhose.

— Potom je tu úplná súprava, — povedal som a vrátil som zoznam Komovovi. — Zriedkavo úplná. Akiste ani raz nepristali na ťažkých planétach.

— Ďakujem, — povedal Komov. — Keď bude hotový čistopis záveru, poprosím vás, aby ste podpísali rubriku o úbytku zachovanej kybernetickej techniky.

— Ale veď nijaký úbytok nebol, — namietol som. Komov si ma už nevšímal, no Vanderhose mi vysvetlil:

— To je jednoducho názov rubriky: „Úbytok zachovanej kybernetickej techniky.“ Podpíšeš, že k úbytku nedošlo.

— Tak… — prehovoril Komov ukladajúc na kôpku rozhádzané hárky papiera. — Veľmi vás prosím, Jakov, dajte to všetko do definitívneho poriadku, my to podpíšeme a ešte dnes sa to môže vysielať. A teraz, ak už nikto nemá doplňujúce názory, pôjdem.

Doplňujúce názory neboli, Komov teda odišiel. Vanderhose s ťažkým vzdychom vstal, poťažkal na dlani kôpku hárkov, obsahujúcich záver, zaklonil hlavu, pozrel na nás a tiež odišiel.

— Vander je zrejme nespokojný, — poznamenal som, nakladajúc si na tanier pečené mäso.

— I ja som nespokojná, — ozvala sa Majka.— Vypálilo to všetko tak akosi nedôstojne. Neviem to vysvetliť, možno som detská, naivná… no mali sme… mala byť dáka minúta ticha… A tu raz-dva a už sa to sype jedno na druhé: stav pozostatkov, úbytok kybernetickej techniky, topografické parametre… Fuj! Ani v dákej škole na praktických cvičeniach…

Celkom som s ňou súhlasil.

— Komov nikomu nedovolí ani ústa otvoriť! — pokračovala zlostne. — Všetko mu je jasné, všetko je ako na dlani, lenže v skutočnosti to nie je až také jasné. S meteoritom sa mi to nezdá, no a s palubným denníkom to už vôbec nesedí. Neverím, že jemu je všetko také jasné! Podľa mňa má čosi za lubom a Vander to tiež šípi, len nevie, ako sa doňho zadrapiť… A možno sa nazdáva, že to je nepodstatné…

— Možno to je naozaj nepodstatné, — zašomral som neisto.

— Veď ja netvrdím, že to je podstatné! — namietla Majka. — Jednoducho sa mi nepáči, ako sa Komov správa. Nechápem ho. A vôbec, nepáči sami! Toľko mi s ním pílili uši a teraz len chodím a počítam, koľko dní s ním ešte budem pracovať… Už nikdy v živote s ním nechcem pracovať!

— No, veď ich už neostalo tak veľa, — povedal som upokojujúco. — Isto nie viac ako dvadsať dní…

Na tom sme sa rozišli. Majka šla dať do poriadku svoje merania a ubytovateľské náčrty, ja som sa pobral do kabíny, kde ma čakalo malé prekvapenie: Tom oznamoval, že základy sú položené a navrhoval, aby som prevzal prácu. Prehodil som si kožuch a utekal som na stavenisko.

Slnko už zašlo, súmrak zhustol. Tu je čudný súmrak – tmavofialový ako zriedený atrament. Mesiac tu nie je, zato mohutná polárna žiara, a ešte aká! Gigantické plachty dúhových farieb nehlučne povievajú nad čiernym oceánom, zvinujú sa a rozvinujú, chvejú sa a trasú ani vo vetre, menia bielu, zelenú, ružovú farbu a odrazu hasnú, zanechávajúc v očiach nejasné farebné škvrny a keď sa zasa zjavia, miznú hviezdy, mizne súmrak, všetko vôkol sa sfarbuje neprirodzenými, no veľmi čistými farbami – hmla nad močiarom je teraz červeno-belasá, ľadovec v diaľke sa trbliece ani hruda jantáru a po pláži sa rýchlo vznášajú zelenkasté tiene.

Obzeral som si v tom nádhernom svetle hotové základy a zúrivo som si šúchal mrznúce líca a nos. Tom, ktorý mi šiel tesne v pätách, úslužne oznamoval potrebné údaje, a keď žiara hasla, práve tak úslužne zapínal reflektor. A ako vždy bolo mŕtvolné ticho, iba čo mi pod opätkami škrípal zamrznutý piesok. Potom som počul hlasy: Majka s Vanderhosem sa vyšli nadýchať čerstvého povetria a pokochať sa v nebeskom divadle. Majke sa veľmi páčila polárna žiara – jediné, čo sa jej páčilo na tejto planéte. Bol som od lode dosť ďaleko, asi sto metrov, a nevidel som ich, no hlasy som zreteľne počul. Sprvu som ich počúval len na pol ucha. Majka vravela čosi o poškodených vrcholcoch stromov a Vanderhose hučal o erózii palubnej kváziorganiky – akiste zasa diskutovali o príčinách a okolnostiach záhuby „Pelikána“.

V ich rozhovore bolo čosi zvláštne. Opakujem: spočiatku som ich počúval nepozorne a až neskôr som pochopil, o čo ide. Zhovárali sa, akoby sa navzájom nepočúvali. Napríklad Vanderhose hovoril: „Jeden planetárny motor ostal nepoškodený, inak by jednoducho nemohli manévrovať v atmosfére…“ A Majka húdla svoje: „Nie, Jakov, najmenej desať-pätnásť rokov. Pozrite na tie nánosy…“

Zišiel som do jedného základu lepšie si prezrieť dno, a keď som odtiaľ vyliezol, rozhovor bol súvislejší, no ešte menej som mu rozumel. Tí dvaja akoby nacvičovali divadelnú hru.

— A čo má byť toto tu? — spytovala sa Majka.

— Vyzerá to ako hračka, — odpovedal Vanderhose.

— Aj mne sa tak zdá. Ale prečo?

— Hobby. Nie je na tom nič zvláštne, je to veľmi rozšírené

hobby.

Celkove mi to pripomínalo naše zábavy na základni, kým sme čakali na zoraďovanie. Vadim napríklad z ničoho nič zreval na celú jedáleň: „Kapitán! Rozhodol som sa zhodiť chvostovú časť a odísť do podpriestoru!“ – načo nejaký iný vtipkár ihneď zareagoval: „Súhlasím s vaším rozhodnutím, kapitán! Nezabudnite na prednú časť, kapitán!“ – a tak ďalej.

Tento čudný rozhovor sa však čoskoro skončil. Zreteľne mľaskla membrána prielezu a znova nastalo ticho. Obzrel som si posledný základ, pochválil som Toma za dobrú prácu a prikázal som mu prepnúť Jacka na ďalšiu etapu. Záblesky polárnej žiary zhasli a v tme, ktorá nastala, som nevidel nič okrem bočných svetiel mojich robotov. Cítil som, že konček nosa mi už-už odpadne, preto som sa rozbehol k lodi, nahmatal membránu a skočil som do kesónu. Kesón je nádhera! Je to jedna z najčarovnejších lodných miestností. Akiste preto, lebo je to prvá miestnosť na lodi, ktorá človeku poskytuje sladký pocit domova: vrátil si sa do rodného, teplého, chráneného kúta z ľadovej, hrozivej cudziny. Z tmy do svetla. Zhodil som kožuch a odŕhajúc a šúchajúc si dlane, zamieril som do kabíny.

Vanderhose už tam sedel obložený svojimi papiermi a so smutne sklonenou hlavou na čisto prepisoval ďalšiu stranu záveru. Šifrovací stroj bystro rapotal pod jeho prstami.

— Moji chlapci už skončili základ, — pochvastal som sa.

— Uhm, — ozval sa Vanderhose.

— A aké to tam máte hračky? — spýtal som sa.

— Hračky… — roztržito zašomral Vanderhose.— Hračky? — spýtal sa, pričom stroj neprestával rapotať. — Ach, hračky… — Odložil hotový lista vzal ďalší.

Vyčkal som trochu a pripomenul mu:

— Tak aké sú to hračky?

— Aké sú to hračky… — dôrazne zopakoval Vanderhose, zaklonil hlavu a pozrel na mňa. —Takto staviaš otázku? Nuž, vidíš… Napokon, ktovie, aké sú to hračky. Tam, na Pelikáne… Prepáč, Stas, najprv skončím, čo povieš?

Po prstoch som prešiel k svojmu pultu, chvíľu som sledoval Jacka, ktorý sa už pustil stavať múry meteorologickej stanice, potom

som zasa tak potichučky vyšiel z kabíny a pobral som sa za Majkou.

V Majkinej kabíne boli rozsvietené všetky svetlá. Majka trónila so skríženými nohami na lôžku a aj ona bola veľmi zaneprázdnená. Na stole, na lôžku, na dlážke boli porozkladané pozliepané plachty papierov, mapy, náčrtky, roztiahnuté harmoniky leteckých snímok, skice a záznamy a Majka to všetko zaradom prezerala, robila si akési poznámky, zavše chytala lupu, zavše zasa fľašu so šťavou, čo stála vedľa na stoličke. Chvíľu som ju pozoroval, potom som vystihol moment, keď fľaša so šťavou opustila stoličku a sám som sa tam usalašil, takže keď Majka po pamäti kládla fľašu naspäť, strčila mi ju rovno do načiahnutej ruky.

— Ďakujem, — povedal som a odpil som si zo šťavy.

Majka zdvihla hlavu.

— Á, to si ty? — ozvala sa mrzuto. — Čo máš?

— Len tak som prišiel, — povedal som dobromyseľne. — Dobre si sa prešla?

— Ani na um mi nezišlo, — ohradila sa Majka a vzala mi fľašu. — Sedím tu ani priklincovaná, včera večer som nič nerobila, toľko sa mi tu toho nahromadilo… Kdeže prechádzky!

Vrátila mi fľašu, bezmyšlienkovite som si odpil. Čosi ma znepokojovalo. Odrazu akoby mi závoj spadol z očí: Majka bola oblečená domácky, vo svojej obľúbenej huňatej blúzke a v krátkych nohaviciach, na hlave mala šatku, spod ktorej vykúkali vlhké vlasy.

— Sprchovala si sa? — spýtal som sa tupo.

Odpovedala čosi, no i tak som už všetko pochopil. Vstal som a pedantne som postavil fľašu na stoličku. Čosi som zahundral, nepamätám sa čo. Sám neviem, ako som sa ocitol na chodbe, potom vo svojej kabíne, neviem prečo som zhasil horné svetlo, zapol nočnú lampu, ľahol som si na posteľ a obrátil som sa tvárou k stene. Zasa sa ma zmocnila triaška. Hlavou mi vírili útržky myšlienok: „Teraz je už naozaj po všetkom, všetko je zbytočné, teraz už definitívne a nenávratne.“

Pristihol som sa, že zasa napínam sluch. A zasa som čosi počul, čosi nenáležité. Vyskočil som, vrhol som sa k nočnému stolíku, vzal som tabletku na spanie a položil som si ju pod jazyk. Nato som si zasa ľahol. Po stenách dupotali jašterice, tmavá povala sa pomaly

krútila, nočná lampa raz celkom zhasínala, raz zasa žiarila neznesiteľne jasno, v kútoch zúfalo bzučali hynúce muchy. Zdalo sa mi, že prišla Majka, znepokojene ma pozorovala, čímsi ma prikryla a odišla. Nato prišiel Vadik, sadol si mi k nohám a oboril sa na mňa: „Čo sa tu váľaš? Celá komisia na teba čaká, a ty sa rozvaľuješ.“ „Hovor hlasnejšie,“ povedala mu Ninon, „má čosi s ušami, nepočuje.“ S kamennou tvárou som vyhlásil, že to všetko je hlúposť. Vstal som a všetci sme vošli do rozbitého Pelikána, celá organika v ňom sa rozpadla a napĺňal ho ostrý pach amoniaku, ako vtedy v chodbe. Vlastne to ani nebol Pelikán, vyzeralo to skôr na stavenisko, tmolili sa tu moji chlapci, pristávacia cesta sa ligotala v slnku a ustavične som sa bál, že Tom prejde dve múmie, čo ležali naprieč, totiž všetci si mysleli, že sú to múmie, v skutočnosti bol to Komov a Vanderhose, lenže to si nik nemal všimnúť, lebo sa zhovárali a len ja som ich počul. Jednako pred Majkou sa nikde neschováš. „Vari nevidíte, že mu je zle?“ povedala zlostne a položila mi na ústa a nos vlhkú vreckovku, namočenú v čpavku. Takmer som sa zadusil, pokrútil som hlavou a sadol som si na lôžku.

Oči som mal otvorené a vo svetle nočnej lampy som pred sebou videl človeka. Stál tesne pri lôžku, nakláňal sa nado mnou a pozorne mi hľadel rovno do tváre. V matnom svetle sa zdal tmavý, takmer čierny — fantastická vykrivená postava bez tváre, hmlistá, bez presných obrysov, na prsiach a na pleci mu ležal taký istý nejasný, nezreteľný odblesk.

Už som presne vedel, ako sa to skončí. Načiahol som k nemu ruku a ruka mi prešla cez neho ako cez povetrie. Človek pri mojom lôžku sa zakolísal, strácal sa, až zmizol bez stopy. Hodil som sa na chrbát a zatvoril som oči. Ach, len neprepadnúť panike! A viete, že alžírsky bej má pod nosom hrču? Predstavte si, pod samým nosom… Bol som mokrý ako myš a bolo mi strašne dusno. Len-len že som sa nezadusil.

4. kapitola

PRÍZRAKY A ĽUDIA

Zobudil som sa neskoro a s ťažkou hlavou, pevne rozhodnutý hneď po raňajkách utiahnuť sa niekde s Vanderhosem a všetko mu vyrozprávať. Myslím, že ešte nikdy v živote som nebol taký nešťastný. Pre mňa sa všetko skončilo, preto som sa ani nenamáhal s rannou rozcvičkou, dal som si iba veľmi silnú iónovú sprchu a pomaly som kráčal do jedálne. Už na prahu som si uvedomil, že včera večer som pre všetky svoje nepríjemnosti celkom zabudol vydať kuchárovi príkazy k raňajkám, a to ma definitívne dorazilo. Zašomral som na pozdrav čosi nezrozumiteľné a cítiac, že sa od žiaľu a hanby červenám ako varený rak, sadol som si na svoje miesto a skormútene som si obzrel stôl, pričom som sa usiloval nedotknúť sa pohľadom nikoho. Jedlo bolo, pravdu povediac, kláštorné, ani pre dákych novicov. Všetci sa kŕmili čiernym chlebom a mliekom. Vanderhose si krajec posýpal soľou, Majka si ho natrela maslom, Komov žul suchý chlieb, mlieka sa ani nedotkol.

Vôbec som nemal chuť na jedlo. Bolo mi strašne, už len keď som si pomyslel, že by som mal dačo hrýzť. Vzal som si pohár mlieka a odchlipol som si. Všimol som si, že ma Majka pozoruje a že by sa ma veľmi chcela spýtať, čo je so mnou a vôbec. Jednako nespytovala sa na nič a Vanderhose začal rozvláčne vykladať, aký užitočný zo zdravotného hľadiska je hladovkový deň a ako dobre, že dnes máme práve takéto raňajky a nie iné. Podrobne nám vysvetlil, čo je pôst a čo je veľký pôst a s úctou spomenul prvých kresťanov, ktorí sa vo veci dobre vyznali. Začal nám rozprávať, čo sú hody, no čoskoro si uvedomil, že sa priveľmi dal uniesť opisom palaciniek s kaviárom, s jeseterom, lososom a s inými lahôdkami, prerušil svoj výklad a v rozpakoch sa pustil uhládzať si bokombrady. Rozhovor nie a nie sa rozprúdiť. Ja som sa znepokojoval o seba, Majka sa zasa znepokojovala o mňa. A pokiaľ ide o Komova, tak ako včera, ani dnes nebol vo svojej koži. Oči mal červené, zväčša hľadel na stôl, len chvíľami dvíhal hlavu a obzeral sa, ani čo by ho niekto oslovoval: Namrvil okolo seba strašne veľa chleba a omrviniek jednostaj

pribúdalo, takže najradšej by som mu dal po rukách ako decku. Slovom, naša malá spoločnosť sedela veľmi skľúčene a úbohý Vanderhose už celkom ustal, čo sa nás márne usiloval rozptýliť.

Práve sa mordoval s akýmsi dlhánskym otupným príbehom, ktorý si práve vymyslel a nijako ho nemohol doviesť do konca, keď vtom Komov vydal čudný tlmený zvuk, akoby mu v krku uviazol kúsok suchého chleba. Pozrel som naňho ponad stôl a preľakol som sa. Komov sedel vzpriamene, oboma rukami zakvačený do okraja stolovej dosky, červené oči mu vyliezali z jamôk, hľadel kdesi popri mne a rýchlo strácal farbu v tvári. Obrátil som sa a zmeravel som. Pri stene, medzi filmotékou a šachovým stolíkom stál môj nedávny prízrak.

Teraz som ho videl celkom jasne. Bol to človek, v každom prípade humanoid, malý, vycivený, celkom nahý. Pokožku mal tmavú, takmer čiernu a ligotala sa mu, ani čo by ju mal pokrytú olejom. Tvár som mu nerozoznal, alebo som si ju nezapamätal, no tak ako v mojom nočnom príšernom sne, hneď mi udrelo do očí, že človiečik bol celý akýsi pokrivený a akoby rozmazaný. A ešte oči – veľké, tmavé, celkom nehybné, slepé ani oči sochy.

— Ale veď je tu! Tu je! — zvrieskol Komov. Ukazoval prstom celkom inde, kde pred mojimi očami, rovno z povetria vznikla nová postava. Bol to ten istý nehybný, lesknúci sa prízrak, no teraz zmeravel v rýchlom skoku, v behu, ako fotografia šprintéra na štarte. V tej chvíli sa mu Majka vrhla na nohy. Kreslo s hrmotom odletelo nabok, Majka s bojovným výkrikom preskočila cez prízrak a vrazila do obrazovky videofónu. Ešte som stačil spozorovať, ako sa prízrak zakolísal a začal sa tratiť, keď Komov už kričal:

— Dvere! Dvere!

Vtom som videl, ako ktosi maličký, biely a matný ako stena jedálne, zohnutý v nečujnom behu vkĺzol do dverí a zmizol v chodbe. Vyrútil som sa za ním.

Dnes si na to spomínam s hanbou, no vtedy mi bolo celkom ľahostajné, čo je to za tvor, odkiaľ je, prečo je tu a načo. Cítil som len nesmiernu úľavu, lebo som vedel, že od tejto chvíle sa nenávratne končia všetky moje desivé sny a strachy a ovládala ma len vášnivá túžba dohoniť človiečika, schmatnúť ho, sputnať a dovliecť sem.

Vo dverách som sa zrazil s Komovom, zhodil som ho z nôh, potkol som sa oňho, štvornožky som prebehol po chodbe, no chodba bola už pustá, iba čo tuho rozvoniavalo známym čpavkovým pachom. Vzadu Komov čosi kričal a rýchlo dupotali podpätky. Vyskočil som, prehnal som sa cez kesón, vkĺzol som do prielezu, ktorý sa ešte nestačil uzavrieť membránou, a vybehol som von, do fialového slnečného jasu.

Hneď som ho zbadal. Utekal k stavenisku, bežal ľahko, bosými nohami sa sotva dotýkal zamrznutého piesku, ešte vždy taký pokrivený a v behu akosi čudne pohyboval roztiahnutými lakťami, no teraz nebol tmavý ani matne biely, ale svetlo-fialový a na jeho chudých pleciach a bokoch sa lesklo slnko. Utekal rovno k mojim robotom. Spomalil som. Čakal som, že sa ich zľakne a zabočí vpravo alebo vľavo, no nezľakol sa, prebehol na desať krokov od Toma a vlastným očiam som neveril, keď mu tento vznešený hlupák zdvorilo zasignalizoval zvyčajné „čakám na príkazy“.

— K močiaru! — udychčane kričala vzadu Majka. — Zatlač ho k močiaru!

Malý domorodec i tak bežal k močiaru. Musím povedať, že vedel bežať, a vzdialenosť medzi nami sa skracovala veľmi pomaly. Vietor mi svišťal v ušiach, v diaľke čosi kričal Komov, no Majka ho energicky prehlušovala.

— Väčšmi doľava, doľava! — vášnivo vrieskala. Bežal som teda väčšmi doľava, vybehol som na pristávaciu cestu, na dokončenú časť, rovnú, s veľmi pohodlným vrúbkovaným povrchom a tu sa mi začalo lepšie dariť – začal som ho doháňať. „Neujdeš,“ opakoval som si, „nie, braček, teraz mi už neujdeš. Za všetko sa mi zodpovieš…“ Uprene som hľadel na jeho rýchlo sa pohybujúce lopatky, na mihajúce sa holé nohy, na chumáče pary, čo sa mu dvíhali spoza pleca. Triumfálne som ho doháňal. Pristávacia plocha sa končila, no po sivú clonu nad močiarom ostávalo už len asi sto krokov. Rýchlo som ho doháňal.

Dobehol na okraj močariská k pochmúrnej húštine zakrpateného tŕstia a zastal. Pár sekúnd stál akoby nerozhodne, potom sa ponad plece obzrel na mňa, takže som znova videl jeho veľké tmavé oči, už vôbec nie nehybné, ale veľmi bystré a akoby rozosmiate, nato si

odrazu čupol, rukami si objal kolená a začal sa kotúľať. Nepochopil som hneď, čo sa stalo. Iba teraz tu stál človek, čudný, možno ani nie človek, no podľa výzoru predsa človek, a vtom tento človek zmizol a po močiari, cez nepriechodné bezodné trasovisko sa kotúľa akýsi absurdný sivý bochník a rozstrekuje blato a kalnú vodu. A ešte ako sa kotúľa! Nestačil som dobehnúť k brehu a už zmizol za chuchvalcami hmly a spoza sivastého závoja doliehal len zatíchajúci šelest, plieskanie a akýsi tenučký prenikavý piskot.

S dupotaním dobehla Majka. Zastala pri mne a ťažko dýchala.

— Ušiel — konštatovala zlostne.

— Ušiel, — prisvedčil som.

Chvíľu sme stáli a upierali sme pohľad na husté kotúče hmly. Potom si Majka utrela pot z čela a zarecitovala:

— Pred babkou som ušiel, pred dedkom som ušiel…

— A pred tebou, ubytovateľka, tobôž ujdem, —dodal som a obzrel som sa dozadu.

Nuž tak. Hlupáci utekali, no a múdri, ako iste viete, stáli a hľadeli. Boli sme tu s Majkou sami. Malé postavičky Komova a Vanderhoseho sa černeli ďaleko vzadu vedľa lode.

— Ale sme sa poriadne prebehli, — utrúsila Majka, ktorá tiež pozerala k lodi. — Aspoň tri kilometre, čo vy na to, kapitán?

— Súhlasím s vami, kapitán, — ozval som sa.

— Počúvaj, — zamyslene povedala Majka. — A čo ak sa nám to všetko len zamarilo?

Schmatol som ju za plecia. Pocit voľnosti, zdravia, vytrženia, obrovských žiarivých perspektív vybuchol vo mne s novou silou.

— Čo ty o tom vieš, ty žabec, — reval som a triasol som ju zo všetkých síl, pričom som sa len-len že nerozplakal od šťastia. — Čo ty vieš o halucináciách! A radšej keby si o tom ani nikdy nič nevedela! Ži si šťastlivo a nezamýšľaj sa nad ničím takým!

Majka iba prekvapene klipkala očami a pokúšala sa mi vytrhnúť, až som ju nakoniec poriadne mykol, objal okolo pliec a vliekol k lodi.

— Počkaj, — slabo sa bránila ohromená Majka.— Ozaj, čo to vystrájaš… Ale veď ma pusť, čo sú toto za nežnosti!

— Poďme, poďme, — opakoval som. — Poďme! Ale nám teraz

miláčik doktora Mboga dá, cítim, že sme tieto preteky zbytočne usporiadali, veruže zbytočne…

Majka sa mi vytrhla, chvíľočku postala, potom si čupla, zohla hlavu, rukami si objala kolená a naklonila sa dopredu.

— Nie, — povedala a vystrela sa. — Toto nechápem.

— Ani nemusíš, — povedal som. — Komov nám všetko vysvetlí. Najprv nás vyhreší, veď sme mu zmarili kontakt, no a potom vysvetlí…

— Počúvaj, ale je zima! — povedala Majka a podskočila na mieste. — Bežíme?

Utekali sme. Prvé vytrženie oslablo a začal som premýšľať, čo sa vlastne stalo. Vysvitlo, že planéta je obývaná! A ešte ako obývaná — veľkými antropoidnými bytosťami, azda rozumnými, ba azda i civilizovanými…

— Stas, — zakričala Majka v behu, — žeby to bol Panťan?

— Odkiaľ by sa tu vzal? — začudoval som sa.

— No… odkiaľ… My predsa nepoznáme všetky podrobnosti projektu. Možno sa presídľovanie už začalo.

— Ale nie, — namietol som. — Na Panťana sa neponáša. Panťania sú vysokí, s červenou pokožkou… No a chodia oblečení, doparoma, a tento je celkom nahý!

Zastali sme pred prielezom a pustil som Majku prvú.

— Bŕ-ŕ-ŕ! — striasla sa a šúchala si plecia. — Tak čo, ideme si po hubovú polievku?

— Za plný tanier, — povedal som.

— Poriadne omastenú, — doplnila Majka.

— Okorenenú a opaprikovanú, — dokončil som. Ukradomky sme vošli do kabíny, no nepodarilo sa nám pritajiť sa. Už nás čakali. Komov chodil hore-dolu po kabíne, ruky mal založené za chrbtom, a Vanderhose, zahľadený do prázdna a s vystrčenou čeľusťou, namotával si bokombrady: pravú na prst pravej ruky a ľavú na prst ľavej. Keď nás Komov videl, zastal, no Majka ho nepustila k slovu.

— Ušiel, — oznámila vecne. — Ušiel rovno cez močiar, a to veľmi nezvyčajným spôsobom…

— Počkajte, — prerušil ju Komov.

„A teraz sa to začne," pomyslel som si a pripravil som sa na

nadávky a hrešenie. No mýlil som sa. Komov prikázal, aby sme si sadli, nato si i sám sadol a oslovil ma:

— Počúvam vás, Popov. Porozprávajte všetko a do najmenších podrobností.

Zaujímavé, ale ani som sa nezačudoval. Takýto zvrat sa mi zdal celkom prirodzený. A porozprával som všetko — o šuchote, o pachu, o detskom plači, o ženských výkrikoch, o čudnom dialógu včera večer i o čiernom prízraku dnes v noci. Majka ma počúvala s otvorenými ústami, Vanderhose sa mračil a vyčítavo pokyvoval hlavou a Komov mi uprene hľadel do tváre. Prižmúrené oči mal zasa prenikavé a chladné, tvár mu stvrdla, chvíľami si hrýzol spodnú peru, napäto prepletal prsty a lúskal článkami. Keď som skončil, zavládlo mlčanie. Potom sa Komov spýtal:

— Ste si istý, že to plakalo dieťa?

— Nuž… áno. Aspoň to veľmi pripomínalo detský plač.

Vanderhose hlasno vydýchol a dlaňou pobúchal po bočnom operadle kresla.

— A ty si to všetko vydržal! — zdesene zvolala Majka. — Úbohý Stasik!

— Musím ti povedať, Stas… — dôrazne prehovoril Vanderhose, no Komov mu skočil do reči.

— A skaly? — spýtal sa.

— Aké skaly? — nepochopil som.

Odkiaľ sa vzali skaly?

— Tie na stavenisku? Akiste ich roboty navláčili. Ako to súvisí?

— Odkiaľ roboty mohli vziať skaly?

— Nuž… — začal som a hneď som aj stíchol. Naozaj, odkiaľ?

— Všade okolo je piesočná pláž, — pokračoval Komov. — Nikde ani kamienok. Roboty stavenisko neopúšťali. Teda odkiaľ sú na pristávacej ploché okruhliaky a konáre? — Prebehol po nás pohľadom a uškrnul sa. — Sú to, prirodzene, len rečnícke otázky. Môžem vám povedať, že za kormou, rovno pod majákom, máme celú kopu okruhliakov. Veľmi zaujímavú kopu. Mohol by som tiež dodať… Prepáčte, Stas, skončili ste? Ďakujem. A teraz počúvajte, ako to bolo so mnou.

Vysvitlo, že ani Komovovi nebolo ľahko. Pravda, jeho útrapy

boli trochu odlišného druhu. Boli to útrapy intelektu. Druhý deň po príchode, keď púšťal do jazera panťanské ryby, dvadsať krokov od seba spozoroval čudnú jasnočervenú škvrnu, ktorá sa rozplynula a zmizla, skôr ako si trúfol priblížiť sa k nej. Nasledujúci deň našiel na samom vrcholci kóty 12 zdochnutú rybu, zrejme jednu z tých, čo včera vypustil do jazera. Štvrtý deň nad ránom sa prebudil a jasne cítil, že v kabíne je niekto cudzí. Nenašiel nikoho, no zdalo sa mu, akoby počul cvaknúť membránu prielezu. Keď vyšiel z lode, našiel, po prvé, hŕbu skál pri korme a po druhé, skaly a kôpky konárov na stavenisku. Po rozhovore so mnou si už bol istý, že v okolí lode čosi nie je v poriadku. Prieskumné skupiny si akiste nevšimli nejaký nesmierne dôležitý faktor, pôsobiaci na planéte. Nepodnikol veľmi rázne kroky len preto, lebo bol hlboko presvedčený, že prieskumníci by si nemohli nevšimnúť rozumný život. Urobil však všetky opatrenia, aby sa oblasť, kde pracuje naša skupina, nestala objektom invázie „zvedavých zaháľačov“. Preto sa zo všetkých síl usiloval sformulovať znalecký záver tak, aby nevzbudil ani najmenšie pochybnosti. Moje vzrušenie, striedajúce sa so stavmi depresie, mu skvele potvrdzovalo predbežný záver, že neznáme bytosti môžu prenikať do lode. Vyčkával na tú chvíľu a dočkal sa jej dnes ráno.

— Zhrňujem, — pokračoval ani na prednáške. — Napriek údajom predbežných výskumov prinajmenšom túto oblasť planéty obývajú veľké stavovce, pričom sa dá s určitosťou predpokladať, že sú to rozumné bytosti. Zrejme sú to troglodyty, ktoré sa prispôsobili životu v podzemných priestoroch. Vychádzajúc z toho, čoho sme boli svedkami, priemerný domorodec anatomicky pripomína človeka, má veľmi výraznú schopnosť mimikry a akiste v súvislosti s tým i schopnosť vyvolávať fantómy, ktoré ho majú chrániť a lákať pozornosť od neho. Musím povedať, že z veľkých stavovcov sa táto schopnosť doteraz prejavila len u niektorých hlodavcov na Pandore, na Zemi u niektorých druhov hlavonožcov mäkkýšov. A teraz by som chcel osobitne zdôrazniť, že i pri týchto neľudských a vcelku nehumanoidných vlastnostiach tunajší domorodec nielen v anatomickom, ale i vo fyziologickom a hlavne v neurologickom zmysle je neobyčajne, neslýchane blízky pozemšťanovi. Skončil som.

— Ako to – skončil? — vykríkol som preľaknuto.— A moje hlasy? Teda to boli halucinácie?

Komov sa usmial.

— Upokojte sa, Stas, — povedal. — S vami je všetko v poriadku. Vaše „hlasy“ sa dajú ľahko vysvetliť, ak predpokladáme, že hlasový orgán domorodcov je identický s naším. Zhoda hlasového orgánu plus vyvinutá schopnosť imitovať plus hypertrofická fonetická pamäť…

— Počkajte, — ozvala sa Majka. — Chápem, že mohli vypočuť naše rozhovory, ale čo ten ženský hlas?

Komov prikývol.

— Áno, musíme predpokladať, že boli pri agónii.

Majka zahvízdala.

— Priveľmi zložité, — zašomrala zamyslene a pochybovačne.

— Navrhnite iné vysvetlenie, — chladne povedal Komov. — Napokon akiste sa čoskoro dozvieme mená mŕtvych. Ak sa pilot volal Alexander…

— No dobre, — povedal som. — A detský plač?…

— Ste si istý, že plakalo dieťa?

— S čím by som si to mohol pomýliť?

Komov sa na mňa zahľadel, prstom si mocne pritlačil hornú peru a odrazu tlmene zabrechal. Presne tak – zabrechal, iné slovo na to neviem nájsť.

— Čo to bolo? — spýtal sa. — Pes?

— Vyzerá to tak, — povedal som s rešpektom.

— Nuž aby ste vedeli, práve som povedal vetu v jednom nárečí Leonidy.

Ohromilo ma to. Majku tiež. Chvíľu všetci mlčali. Bolo to nepochybne tak, ako povedal Komov. Všetko sa vysvetlilo, všetko vyšlo nádherne, ale… Prirodzene, bolo veľmi príjemné uvedomovať si, že všetky hrôzy sú za nami a že práve našej skupine sa pošťastilo objaviť ďalšiu humanoidnú rasu. Zároveň to však znamenalo rozhodujúcu zmenu v našich osudoch. A nielen v našich. Po prvé, i laikovi bolo jasné, že to znamená koniec projektu „Koráb“. Táto planéta je obývaná, pre Panťanov sa bude musieť pohľadať iná. Po druhé, ak sa definitívne zistí, že domorodci sú rozumné bytosti,

určite nás odtiaľto hneď poženú a namiesto nás sem príde Komisia pre kontakty. Všetky tieto dôsledky boli jasné nielen mne, ale, prirodzene, aj ostatným. Vanderhose sa rozladene mykol za bokombrady a povedal:

— Ale prečo práve rozumné bytosti? Podľa mňa, predbežne vôbec nič nedokazuje, že sú rozumné, čo poviete, Gennadij?

— Netvrdím, že sú rozumné — ozval sa Komov.

— Povedal som len, že sú všetky dôvody predpokladať to.

— Ale aké sú to tie všetky dôvody? — pokračoval namrzene Vanderhose. Vôbec sa mu nechcelo opustiť vysedené miestečko. Táto jeho slabosť – láska k vysedeným miestam – bola známa. — Čo sú to vlastne za dôvody? Nebodaj vonkajší výzor…

— Nejde len o anatómiu, — povedal Komov.

— Skaly pod majákom sú poukladané v istom poriadku, sú to akési znaky. Skaly a konáre na pristávacej ceste… Nechcem nič kategoricky tvrdiť, no všetko nasvedčuje, že sa s nami pokúšajú nadviazať kontakt humanoidy s prvobytnou kultúrou. Tajný prieskum a zároveň dary, alebo azda varovanie…

— Áno, to by mohlo byť, — zahundral Vanderhose a upadol do depresie.

Chvíľu sme všetci mlčali, potom sa Majka potichu spýtala:

— A z čoho vyplýva, že sú nám svojím fyziologickým a nervovým založením takí veľmi blízki?

Komov spokojne prikývol.

— Aj pre tento predpoklad máme len nepriame dôvody, — povedal. — No sú to dostatočne závažné dôvody. Po prvé, domorodci vedia vniknúť do lode. Loď ich vpúšťa. Pre porovnanie pripomeniem, že ani Tagorec, ba ani Panťan, hoci sa tak veľmi ponášajú na človeka, nevedia prekonať membránu prielezu. Jednoducho prielez sa pred nimi neotvorí.

Tu som sa plesol po čele.

— Doparoma! To teda znamená, že moje roboty boli úplne v poriadku. Podľa všetkého domorodci jednoducho pobehúvali pred Tomom a ten sa zastavil, lebo sa bál, že vrazí do človeka… Domorodci pravdepodobne pokladali Toma za živú bytosť, rozhadzovali rukami a celkom náhodou mu zasignalizovali:

„Nebezpečenstvo! Hneď do lode!“ To je predsa veľmi jednoduchý signál… — Ukázal som im ho. — No a moji chlapci sa opreteky hnali do podpalubia… Pravdaže, takto to všetko bolo… Veď som to práve videl na vlastné oči: Tom reagoval na domorodca ako na človeka.

— A to ako? — rýchlo sa spýtal Komov.

— Nuž tak, že keď sa domorodec ocitol v poli jeho hľadáčikov, Tom zasignalizoval: „Čakám na príkazy.“

— To je veľmi cenné zistenie, — povedal Komov. Vanderhose si ťažko vzdychol.

— Nuž tak, — ozvala sa Majka, — a je po projekte „Koráb“. Škoda.

— Čo bude teraz? — spýtal som sa len tak do prázdna.

Nik mi neodpovedal. Komov zdvihol lístočky so svojimi poznámkami, pod nimi ležal diktafón.

— Prosím o prepáčenie, — ospravedlňoval sa s očarujúcim úsmevom. — Nahral som našu diskusiu, aby sme podaromnici nestrácali čas. Ďakujem vám za výstižne nastoľované otázky. Stas, prosím vás, zakódujte to všetko a odošlite v súrnom impulze rovno do Centra, kópiu na základňu.

— Chudák Sidorov, — potichu poznamenal Vanderhose.

Komov pozrel naňho a znova sa zahľadel do papierov.

Majka odtisla kreslo.

— Tak či tak, moja ubytovateľská práca sa skončila, — povedala. — Idem sa baliť.

— Počkajte chvíľku, — zastavil ju Komov. —Padla tu otázka, čo ďalej. Odpovedám: ako splnomocnený člen Komisie pre kontakty preberám velenie. Celú našu oblasť vyhlasujem za pásmo predpokladaného kontaktu. Jakov, prosím vás, zostavte patričný rádiogram. Všetky práce, súvisiace s projektom „Koráb“, sa prerušujú. Roboty sa demobilizujú a premiestia do podpalubia. Vychádzať z lode sa smie len s mojím dovolením. Dnešná poľovačka so psami pravdepodobne sťaží kontakt. Ďalšie nedorozumenia by boli vrcholne nežiadúce. Tak teda, Maja, prosím vás, aby ste klzák voviedli do hangáru. Vy, Stas, sa venujte svojmu kybernetickému systému… — Zdvihol prst. — Lenže najprv odošlite záznam

diskusie. — Usmial sa a chcel ešte čosi dodať, no v tej chvíli zadrnčal dešifrátor rádiostanice.

Vanderhose vystrel dlhú ruku, z prijímacieho otvoru vytiahol lístok rádiogramu, preletel ho pohľadom a zdvihol obočie.

— Hm, — ozval sa. — Akoby nám čítali myšlienky. Gennadij, nie ste vy náhodou induktor?

Podal lístok Komovovi. Komov ho zbežne prečítal a aj on zdvihol obočie.

— Nuž toto naozaj nechápem, — zašomral, hodil lístok na stôl a s rukami založenými za chrbát sa prešiel po kabíne.

Vzal som lístok. Majka mi vzrušene fučala nad uchom. Bol to naozaj prekvapujúci rádiogram.

SÚRNY. NULOVÉ SPOJENIE. CENTRUM, KOMISIA PRE KONTAKTY, GORBOVSKIJ - VELITEĽOVI ZÁKLADNE „KORÁB“ SIDOROVOVI. IHNEĎ PRERUŠIŤ VŠETKY PRÁCE NA PROJEKTE. PRIPRAVIŤ PRIPADNÚ EVAKUÁCIU PERSONÁLU A VYBAVENIA. DODATOK - SPLNOMOCNENÉMU PREDSTAVITEĽOVI KOMISIE PRE KONTAKTY KOMOVOVI. VYHLASUJEM SEKTOR ER-2 ZA PÁSMO PREDPOKLADANÉHO KONTAKTU. URČUJEM VÁS ZA ZODPOVEDNÉHO. GORBOVSKIJ

— To už hej! — nadšene zvolala Majka. — Tento Gorbovskij!

Komov zastal a pozrel spod obočia na nás.

— Prosím, aby ste začali plniť moje príkazy. Jakov, nájdite mi, prosím vás, kópiu nášho znaleckého záveru.

Komov s Vanderhosem sa pohrúžili do štúdia kópie, Majka šla zaviezť klzák do hangáru, ja som si sadol k rádiostanici a začal som kódovať našu diskusiu. No neprešli ani dve minúty a znova zadrnčal dešifrátor. Komov odtisol Vanderhoseho a rozbehol sa k rádiostanici. Nahol sa mi ponad plecia a dychtivo čítal riadky, čo sa zjavovali na lístku.

SÚRNY. NULOVÉ SPOJENIE. CENTRUM, KOMISIA PRE KONTAKTY, BADER - KAPITÁNOVI ER-2 VANDERHOSEMU. IHNEĎ POTVRĎTE NÁLEZ POZOSTATKOV DVOCH, OPAKUJEM DVOCH TIEL NA PALUBE LODE A STAV PALUBNÉHO DENNÍKA, KTORÝ STE OPÍSALI VO VAŠOM

YNALECKOM ZÁVERE.

BADER

Komov hodil lístok Vanderhosemu a začal si hrýzť necht na palci.

— Aha, teda o toto ide, — prehovoril. — Tak, tak… — Obrátil sa ku mne. — Stas, čo teraz robíte?

— Kódujem, — odpovedal som zamračene. Nič som nechápal.

— Nože mi dajte diktafón, — povedal. — Predbežne počkáme. — Schoval diktafón do náprsného vrecka a pedantne zapol pätku. — Teda takto. Jakov, potvrďte, o čo vás žiadajú. Stas, odvysielajte potvrdenie. A potom, Jakov, prosím vás… Vyznáte sa v tom lepšie ako ja. Urobte mi láskavosť, poprehrabávajte sa v našej filmotéke a prezrite si celú oficiálnu dokumentáciu, týkajúcu sa palubných denníkov.

— I bez toho viem o palubných denníkoch všetko, — nespokojne namietol Vanderhose. — Radšej mi jednoducho povedzte, čo vás zaujíma.

— Ani sám poriadne neviem, čo ma zaujíma. Chcel by som vedieť, či bol palubný denník zotretý náhodou, alebo zámerne. Ak zámerne, prečo. Vidíte predsa, i Badera to zaujíma… Nebuďte lenivý, Jakov. Existujú predsa nejaké pravidlá, ktoré rátajú s tým, že palubný denník bude zničený.

— Také pravidlá neexistujú, — zadudral si pod nos Vanderhose, no predsa sa pobral urobiť Komovovi požadovanú láskavosť.

Komov si sadol, aby napísal potvrdenie, a ja som zúfalo premýšľal, čo sa vlastne robí, prečo vznikla taká panika a ako mohli v Centre zapochybovať o absolútne presných formuláciách záveru. Predsa si nemohli myslieť, že sme si zmýlili pozostatky pozemšťanov s pozostatkami nejakého domorodca a pridali mŕtvolu navyše… A ako sa, doparoma, Gorbovskij mohol dovtípiť, čo sa tu u nás robí? No moje úvahy neviedli k ničomu. Smutne som hľadel na prevádzkové obrazovky, kde bolo všetko také jasné a pochopiteľné, a trpko som si pomyslel, že ťažko chápavý človek žalostne pripomína robota. Tak napríklad ja: sedím tu a tupo plním príkazy. Kázali mi kódovať, kódoval som, kázali prestať, prestal som, ale čo sa robí, prečo to všetko, ako sa to všetko skončí — ani zbla nechápem.

Celkom ako môj Tom: pracuje teraz, chudáčisko, v pote tváre, usiluje sa čo najlepšie splniť moje príkazy a pritom vôbec nevie, že o desať minút prídem, zaženiem ho i s celou partou do podpalubia a všetka jeho práca vyjde nazmar a i on sám bude nepotrebný…

Komov mi odovzdal potvrdenie, zakódoval som text, odoslal som ho a už som si chcel presadnúť k pultu, keď zaznela výzva zo základne.

— ER-2? — spýtal sa pokojný hlas. — Tu Sidorov.

— ER-2 počúva! — prihlásil som sa ihneď. —Tu kybernetický technik Popov. S kým chcete hovoriť, Michail Albertovič?

— S Komovom, prosím.

Komov už sedel v susednom kresle.

— Počúvam ťa, Atos, — povedal.

— Čo sa to tam u vás porobilo? — spýtal sa Sidorov.

— Domorodci, — po krátkej prestávke odpovedal Komov.

— Ak môžeš, podrobnejšie, — požiadal Sidorov.

— Ponajprv, aby si vedel, Atos, — začal Komov,— neviem a nechápem, odkiaľ sa Gorbovskij dozvedel o domorodcoch. My sami sme sa v tom začali trochu orientovať len pred dvoma hodinami. Pripravil som pre teba správu, už som ju i začal kódovať, no vtom sa všetko tak zamotalo, že ťa jednoducho musím poprosiť, aby si ešte trochu počkal. Starý Bader ma tu priviedol na takú myšlienku… Slovom, vydrž, prosím ťa.

— Jasné, — povedal Sidorov. — No sám fakt, že tam sú domorodci, je spoľahlivý?

— Absolútne, — potvrdil Komov. Bolo počuť, ako si Sidorov vzdychol.

— Nuž čo, — povedal, — nič sa nedá robiť. Začneme všetko odznova.

— Je mi veľmi ľúto, že to takto dopadlo, — povedal Komov. — Čestné slovo, naozaj mi je ľúto.

— To nič, — povedal Sidorov. — Dáko to prežijeme. — Odmlčal sa. — Čo chceš robiť ďalej? Budeš čakať na komisiu?

— Nie. Začnem ešte dnes. A veľmi ťa prosím, daj mi k dispozícii ER-2 i s posádkou.

— Prirodzene, — súhlasil Sidorov. — No, nebudem ťa

zdržiavať. Ak by si niečo potreboval…

— Ďakujem, Atos. A nebuď smutný, všetko sa ešte urovná.

— Dúfam.

Rozlúčili sa. Komov si chvíľu hrýzol necht na palci, neviem, prečo nazlostene pozrel na mňa a zasa začal premeriavať kabínu. Tušil som, o čo tu ide. Komov a Sidorov boli starí priatelia, spolu študovali, spolu kdesi pracovali, no Komovovi sa vždy a vo všetkom darilo, a Sidorova za chrbtom volali smoliar Atos. Neviem, prečo to zakaždým dopadlo takto. Komovovi muselo byť teraz veľmi trápne. A k tomu ešte i Gorbovského rádiogram. Vyzeralo to, akoby Komov vynechal Sidorova a informoval rovno Centrum.

Potichu som prešiel k svojmu pultu a zastavil som roboty. Komov už sedel pri stole, hrýzol si necht a bezmyšlienkovite hľadel na rozhádzané lístky. Požiadal som o dovolenie vyjsť von.

— Načo? — Už-už sa chcel na mňa osopiť, no vzápätí na to prišiel i sám. — Ach, kybernetický systém… Prosím, prosím. No len čo skončíte, hneď sa vráťte.

Zahnal som chlapcov do podpalubia, demobilizoval som ich, nato som ich pripevnil pre prípad náhleho štartu a chvíľku som postál pri prieleze. Hľadel som na pusté stavenisko, na biele múry nedokončenej meteorologickej stanice, na ľadovec, jednostaj taký ideálny a ľahostajný… Planéta sa mi teraz zdala inakšia. Čosi sa na nej zmenilo. Tá hmla, zakrpatené krovie i skalnaté výbežky, pokryté fialkastými škvrnami snehu, akoby nadobudli akýsi zmysel. Pravdaže, naďalej tu bolo ticho, no už nie pusto, a to bolo dobre.

Vrátil som sa do lode a nazrel som do jedálne, kde sa napajedený Vanderhose prehrabával vo filmotéke. Bol som rozrušený, preto som sa šiel upokojiť k Majke. Majka si rozložila v kabíne obrovskú plachtu papiera a ležala na nej s lupou na oku. Ani sa neobrátila, keď som vstúpil.

— Ničomu nerozumiem, — vybuchla zlostne. —Tu predsa nemajú kde žiť. Preskúmali sme všetky miesta čo len trochu vhodné na bývanie. Azda sa len nečvachcú v močiari!…

— Napokon, prečo nie v močiari? — spýtal som sa a sadol som si.

Majka si tiež sadla, skrížila nohy a zahľadela sa na mňa cez

lupu.

— Humanoid nemôže žiť v močiari, — vyhlásila.

Prečo nie? — namietol som. — U nás na Zemi boli plemená, ktoré žili dokonca na jazerách, v kolových stavbách…

— Keby na týchto močiaroch bola aspoň jedna stavba… — povedala Majka.

— Možno žijú pod vodou ako vodné pavúky, v nejakých vzdušných zvonoch?

Majka porozmýšľala.

— Nie, — povedala ľútostivo, — bol by špinavý, navláčil by do lode blata…

— A čo ak majú na koži dajakú vrstvu, ktorá odpudzuje vodu? Vodu i blato… Videla si, ako sa leskol? A kde ušiel pred nami? A prečo sa pohyboval tak čudne?

Rozprúdila sa živá diskusia. Vychádzal som s ďalšími a ďalšími hypotézami a Majka pod ich tlakom musela súhlasiť, že teoreticky domorodcom nič neprekáža žiť vo vzdušných zvonoch, aj keď predpokladala, že skôr má pravdu Komov, ktorý pokladá domorodcov za jaskynných ľudí. „Keby si videl, aké rokliny sú tam," povedala. „Tuto keby sme sa teraz mohli spustiť…" Začala mi ukazovať na mape. I na mape vyzerali tie miesta neprívetivo: najprv pásmo sopiek, zarastených zakrpatenými stromčekmi, za ním skalnaté predhoria, rozbrázdené bezodnými priepasťami, a nakoniec horský hrebeň divý a drsný, pokrytý večným snehom, a za ním nekonečná kamenistá rovina, ponurá, celkom mŕtva, krížom-krážom popretínaná hlbokými kaňonmi. Bol to skrz-naskrz zmrznutý, studený svet, svet rozčesnutých nerastov, a už pri myšlienke, že by som tu mal žiť a bosými nohami stúpať po tej kamennej triešti, začali mi na chrbte naskakovať zimomriavky.

— Nie je to nič strašné, — utešovala ma Majka,— môžem ti ukázať infrasnímky tejto oblasti. Pod touto planinou sú rozsiahle plochy podzemného tepla, takže ak žijú v jaskyniach, zimou netrpia.

Nato som sa hneď zadrapil do nej: a čo teda jedia?

— Ak existujú jaskynní ľudia, — vysvetľovala Majka, — môžu existovať i jaskynné zvieratá. No a ešte aj lišajníky a huby, a vieme si predstaviť i rastliny, u ktorých sa uskutočňuje fotosyntéza v

infračervenom svetle.

Predstavil som si ten život, úbohú paródiu toho, ako žijeme my: úporný, no beznádejný boj o existenciu, strašne jednotvárne dojmy, a začal som domorodcov veľmi ľutovať. Vyhlásil som, že už aj starostlivosť o túto rasu je dostatočne šľachetná a vďačná úloha. Majka však namietala, že ide o čosi celkom iné. Panťania sú odsúdení na zánik, a keby nebolo nás, jednoducho by vymreli, ich dejiny by sa uzavreli. No pokiaľ ide o tunajší ľud, je ešte vo hviezdach, či nás potrebuje. Možno prekvitá i bez nás.

Toto je náš starý spor. Podľa môjho názoru ľudstvo vie dosť, aby mohlo posúdiť, aký vývin je historicky perspektívny a aký nie. No Majka o tom pochybuje. Tvrdí, že vieme strašne málo. Doteraz sme prišli do styku s dvanástimi rozumnými rasami, pričom tri z nich sú nehumanoidné. Akiste ani sám Gorbovskij nemôže povedať, aké sú vlastne naše vzťahy s nehumanoidmi: či sme s nimi nadviazali kontakt, alebo nie, a ak sme nadviazali, či to bolo po obojstrannom súhlase, alebo sme sa im jednoducho vnútili. Možno nás vôbec nevnímajú ako rozumných bratov, lež ako zriedkavý prírodný jav, čosi ako nezvyčajné meteority. S humanoidmi je všetko jasné: z deviatich humanoidných rás len tri pristali mať s nami dačo spoločné, ale aj to napríklad Leoniďania sa ochotne delia s nami o svoje informácie, no naše veľmi zdvorilo, lež kategoricky odmietajú. Zdalo by sa nad slnko jasnejšie, že kváziorganické mechanizmy sú oveľa racionálnejšie a úspornejšie ako skrotené zvieratá, no Leoniďania mechanizmy odmietajú. Prečo? Chvíľu sme sa o tom škriepili, potom sme sa zamotali, nebadane sme si vymenili hľadiská (toto sa nám s Majkou zakaždým stáva), až Majka napokon vyhlásila, že to všetko je hlúposť.

— Nejde o to. Chápeš vôbec, aký je hlavný cieľ každého kontaktu? — spýtala sa. — Vieš, prečo sa ľudstvo už dvesto rokov usiluje nadväzovať kontakty, raduje sa, keď sa to podarí, smúti, keď z toho nič nie je?

Prirodzene, to som vedel.

— Výskum rozumu, — povedal som. — Štúdium najvyššieho produktu vývinu prírody.

— Vcelku je to pravda, — povedala Majka, — no to sú len

slová, v skutočnosti nás nezaujíma problém rozumu vôbec, ale problém nášho, ľudského rozumu, inak povedané, náš záujem sa sústreďuje najmä na nás samých. Už päťdesiattisíc rokov sa pokúšame pochopiť, kto sme, no keď sato usilujeme zistiť znútra, táto úloha sa nedá vyriešiť, tak ako sa nemôžem sama zdvihnúť za vlasy. Musíme na seba pozrieť zvonka, cudzími očami, celkom cudzími…

— A načo je to vlastne potrebné? — spýtal som sa útočne.

— Nuž nato, — dôrazne povedala Majka, — že ľudstvo sa stáva galaktickým. Ako si predstavuješ ľudstvo o sto rokov?

— Ako? — mykol som plecami. — Tak isto ako aj ty… Koniec biologickej revolúcie, prekonanie galaktickej bariéry, prienik do nulového sveta… No a veľké rozšírenie kontaktného videnia, realizácia P-abstrakcií…

— Nespytujem sa ťa, ako si predstavuješ úspechy ľudstva o sto rokov. Chcem vedieť, ako si predstavuješ samo ľudstvo o sto rokov?

Rozpačito som zažmurkal. Nevidel som v tom rozdiel. Majka na mňa triumfálne pozrela.

— Počul si o Komovových myšlienkach? — spýtala sa. — Vertikálny pokrok a kadečo podobné…

— Vertikálny pokrok? — Čosi sa mi marilo. — Počkaj… To má byť Borovik, Mikava… áno?

Siahla do stola a začala tam kutrať.

— Kým Komov zhromažďoval chlapcov v knižnici, ty si sa zabával v bare so svojou Taničkou…Tu máš! — podala mi kryštalofón. — Počúvaj.

Neochotne som si pripevnil kryštalofón a započúval som sa. Vyzeralo to ako prednáška. Prednášal Komov a záznam sa začínal od polslova. Komov hovoril pomaly, jednoducho, veľmi prístupne, zrejme sa prispôsoboval úrovni poslucháčov. Uvádzal veľa príkladov, vtipkoval. Z jeho slov vyplývalo asi toto:

Pozemšťan splnil všetky úlohy, ktoré si vytýčil, a stáva sa človekom galaktickým. Stotisíc rokov sa ľudstvo predieralo úzkou jaskyňou, cez haraburdie a húštinu, hynulo pod závalmi, dostávalo sa do slepých uličiek, no pred sebou vždy malo blankyt, svetlo, cieľ, až napokon sme z rokle vyšli pod belasú oblohu a rozliali sme sa po

rovine. Áno, rovina je šíra, máme sa kde rozťahovať. No teraz vidíme, že je to rovina a nad ňou nebo. Nový rozmer. Áno, na rovine je dobre a môžeme sa dosýta zapodievať realizáciou P-abstrakcií. A zdalo by sa, že nijaká sila nás nepoháňa hore, do nového rozmeru… No galaktický človek nie je jednoducho pozemský človek, ktorý žije v galaktických priestoroch podľa zákonov Zeme. Je čímsi viac. Je to človek s inými zákonmi a s inými cieľmi existencie. Lenže my nepoznáme ani tieto zákony ani tieto ciele. Takže v podstate ide o formuláciu ideálu galaktického človeka. Ideál pozemského človeka vznikal v priebehu tisícročí na základe skúseností predkov, na základe skúseností najrozmanitejších foriem života na našej planéte. Ideál galaktického človeka zrejme treba budovať na skúsenosti galaktických foriem života, na skúsenosti dejín rozličných umov Galaxie. Nateraz ešte nevieme, ako pristupovať k tejto úlohe, no musíme ju vyriešiť, a to tak, aby sme možné obete a chyby znížili na minimum. Ľudstvo si nikdy nekladie úlohy, ktoré nie je pripravené vyriešiť. Je to veľmi správne, ale i mučivé…

Záznam sa končil tiež v polslove.

Aby som pravdu povedal, veľmi to na mňa nezapôsobilo. Čo s tým má spoločné galaktický ideál? Podľa môjho názoru ľudia vo vesmíre sa vôbec nestávajú nejakými galaktickými ľuďmi. Ba povedal by som, že je to práve opačne: ľudia prinášajú do vesmíru Zem — pozemský komfort, pozemské normy, pozemskú morálku. Ak už ide o to, pre mňa, ale i pre všetkých mojich známych ideálom budúcnosti je naša malá planétka, rozšírená do najvzdialenejších kútov Galaxie, a potom azda i za jej hranice. Približne v takomto zmysle som vysvetľoval Majke svoje názory, no odrazu sme si všimli, že v kabíne je i Vanderhose a počúva nás azda už i dlhší čas. Stál opretý o stenu, šuchoril si rysie bokombrady a hľadel na nás so zamyslene roztržitým výrazom ťavy. Vstal som a ponúkol som mu stoličku.

— Ďakujem, — povedal Vanderhose, — no radšej si postojím.

— A čo si o tom myslíte vy? — bojovne sa opýtala Majka.

— O čom?

— O vertikálnom pokroku.

Vanderhose chvíľu mlčal, nato vzdychol a vyhlásil:

— Nevieme, kto prvý objavil vodu, no istotne to neboli ryby.

Zamysleli sme sa. Napokon sa Majkina tvár rozžiarila, zdvihla prst a zvolala:

— Ó!

— Na to som neprišiel ja, — melancholicky povedal Vanderhose. — Je to veľmi starý aforizmus. Dávno sa mi páči, ibaže nebola príležitosť použiť ho. — Chvíľu mlčal a potom povedal: — Pokiaľ ide o palubný denník… Predstavte si, naozaj bolo také pravidlo.

— Aký palubný denník? — začudovala sa Majka.— Ako s tým súvisí palubný denník?

— Komov ma požiadal, aby som pohľadal pravidlá, ktoré nariaďujú zničiť palubný denník, — smutne vysvetlil Vanderhose.

— No a? — spýtali sme sa zároveň. Vanderhose neodpovedal hneď, potom hodil rukou.

— Hanba, — povedal. — Vysvitlo, že existuje jedno také pravidlo. Správnejšie, že existovalo. V starej „Zbierke inštrukcií“. V novej nie je. Odkiaľ som to mal vedieť? Nie som historik…

Stíchol a dlho sa neozýval. Majka sa netrpezlivo pohniezdila.

— Áno, — pokračoval Vanderhose. — Nuž takto je to: ak astronaut stroskotal na neznámej planéte, obývanej rozumnými bytosťami, nehumanoidmi, alebo humanoidmi, no žijúcimi v štádiu veľmi výraznej strojovej civilizácie, bol povinný zničiť všetky kozmografické mapy a palubné denníky.

Vymenili sme si s Majkou pohľad.

— Ten nešťastník veliteľ Pelikána, — hovoril ďalej Vanderhose, — akiste výborne poznal staré zákony. Toto pravidlo má aspoň dvesto rokov, vymysleli ho ešte v začiatkoch astronautiky, a to len tak z hlavy, rátali so všetkými možnosťami. Lenže či sa dá všetko predvídať? — Vzdychol si. — Pravdaže, mohol som sa dovtípiť, prečo bol palubný denník zotretý. Komov sa dovtípil… A viete, ako reagoval, keď som mu to povedal?

— Ako? — zaujímal som sa.

— Prikývol a prešiel k ďalším veciam, — povedala Majka.

Vanderhose s obdivom pozrel na ňu.

— Správne! — povedal. — Presne tak: prikývol a šiel ďalej. Ja

na jeho mieste by som sa celý deň radoval, že som taký dôvtipný…

— Čo z toho vlastne vyplýva? — povedala Majka. — Nehumanoidi, alebo humanoidi, no v štádiu strojovej civilizácie… Ničomu nerozumiem. Ty áno? — spýtala sa ma.

Ohromne ma zabáva Majkin spôsob hrdo vyhlasovať, že ničomu nerozumie. I ja to zavše robievam.

— No predsa prišli k Pelikánovi na bicykloch, — doberal som si ju.

Majka netrpezlivo hodila rukou.

— Strojová civilizácia tu nie je, — zahundrala.— Ani nehumanoidi…

Vtom sa z interkomu ozval Komov hlas:

— Vanderhose, Glumovová, Popov! Prosím, aby ste prišli do kabíny.

— Už je to tu! — povedala Majka a rezko vyskočila.

Húfne sme sa vovalili do kabíny. Komov stál pri stole a vkladal do plastikového puzdra prenosný translátor. Podľa polohy prepínačov bol translátor zapnutý na palubný počítací stroj. Komov sa tváril nezvyčajne ustarostene, vyzeral akosi veľmi ľudsky, bez tej preňho typickej chladnej sústredenosti, čo sa už všetkým zunovala.

— Odchádzam, — oznámil nám. — Prvá rekognoskácia. Jakov, vy tu ostávate ako môj zástupca. Najdôležitejšie je zabezpečiť nepretržitú kontrolu a nerušenú prácu palubného počítacieho stroja. Ak by sa zjavili domorodci, hneď mi to oznámte. Odporúčam určiť k rozhľadovým obrazovkám trojsmennú službu. Maja, hneď choďte k obrazovkám. Stas, tam sú moje rádiogramy. Odošlite ich čo najskôr. Nazdávam sa, že vám nemusím vysvetľovať, prečo nikto nesmie opustiť loď. To je všetko. Dajte sa do práce.

Sadol som si k rádiostanici a pustil sa do roboty. Za mojím chrbtom sa Komov s Vanderhosem o čomsi potichu zhovárali. Majka na druhom konci kabíny nastavovala obrazovky kruhového výhľadu. Roztriedil som rádiogramy. Áno, kým sme riešili filozofické problémy, Komov urobil riadny kus práce. Takmer všetky jeho rádiogramy boli odpoveďami. Keďže som nedostal špeciálne príkazy, poradie súrnosti som zostavil sám.

ER-2, KOMOV - CENTRUM, GORBOVSKÉMU. ĎAKUJEM

ZA LÁSKAVÝ NÁVRH, NEPOKLADÁM SA ZA OPRÁVNENÉHO VYTŕHAŤ VÁS Z DÔLEŽITEJŠEJ PRÁCE, BUDEM VÁS INFORMOVAŤ O VŠETKÝCH NOVINKÁCH.

ER-2, KOMOV - CENTRUM, BADEROVI. MUSÍM SA ZRIECŤ FUNKCIE HLAVNÉHO XENOLÓGA PROJEKTU „KORÁB-2“. ODPORÚČAM AMIREDŽlBIHO.

ER-2, KOMOV - ZÁKLADNÁ, SIDOROVOVI. VEĽMI ŤA PROSÍM, YACHRÁŇ MA PRED DOBROVOĽNÍKMI.

ER-2, KOMOV - EURÓPSKE TLAČOVÉ STREDISKO. DOMBINIMU. PRÍCHOD VÁŠHO VEDECKÉHO KOMENTÁTORA POKLADÁM ZA PREDČASNÝ. PROSÍM, ABY STE INFORMÁCIE ŽIADALI OD CENTRA, KOMISIA PRE KONTAKTY.

A tak ďalej, v podobnom duchu. Päť rádiogramov bolo adresovaných do Hlavného informačného strediska. Tým som nerozumel.

Práve som najintenzívnejšie pracoval, keď znova zadrnčal dešifrátor.

— Odkiaľ? — spýtal sa ma Komov z druhého konca kabíny. Stál vedľa Majky a prezeral si okolie.

— „CENTRUM, HISTORICKÉ ODDELENIE…“ — prečítal som.

— No, konečne! — zvolal Komov a pristúpil ku mne.

— „… PROJEKT „KORÁB“, — čítal som. — ER-2, VANDERHOSEMU, KOMOVOVI. INFORMÁCIA. VAMI OBJAVENÁ LOĎ REGISTRAČNÉ ČÍSLO TAKÉ A TAKÉ JE EXPEDIČNÁ RAKETA „PÚTNIK“ ZAREGISTROVANÁ V PRÍSTAVE DEJMOS, ODIŠLA DRUHÉHO JANUÁRA ROKU DVESTOTRIDSAŤJEDEN NA SLOBODNÝ VÝSKUM DO ZÓNY „C“. POSLEDNÝ RAZ SA OHLÁSILA ŠIESTEHO MÁJA DVESTOTRIDSAŤŠTYRI Z OBLASTI „TIEŇ“. POSÁDKA: MARIA-LUJZA SEMIONOVOVA A ALEXANDER PAVLOVIČ SEMIONOV. OD DVADSIATEHOPRVÉHO APRÍLA DVESTOTRIDSAŤTRI CESTUJÚCI: PIERRE ALEXANDROVIČ SEMIONOV. ARCHÍV „PÚTNIKA“…

Ešte tam čosi bolo, no v tej chvíli som počul Komova, ako sa mi

za chrbtom zasmial, takže som sa začudovane zvrtol k nemu. Komov sa smial, Komov žiaril.

— Presne to som si myslel! — povedal triumfálne a všetci sme pozerali naňho s otvorenými ústami. — To som si myslel! Je to človek! Chápete, deti? To je človek!

5. kapitola

ĽUDIA, ČO NIE SÚ ĽUDIA

— Nehýbať sa zo svojich miest! — veselo zavelil Komov, schytil puzdrá s aparatúrou a odišiel.

Pozrel som na Majku. Stála ani stĺp uprostred kabíny, pohľad mala zastretý, pery sa jej pohybovali – rozmýšľala.

Nato som pozrel na Vanderhoseho. Obrvy mal vysoko zdvihnuté, bokombrady mu trčali na obe strany, čo sa pamätám, prvý raz sa ponášal nie na cicavca, ale na rybu vytiahnutú z vody. Na výhľadovej obrazovke som videl, ako Komov, ovešaný aparatúrou, rezko kráčal popri stavenisku rovno k močiaru.

— Tak, tak! — prehovorila Majka. — Teda preto tie hračky…

— Prečo? — živo sa spýtal Vanderhose.

— Zrejme preto, že sa on s nimi hral, — vysvetlila Majka.

— Kto? — nechápal Vanderhose. — Komov?

— Nie. Semionov.

— Semionov? — prekvapene sa spýtal Vanderhose. — Hm… No a čo?

— Semionov mladší, — objasnil som netrpezlivo.

— Cestujúci. Dieťa.

— Aké dieťa?

— Semionovovcov! — povedala Majka. — Už chápete, načo mali ten šijací prístroj? Všelijaké čepčeky, košieľočky, plienky…

— Plienky! — ohromene zopakoval Vanderhose.

— Tak im sa narodilo dieťa! Áno, áno, áno! Čudoval som sa, kde nabrali cestujúceho a k tomu menovca ! Ani na rozum mi… No, pravdaže!

Ozvala sa rádiovýzva. Mechanicky som sa ohlásil. Bol to Vadik. Hovoril náhlivo a polohlasne, akiste sa obával, že ho prichytia…

— Čo sa to tam u vás robí, Stas? Ale rýchlo, už aj sa presúvame ďalej.

— Také dačo sa nedá rýchlo vyrozprávať, — povedal som nespokojne.

— Len dvoma slovami. Našli ste loď Pútnikov.

— Akých Pútnikov? Čo za Pútnikov? — začudoval som sa. — Kde?

— No, tých… čo ich hľadá Gorbovskij…

— Kto ich našiel?

— No vy! Predsa ste ich našli? — Odrazu sa mu hlas zmenil. — Kontrolujem nastavenie, — povedal odmerane. — Vypínam.

— Čo našli? — spýtal sa Vanderhose. — Akú loď?

Hodil som rukou.

— Ále, akísi zvedavci… Teda, narodil sa v apríli v tridsiatom treťom a posledný raz sa ohlásili v máji v tridsiatom štvrtom… Jakov, ako často sa museli hlásiť?

— Raz mesačne, — povedal Vanderhose. — Ak je loď na voľnom výskume…

— Moment, — prerušil som ho. — Máj, jún…

— Trinásť mesiacov, — pomohla mi Majka. Neveril som a spočítal som si to sám.

— Áno, — povedal som.

— Neuveriteľné, však?

— Čo je neuveriteľné? — obozretne sa spýtal Vanderhose.

— V deň havárie, — vysvetlila Majka, — malo dieťa rok a jeden mesiac. Ako mohlo ostať nažive?

— Domorodci, — povedal som. — Semionov zotrel palubný denník, to znamená, že niekoho videl… A Komov ma zbytočne hrešil! Bol to naozaj detský plač! Vari som nikdy nepočul ročné decká?… Všetko to nahrali, a keď vyrástol, dali mu to vypočuť…

— Na nahrávanie potrebovali techniku, — poznamenala Majka.

— No, ak nenahrali, tak si zapamätali, — povedal som. — To nie je dôležité.

— Aha, — ozval sa Vanderhose. — Videl nehumanoidov, alebo humanoidov, no v štádiu strojovej civilizácie. A preto podľa predpisu zotrel palubný denník.

— Na strojovú civilizáciu to tu nevyzerá, — povedala Majka.

— Teda sú to nehumanoidi… — svitlo mi odrazu. — Kamaráti, ak tu žijú nehumanoidi, nuž je to taký prípad, že jednoducho neviem… Človek ako sprostredkovateľ, chápete? A pritom je to i človek i nie človek, humanoid i nehumanoid! To tu ešte nikdy

nebolo! O takom dačom by si nik netrúfol ani len snívať!

Bol som vo vytržení, Majka tiež. Perspektívy nás oslňovali. Hmlisté, nejasné, no oslepujúco optimistické. Nešlo len o to, že prvý raz v dejinách by sa mohol nadviazať kontakt s nehumanoidmi. Navyše ľudstvo dostávalo jedinečné zrkadlo, otvárali sa pred ním dvere do predtým celkom nedostupného, nepochopiteľného sveta principiálne inej psychológie a neurčité Komovove myšlienky vertikálneho pokroku napokon získavali experimentálny základ…

— Lenže prečo by sa nehumanoidi babrali s ľudským dieťaťom? — zamyslene prehovoril Vanderhose. — Načo by im bolo a… vyznajú sa v tom vôbec?

Perspektívy trochu pohasli, no Majka hneď vyzývavo namietla: — Na Zemi sú známe prípady, keď nehumanoidi vychovali ľudské deti.

— Lenže to je na Zemi! — smutne povedal Vanderhose.

A mal pravdu. Všetky známe rozumné nehumanoidy zaostali za človekom oveľa väčšmi než vlci alebo i osmonohy. Veď taký seriózny odborník ako Krüger tvrdil, že rozumné Harrotove slizniaky hľadia na človeka so všetkou jeho technikou nie ako na jav reálneho sveta, ale iba ako na plod svojej nepredstaviteľnej fantázie…

— A pri tom všetkom ostal nažive a vyrástol! — povedala Majka.

Aj ona mala pravdu.

Som skeptickej povahy. Nerád zveličujem alebo priveľmi fantazírujem. Nie ako Majka. No tu sa jednoducho nič iné nedalo predpokladať. Ročné dieťa. Ľadová pustatina. Samo. Je predsa jasné, že samo by nemohlo vyžiť. A na druhej strane – zotretý palubný denník. Čo iné sa tu ešte dá vymyslieť? Prišli nejakí humanoidi, náhodou sa ocitli v blízkosti dieťaťa, vychovali ho a potom odleteli… Veď je to hlúposť…

— A možno neostal nažive? — nahlas uvažovala Majka. — Možno po ňom ostal len jeho plač a hlasy jeho rodičov?

Chvíľku sa mi zdalo, že všetko stroskotalo. Táto Majka vždy čosi vymyslí! No hneď som si pripomenul ďalší argument:

— Ale ako vchádza do lode? Ako rozkazuje mojim robotom? Nie, kamaráti moji, alebo sme vo vesmíre stretli presnú – rozumiete?

– presnú, ideálnu imitáciu človeka, alebo je to kozmický Maugli. Nemám poňatia, čo z toho je pravdepodobnejšie.

— Ani ja neviem, — povedala Majka.

— Ani ja, — ozval sa i Vanderhose.

Z reproduktora sa rozľahol Komovov hlas:

— Na palube, pozor! Vyšiel som na pozíciu. Poriadne pozerajte okolo. Ja odtiaľto veľa nevidím. Boli rádiogramy?

Pozrel som do prijímacieho otvoru.

— Celý zväzok, — povedal som.

— Celý zväzok, — oznámil Vanderhose do mikrofónu.

— Stas, moje rádiogramy ste poslali?

— Á… ešte nie všetky, — povedal som a rýchlo som si sadol k rádiostanici.

— Ešte nie všetky, — oznámil Vanderhose.

— Čo je to za neporiadok! — vyhrešil nás Komov. — Prestaňte filozofovať a pusťte sa do roboty. Maja, dávajte pozor na obrazovku. Zabudnite na všetko a sledujte obrazovku. Popov, nech je môj posledný rádiogram o desať minút v éteri. Jakov, prečítajte, čo prišlo na moje meno…

Keď som dovysielal a obzrel som sa, všetci boli pohrúžení do práce. Majka sedela pri pulte, na panoramatickej obrazovke bolo vidieť Komovovu drobnú postavičku celkom pri brehu. Nad močiarom sa prevaľovala hmla a na všetkých tristošesťdesiatich stupňoch v polomere siedmich kilometrov od lode nebol nijaký pohyb. Komov sedel k nám chrbtom: akiste čakal, že náš Maugli príde z močiara. Majka pomaly otáčala hlavu z boka na bok, skúmala okolie a chvíľami maximálne zväčšovala niektorý podozrivý úsek — vtedy sa na obrazovkách malých monitorov zjavoval raz zvädnutý krík, inokedy fialový tieň duny na lesknúcom sa piesku, alebo nejasná škvrna v riedkej štetine zakrpatených stromov.

Vanderhose monotónne húdol do mikrofónu: „… varianty psychotypu dvojbodka šestnásť en zlomok tridsaťdva zet alebo šestnásť em… mama… zlomok tridsaťjeden epsilon…“ — „Stačí,“ prerušil ho Komov. „Ďalší.“ — „Zem Londýn Cartright, vážený Gennadij, znova vám pripomínam váš sľub, že sa ohlásite…“ — „Stačí. Ďalší.“ — „Tlačové stredisko…“ — „Stačí. Ďalej, Jakov,

čítajte len to, čo je z Centra alebo zo základne.“ Pauza. Vanderhose triedi lístky. „Centrum Bader, vami požadovaná aparatúra nula sa odosiela na základňu, oznámte vaše predbežné názory v týchto bodoch, po prvé, pravdepodobné oblasti obývané domorodcami…“ — „Stačí. Ďalej…“

Vtom ma zavolali zo základne. Sidorov sa spytoval na Komova.

— Komov je na kontakte, Michail Albertovič, — povedal som previnilo.

— Kontakt sa začal?

— Ešte nie. Čakáme.

Sidorov zakašlal.

— No dobre, spojím sa s ním neskoršie. To nesúri. — Odmlčal sa. — Ste vzrušení?

Na chvíľu som sa zamyslel: naozaj, čo vlastne cítim?

— Nie žeby sme sa vzrušovali… Skôr je nám akosi čudne. Ako vo sne. Ako v rozprávke.

Sidorov vzdychol.

— Nebudem vás zdržiavať, — povedal. — Želám vám veľa šťastia.

Poďakoval som. Nato som sa oprel lakťom o pult, zaboril som bradu do dlane a znova som sa pohrúžil do svojich pocitov. Áno, všetko je to akési čudné, človek — nečlovek. Vyzerá, že ho naozaj nemožno nazývať človekom. Ľudské mláďa vychované vlkmi vyrastie ako vlk. Ak ho vychovajú medvede, nuž ako medveď. A čo keby sa osmonoh podujal vychovať ľudské mláďa? Nezjedol by ho, ale začal by ho vychovávať… Lež o to tu nejde. I medveď, i vlk, i osmonoh sú tvory pozbavené rozumu… Teda aspoň toho, čo xenológovia nazývajú rozumom. A čo ak nášho Maugliho odchovali rozumné tvory, no pritom v istom zmysle osmonohy?… Ba človeku ešte cudzejšie ako osmonohy…? Veď práve ony ho naučili vypúšťať ochranné fantómy, naučili ho mimikry. V ľudskom organizme nič nie je uspôsobené na takéto fígle, teda je to umelá adaptácia… Počkať, a načo mu je vlastne mimikry? Pred kým sa chráni? Planéta je predsa pustá! Z toho vyplýva, že nie je pustá.

Predstavil som si obrovské jaskyne, zaliate prízračným fialovým svetlom, pošmúrne zákutia, kde sa skrýva smrteľné nebezpečenstvo,

a maličkého chlapca, ako sa zakráda popri slizkej stene, pripravený vo chvíli zmiznúť, rozplynúť sa v mihotavom svite a zanechať napokon nepriateľovi len svoj menlivý, strácajúci sa tieň. Chudák chlapček! Musíme ho hneď odtiaľto odviezť… Stop, stop, stop! Všetko to je hlúposť. Také dačo sa nestáva. Nestáva sa, aby existoval zložitý, rozumný život s bohatými skúsenosťami, pričom by sa vôkol neho nehmýril jednoduchší, menej rozumný život. Koľko druhov živých tvorov tu našli? Jedenásť, či dvanásť — a to v celom rozsahu od vírusu až po ľudské mláďa. Nie, to sa nestáva. Čosi tu nie je v poriadku. Len pokoj, čoskoro sa všetko dozvieme. Chlapča nám všetko porozpráva. A ak neporozpráva? Vari ľudské vĺčatá ľuďom veľa rozprávali o vlkoch? S čím ráta Komov? Zatúžil som hneď, v tejto sekunde spýtať sa Komova, s čím vlastne ráta.

Vanderhose dočítal posledný rádiogram, vystrel sa v kresle, založil ruky za hlavu a zadumane povedal:

— A veď som ja Semionovovcov poznal. Musím vám povedať, že to boli veľmi sympatickí a zároveň veľmi zvláštni ľudia. Romantici minulosti. Pravdaže, Šura poznal všetky staré zákony, ustavične ich citoval. Nám sa zdali smiešne a hlúpe, ale on v nich nachádzal akýsi pôvab… Katastrofa, agónia, do lode lezú strašné obludy… Zničiť palubný denník, zahladiť svoju stopu v priestore – veď na druhom konci stopy je Zem! Áno, to sa naňho veľmi ponáša. — Vanderhose sa na chvíľu odmlčal. — Mimochodom, takých, čo hľadajú samotu, je oveľa viac, ako si myslíme. Samota predsa nie je zlá vec, čo poviete?

— Ja o ňu nestojím, — stručne povedala Majka, pričom nespúšťala zrak z obrazovky.

— Lebo si mladá, — povedal Vanderhose. —V tvojom veku sa i Šura Semionov rád priatelil a bol šťastný, keď mal okolo seba kopu priateľov. Rád pracoval spoločne, vo veľkej hlučnej kompánii, usporadúval súťaže ostrovtipu a ustavične bol vo veselom napätí, rád zápolil, nezáleží v čom – či v skokoch s krídlami, v množstve duchaplností za časovú jednotku, alebo v ovládaní kadejakých tabuliek… vo všetkom. A pomedzi to na celé hrdlo vyspevoval v sprievode nekofónu vlastnoručne napísané kuplety… — Vanderhose vzdychol. — To všetko zvyčajne prejde, keď prichádza ozajstná

láska… Napokon, o tom nič neviem. Viem len toľko, že ako dvadsaťroční odišli Šurika Mary do skupiny voľného výskumu. Odvtedy som ich vlastne už ani nevidel. Raz som sa s nimi zhováral cez video… Bol som vtedy dispečerom a Šura žiadal odo mňa povolenie na odlet z Pandory. — Vanderhose znova vzdychol. — Mimochodom, Šurov otec Pavel Alexandrovič ešte žije. Keď sa vrátime, budeme musieť zájsť za ním… — Urobil prestávku. — Ak chcete vedieť, vždy som bol proti voľnému výskumu. Archaizmus. Ľudia sa túlajú sami po vesmíre, je to nebezpečné, vedecké výsledky nepatrné, a niekedy jednoducho i prekážajú… Pamätáte sa na príbeh s Kammererom? Všetci sa tvária, akoby sme už dobyli vesmír, akoby sme vo vesmíre už boli doma. To nie je pravda. A nikdy to nebude pravda. Vesmír vždy bude vesmírom a človek len človekom. Bude síce čoraz skúsenejší, ale nijaká skúsenosť nestačí, aby sa mohol cítiť vo vesmíre ako doma… Podľa mňa Šurik a Mary aj tak nenašli vo vesmíre nič, aspoň nič také, čo by stálo za to porozprávať aspoň pri stole v jedálni.

— No zato boli šťastní, — namietla Majka, no neobrátila sa.

— Prečo si to myslíš?

— Ináč by sa predsa vrátili! Načo by čosi hľadali, keď i tak boli šťastní? — Majka nazlostene pozrela na Vanderhoseho. — Čo vôbec sa oplatí hľadať okrem šťastia?

— Mohol by som ti odpovedať, že ten, kto je šťastný, ani nič nehľadá, — povedal Vanderhose,— no nie som pripravený na takú náročnú polemiku, a napokon ani ty, čo myslíš? Skôr-neskôr začneme zovšeobecňovať pojem šťastia na nehumanoidov…

— Na palube! — znezrady sa ozval Komovovhlas. — Poriadne pozerajte!

— Práve som to chcel povedať, — poznamenal Vanderhose a Majka sa zasa obrátila k obrazovke.

Teraz sme pozerali na obrazovku všetci traja. Slnko kleslo celkom nízko, viselo už tesne nad hrebeňmi a na sopkách ležali tiene. Pristávacia cesta sa jagala, čiapka pary nad močiarom vyzerala ťažká a nehybná a jej horné vrstvy, cez ktoré sa predieralo slnečné svetlo, boli prenikavo fialové. Všetko vôkol bolo celkom nehybné, ešte i Komov.

— Päť hodín, — potichu povedal Vanderhose.

— Nemali by sme sa naobedovať? Gennadij, ako budete jesť?

— Nič nepotrebujem, — povedal Komov. — Vzal som si so sebou. Ale vy sa najedzte, neskôr na to už nemusí byť čas.

Vstal som.

— Idem dačo pripraviť. Čo si želáte na obed?

Vtom Vanderhose povedal:

— Vidím!

— Kde? — hneď sa spýtal Komov.

— Ide k nám po brehu, od ľadovca. Asi šesťdesiat stupňov vľavo od vášho smeru na loď.

— Aha, — prisvedčila Majka. — I ja ho vidím. Naozaj ide.

— Nevidím! — netrpezlivo povedal Komov. — Dajte mi koordináty podľa diaľkomeru.

Vanderhose pristrčil tvár k diaľkomeru a nadiktoval koordináty. Teraz som videl i ja: popri samom okraji čiernej vody, pomaly, akoby neochotne sa k lodi vliekla zelenkastá, čudne pokrivená postavička.

— Nie, nevidím, — povedal Komov nadurdene. — Opíšte mi ho.

— No, teda takto… — začal Vanderhose a odkašlal si. — Ide pomaly, pozerá na nás… v ruke drží za priehrštie akýchsi prútov… Zastal, nohou porýpal v piesku… Bŕŕr, v takom zimisku a nahý… Ide ďalej… Pozerá smerom k vám, Gennadij… Zaujímavé, anatómiu nemá ľudskú, presnejšie, nie celkom ľudskú… Zasa zastal a jednostaj pozerá k vám. Naozaj ho nevidíte, Gennadij? Máte ho predsa priamo na traverze, k vám je teraz bližšie ako k nám…

Pierre Alexandrovič Semionov, kozmický Maugli, sa blíži. Teraz bol od nás asi na dvesto metrov, a keď Majka zväčšila na monitore jeho obraz, mohli sme mu rozoznať i mihalnice na tvári. Zapadajúce slnko práve preblesklo pomedzi dva horské štíty, zasa bolo celkom vidno a po pláži sa rozprestreli dlhé tiene.

Bolo to dieťa, asi dvanásťročný chlapec, hranatý, kostnatý, dlhonohý výrastok s ostrými plecami a lakťami, no tým sa podoba s obyčajným chlapcom končila. Tvár nemal chlapčenskú, s ľudskými črtami, ale celkom nehybnú, zmeravenú, ustrnutú ako maska. Len

veľké, tmavé oči mal živé a šibal nimi vľavo i vpravo ako cez otvory v maske. Uši mal veľké, odstávajúce, pravé ucho badateľne väčšie a spod ľavého ucha sa mu po krku až ku kľúčnej kosti ťahala tmavá krivá jazva – hrubá a nepravidelne zahojená. Ryšavkasté strapaté vlasy mu v nepravidelných chuchvalcoch padali na čelo a na plecia, trčali mu na všetky strany, na temene sa mu dvíhal odvážny chochol. Bola to hrozná, nepríjemná tvár mŕtvolného, sinavo-zeleného odtieňa, ligotavá, akoby namastená nejakou masťou. I celé telo sa mu lesklo. Bol celkom nahý, a keď došiel blízko k lodi a hodil na piesok kôpku vetiev, videli sme, aký je celý šľachovitý, nikde ani stopy po dojímavej detskej bezbrannosti. Bol kostnatý, no nie vycivený, a prekvapujúco šľachovitý, celkom ako dospelý, teda nie svalnatý, nie atlét, ale vyslovene šľachovitý, a zblízka mu bolo vidieť strašné kľukaté jazvy – naľavo hlbokú jazvu cez rebrá až po bok, od ktorej bol taký vykrivený, ďalšiu jazvu na pravej nohe a naprostriedku pŕs hlbokú vpadlinu. Áno, ako vidieť, nemal tu ľahký život. Planéta dôkladne poprežúvala a dohrýzla ľudské mláďa, kým si ho prispôsobila na vlastný obraz.

Bol teraz na dákych dvadsať krokov od lode, tesne pri okraji mŕtveho priestoru. Pri nohách mu ležala kôpka prútov. Stál so spustenými rukami a pozeral na loď; prirodzene, nemohol vidieť objektívy, no akoby nám hľadel rovno do očí. Ani jeho póza nebola ľudská. Neviem, ako by som to vysvetlil. Jednoducho ľudia nezaujímajú takúto pózu. Nikdy takto nestoja. Ani keď odpočívajú, ani keď na dačo čakajú, ani vo chvíli napätia. Ľavú nohu mal vysunutú trochu dozadu a máličko zohnutú v kolene, pričom sa celou váhou opieral práve o ňu, a ľavé plece vystrčil dopredu. Na okamih sa podobná póza dá zachytiť u človeka, ktorý sa chystá vrhnúť disk. No dlho sa takto nedá stáť, je to nepohodlné, aj nepekné, no chlapec takto stál pár minút, potom si odrazu čupol a začal sa prehŕňať vo svojich prútoch. Povedal som – čupol si, ale nie je to presné: spustil sa na ľavú nohu, pravú vystretú vysunul dopredu – ani pozerať naňho nebolo pohodlné, najmä keď sa začal babrať s prútmi a pomáhal si pritom pravou nohou. Potom k nám zdvihol tvár, vystrel ruku – v každej pästi držal po prútiku – a tu sa začalo čosi také, čo si vôbec netrúfnem opísať. Môžem povedať len toľko: tvár mu ožila, nie

jednoducho ožila, priam explodovala pohybmi. Neviem, koľko svalov má človek na tvári, no jemu sa rozhýbali všetky odrazu, každý samostatne, každý nepretržite a každý neobyčajne zložito. Neviem, s čím by som to porovnal. Vyzeralo to, ako keď sa čerí voda v slnečnom svetle, ibaže čerenie vody je jednotvárne a chaotické, jednotvárne vo svojej chaotickosti, ale v tomto ohňostroji pohybov sa dal vytušiť akýsi rytmus, akýsi uvedomelý systém. To nebola chorobná kŕčovitá triaška, agónia, panika, lež tanec svalov, ak sa to tak dá povedať. Začalo sa to na tvári, nato sa roztancovali plecia, hruď, rozospievali sa ruky a v zovretých pästiach sa zatrepotali suché prúty, začali sa krížiť, prepletať, zápasiť, pričom vydávali šramot, zvuky pripomínajúce rachot bubnov, cvrlikanie, akoby sa pod loďou usalašil celý roj kobyliek. Netrvalo to dlhšie ako minútu, no pred očami sa mi zatmilo a zaľahlo mi v ušiach. A nato všetko začalo ochabovať. Tanec a spev prešli z paličiek do rúk, z rúk do pliec, do tváre a potom sa všetko skončilo. Znova na nás hľadela nehybná maska. Chlapec zľahka vstal, prekročil hŕbku prútov a odišiel do mŕtveho priestoru.

— Prečo mlčíte? — reval Komov. — Jakov! Jakov! Počujete ma? Prečo mlčíte?

Spamätal som sa a zrakom som pohľadal Komova. Xenopsychológ stál v napätej póze, tvárou k lodi, po piesku sa ťahal jeho dlhý tieň. Vanderhose si odkašlal a povedal:

— Počujem.

— Čo sa stalo?

Vanderhose chvíľu otáľal.

— Ani neviem, ako by som to opísal, — povedal napokon. — Azda vy, deti, sa o to pokúsite?

— Zhováral sa s nami! — povedala Majka prišikrteným hlasom. — On hovoril!…

— Počúvajte! — zvolal som. — A nešiel k prielezu?

— To je možné, — povedal Vanderhose. — Gennadij, on odišiel do mŕtveho priestoru. Možno šiel k prielezu…

— Dávajte pozor na prielez, — rýchle prikázal Komov. — Ak vstúpi, hneď mi to oznámte a zatvorte sa v kabíne… — Na chvíľu sa odmlčal. — Čakám vás o hodinu, — ozval sa s akousi novou

intonáciou, zvyčajným pokojným a vecným tónom a akoby hovoril odvrátený od mikrofónu. — Za hodinu si poradíte?

— Nerozumel som, — povedal Vanderhose.

— Zatvorte sa! — rozčúlene zakričal Komov rovno do mikrofónu. — Chápete? Ak vojde do lode, zatvorte sa!

— To som rozumel, — povedal Vanderhose. — Kde nás čakáte o hodinu?

Nastalo ticho.

— Čakám vás o hodinu, — zasa vecne zopakoval Komov, odvrátený od mikrofónu. — Za hodinu si poradíte?

— Kde? — spýtal sa Vanderhose. — Kde nás čakáte?

— Jakov, počujete ma? — hlasne a znepokojene sa spýtal Komov.

— Počujem vás výborne, — povedal Vanderhose a zmätene pozrel na nás. — Povedali ste, že nás o hodinu čakáte. Kde?

— Nehovoril som… — začal Komov, no vtom ho prerušil Vanderhoseho hlas, zastrený, akoby znel ďaleko od mikrofónu:

— A nemali by sme sa naobedovať? Stasovi sa tam už akiste cnie, čo myslíš, Majka?

Majka sa nervózne zachichotala.

— To je predsa on… — vyhŕkla, pichajúc prstom do obrazovky. — To je on… tam…

— Čo sa robí, Jakov? — zvrieskol Komov. Čudný hlas – ani som ho hneď nespoznal – prehovoril:

— Ja ťa, starký môj, vyliečim, postavím ťa na nohy, urobím z teba človeka…

Majka si zaborila tvár do dlaní a pritláčajúc si kolená k brade, čkala od nervózneho chichotu.

— Nič zvláštne, Gennadij, — povedal Vanderhose a utieral si vreckovkou čelo. — Nedorozumenie. Klient hovorí našimi hlasmi. Počujeme ho cez vonkajšiu akustiku. Malé nedorozumenie, Gennadij.

— Vidíte ho?

— Nie… Napokon, práve sa zjavil.

Chlapec zasa stál pri svojich prútoch, už v inej, no zasa v tej nepohodlnej póze a hľadel nám rovno do očí. Potom trochu otvoril

ústa, pery sa mu čudne vykrivili, pričom obnažili ďasná a zuby v ľavom kúte úst a počuli sme Majkin hlas:

— Koniec koncov, keby som mala vaše bokombrady, azda by som mala iný vzťah k životu…

— Teraz hovorí Majkiným hlasom, — pokojne oznámil Vanderhose. — A teraz pozrel smerom k vám. Ešte vždy ho nevidíte?

Komov mlčal. Chlapec mal hlavu obrátenú k nemu a stál celkom nehybne, akoby skamenel – čudná postava v hustnúcom súmraku. A vtom som pochopil, že to nie je on. Postava sa rozplývala, presvital cez ňu tmavý okraj vody.

— Aha, vidím ho! — s uspokojením povedal Komov. — Stojí asi dvadsať krokov od lode, áno?

— Áno, — prisvedčil Vanderhose.

— Nie, — poprel som. Vanderhose sa prizrel lepšie.

— Veru, asi to nebude on, — prikývol napokon.— Žeby to bol… Ako to nazývate vy, Gennadij? Fantóm?

— Počkajte, — povedal Komov. — Teraz ho naozaj vidím. Ide ku mne.

— Ty ho vidíš? — spýtala sa ma Majka.

— Nie, — odpovedal som. — Už je tma.

— To nesúvisí s tmou, — namietla Majka.

Podľa všetkého mala pravdu. Slnko síce už zašlo, i súmrak zhustol, i tak som však na obrazovke rozoznával Komova a videl som rozplývajúci sa prízrak, i štartovaciu plochu, i ľadovec v diaľke, no chlapca som už nevidel.

Potom som zbadal, že si Komov sadol.

— Prichádza, — povedal polohlasne. — Teraz budem zaneprázdnený. Nevyrušujte ma. Naďalej sústredene pozorujte okolie, ale nijaké lokátory a vôbec — nijaké aktívne prostriedky. Skúste sa uspokojiť s infraoptikou. Končím.

— Úspešný lov, — zaželal mu Vanderhose a vstal. Tváril sa slávnostne. Prísne na nás pozrel ponad konček nosa, zvyčajným plavným pohybom si našuchoril bokombrady a povedal:

— Stáda sú v maštaliach, do rannej zore máme voľno.

Majka kŕčovite zívla a poznamenala:

— Nebodaj sa mi chce spať? Alebo je to od nervozity?

Mimochodom, teraz nebudeme mať veľa času na spánok, — oznámil Vanderhose. — Urobíme to takto. Nech si Majka ide odpočinúť, ja ostanem pri obrazovke a Stas nech si pospí pri rádiostanici. Po štyroch hodinách ho zobudím. Čo ty na to, Stas?

Nenamietal som nič, hoci som pochyboval, že Komov tak dlho obsedí v mraze. Ani Majka nebola proti a zívala ďalej. Keď odišla, ponúkol som Vanderhosemu, že uvarím kávu, no odmietol pod akousi smiešnou zámienkou – akiste chcel, aby som si pospal. Nato som sa uvelebil k rádiostanici, prezrel som nové rádiogramy, nenašiel som nič súrne a odovzdal som ich Vanderhosemu.

Chvíľu mlčal. Vôbec sa mi nechcelo spať. Predstavoval som si, akí by mohli byť vychovávatelia Pierra Semionova. Ľudské mláďa, odchované vlkmi, behá po štyroch a vrčí. Človek odchovaný medveďmi takisto. Vo všeobecnosti výchova celkom určuje modus vivendi ktoréhokoľvek tvora. Vlastne nie celkom, ale do veľkej miery určite. Prečo vlastne náš Maugli ostal vzpriameným človekom? To privádza k istým myšlienkam. Chodí na nohách, aktívne používa ruky, čo samo osebe nie je čosi vrodené, lež dosahuje sa výchovou. Vie hovoriť. Pravda, nerozumie, čo vraví, no vidieť, že časť mozgu, ktorá má na starosti reč, výborne mu funguje… A zapamätúva si všetko na prvý raz!

Čudné, veľmi čudné. Nehumanoidi, o ktorých viem, vôbec by nevedeli takto vychovať ľudské mláďa. Mohli by ho živiť, skrotiť. Mohli by ho skúmať vo svojich čudných laboratóriách, pripomínajúcich gigantický model črevného traktu v činnosti. No vidieť v ňom človeka, indentifikovať v ňom človeka a uchovať ho v ňom – to by sotva vedeli. Žeby to boli predsa humanoidi? Ničomu nerozumiem.

— V každom prípade, — ozval sa vtom Vanderhose, — sú humánni v najširšom zmysle slova, akýsi len vieme predstaviť, lebo zachránili život nášmu dieťaťu, a sú geniálni, lebo ho vychovali tak, že sa ponáša na človeka, pričom azda nevedia nič o rukách a nohách. Čo myslíš, Stas?

Neurčito som zahmkal a Vanderhose zasa zmĺkol.

V kabíne bolo ticho. Základňa nás neznepokojovala, ani Komov

sa nehlásil. Na tmavej obrazovke vzbĺkli dúhovo sa meniace záblesky polárnej žiary, v ich prízračnom svetle som ledva rozoznával Komova, ktorý sedel celkom nehybne. Chlapca som však nevidel ani raz. No Komovovi sa zrejme darilo, lebo veľký palubný počítací stroj chvíľami tichučko mliaskal a vrčal, ako spracúval a organizoval informácie, prijímané z translátora. Potom som zadriemal a snívalo sa mi o akýchsi zamračených neoholených osmonohoch v belasých športových úboroch a s dáždnikmi, učili ma chodiť a mne bolo tak smiešne, že som jednostaj padal, čím som u nich vyvolával veľkú nespokojnosť. Zobudil som sa na jemný, no nepríjemný úder do srdca. Čosi sa stalo. Vanderhose sedel napäto schýlený nad obrazovkou a rukami zvieral bočné operadlá.

— Stas! — zavolal potichu.

— Áno?

— Pozri na obrazovku!

Aj tak som už pozeral, no predbežne som nevidel nič zvláštne. Naďalej blčali a menili sa nebeské svetlá, Komov sedel v predošlej polohe, vzdialený ľadovec hral ružovou a zelenou farbou. Vtom som to videl.

— Nad horami? — spýtal som sa šeptom.

— Áno. Presne nad horami.

— Čo je to?

— Neviem.

— Dávno?

— Neviem. Všimol som si to pred dvoma minútami. Myslel som si, že je to smršť…

I ja som sa sprvu nazdával, že je to smršť. Nad bledou vyštrbenou líniou horského hrebeňa, na pozadí dúhových pásov vystupovalo čosi ako dlhý tenký korbáč – čierna krivka, pripomínajúca škrabanec na obrazovke. Korbáč takmer nebadateľne vibroval, prehýnal sa, chvíľami akoby klesal a zasa sa vzpriamoval a bolo vidieť, že nie je hladký, ale akoby článkovaný, podobný bambusovému kmeňu. Vyčnieval nad hrebeňom, vzdialeným od nás zo desať kilometrov, akoby ktosi vysunul spoza končiara obrovskú udicu. Známej krajine na obrazovke pridával nereálny výzor dekorácií bábkového divadla. Pohľad na to bol akýsi neprirodzený,

strašný a zároveň smiešny, ani čo by sa nad končiarmi zjavila neuveriteľne obrovská tvár. Vôbec, bolo to čosi mimo akýchkoľvek rozmerov, čosi nemožné, vymykajúce sa všetkým predstavám o proporciách.

— Oni? — spýtal som sa pošepky.

— Vylúčené, aby to bolo prirodzené… — prehovoril Vanderhose. — A vylúčené, aby to bolo umelé.

I ja som cítil presne to isté.

— Musíme to oznámiť Komovovi, — povedal som.

— Komov vypol spojenie, — odpovedal Vanderhose a nastavil diaľkomer. — Vzdialenosť sa nemení. Štrnásť kilometrov. Tá vec strašne vibruje, celá sa trasie. Amplitúda najmenej sto metrov… Dačo absurdné.

— Aké je to vysoké? — zašomral som.

— Okolo šesťsto metrov.

— Dočerta!

Vtom Vanderhose vyskočil a stlačil dve klapky súčasne: klapku vonkajšej núdzovej rádiovýzvy „všetci nech sa hneď vrátia na palubu“ a klapku vnútorného signálu „všetci nech sa zhromaždia v kabíne“. Nato sa obrátil ku mne a prerývaným hlasom mi prikázal:

— Stas! Behom na stanovište OAP! Uveď do pohotovosti stredisko lekárskej pomoci! Seď a čakaj. Bez rozkazu sa ani nepohni!

Vybehol som na chodbu. Spoza dverí kabín tlmene doliehal prerývaný zhromažďovací signál. Oproti sa hnala Majka, papuče mala obuté len tak naboso a v behu si naťahovala kabátik.

— Čo sa stalo? — spýtala sa už z diaľky hlasom zachrípnutým od spánku.

Hodil som rukou a rútil som sa po rebríku dolu, na stanovište ovládania aktívnych prostriedkov. Trochu ma drvila triaška, no vcelku som bol pokojný, ba v istom zmysle aj hrdý: vznikala zriedkavá situácia. Bol som presvedčený, že od chvíle, čo táto loď štartovala prvý raz, ešte nikto nešiel na stanovište OAP – iba ak pracovníci kozmodrómov na preventívnu prehliadku automatiky.

Hodil som sa do kresla, zapol som kruhovú obrazovku, vypol automatiku strediska lekárskej pomoci a hneď som zablokoval kormové delo, aby som v zmätku nevypálil do podnožníka. Nato som

uchopil dolaďovače ručného zamierenia a cez čierny priesečník pred mojimi očami sa začal plaziť obraz na obrazovke: preplazil sa cezeň rozoklaný ľadovec i hustá hmla nad močiarom, nato sa preplazil i Komov – ožiarený zábleskmi polárnej žiary, stál teraz chrbtom k nám a hľadel k horám… Ešte trochu vyššie. Tu je. Čierny, chvejúci sa, nezmyselný, celkom absurdný. A vedľa je druhý, kratší, no pred očami rastie, vyťahuje sa, prehýba… Doparoma, ako to len môžu robiť? Aké sily na to potrebujú a čo je to za materiál? To je ale obraz!… Teraz to vyzeralo, ako keby sa za horami schovával obrovský šváb a odtiaľ vystrkoval fúzy. Odhadol som priestorový uhol zásahu a nastavil som priesečník tak, aby som jedným úderom zasiahol obidva ciele. Už ostávalo len nohou stlačiť pedál…

— Stanovište OAP, — zreval Vanderhose.

— Tu stanovište OAP! — ohlásil som sa.

Pripraviť sa!

— Pripravený!

Podľa mňa sme si počínali veľmi obratne.

— Vidíš obidva ciele? — zvyčajným hlasom sa spýtal Vanderhose.

— Áno. Obidva zasahujem jediným impulzom.

— Všimni si: štyridsať stupňov východne je tretí cieľ.

Pozrel som a naozaj: v mihotavom svetle záblesku polárnej žiary sa prehýbal a trepotal ďalší gigantický fúz. To sa mi nepáčilo. Podarí sa mi, alebo nie? Ale čo, musím to stihnúť… V duchu som si predstavil, ako vypúšťam impulz a nato dvoma pohybmi zameriavam delo na tretí cieľ. Nič to, stihnem.

— Vidím tretí cieľ, — oznámil som.

— V poriadku, — povedal Vanderhose. — Len sa neplaš. Strieľaj len na môj rozkaz!

— Rozumiem, — zašomral som. Ešte strelí na loď dákym tým… no… krividlom priestoru, a potom môžem čakať na tvoj rozkaz. Už som sa vyslovene triasol. Zaťal som päste, aby som sa ovládol. Potom som pozrel, čo je s Komovom. Všetko v poriadku. Komov sedel v predošlej polohe, obrátený bokom ku gigantickému švábovi. Hneď som sa upokojil, tým skôr, že som vedľa neho konečne objavil i drobnú čiernu postavičku. Odrazu mi bolo trápne.

Čo som sa tak vyplašil? Aké sú tu vlastne dôvody k panike? Je tam toho, vystrčil fúzy… Riadne fúzy, to je fakt, ba povedal by som – fúziská ohromujúcej veľkosti. No, koniec koncov, iste to nie sú nijaké fúzy, ale čosi ako antény. Možno nás jednoducho pozorujú. My pozorujeme ich a ony zasa nás. Vlastne ani nie nás, ale svojho chovanca, Pierra Alexandroviča Semionova – zaujíma ich, ako sa mu tu vodí, či mu náhodou neubližujú…

Ak sa to uváži, protimeteoritné delo je strašné, nechcel by som ho tu použiť. Jedna vec je zrovnať so zemou dajaký balvan a vyčistiť tak pristávaciu plochu, alebo povedzme zasypať úžľabinu, keď potrebujeme rezervoár sladkej vody, a iná vec je strieľať takto, do živého… A vôbec, používali sa niekedy PMD ako obranný prostriedok? Asi áno. Stalo sa, už sa nepamätám kde, že u nákladného automatu zlyhal riadiaci mechanizmus a automat sa valil rovno na tábor. Museli ho zničiť. A rozoberali sme i takýto incident: na ktorejsi biologicky aktívnej planéte sa prieskumná loď dostala pod „cieľavedomý neprekonateľný vplyv biosféry“… Či sa naozaj dostala alebo nie, to sa doteraz nevie, no kapitán usúdil, že sa dostala, a vystrelil z kormového dela. Spálil okolo seba všetko až po obzor, takže pri vyšetrovaní experti len bezradne rozhadzovali rukami. Pamätám sa, kapitánovi dlho nedovolili lietať… No, škoda reči, PMD je strašný prostriedok. Krajný prostriedok.

Chcel som sa odpútať od podobných myšlienok, preto som odmeriaval vzdialenosti po ciele a vypočítal výšku a hrúbku cieľov. Zistil som vzdialenosti: štrnásť, štrnásť a pol a šestnásť kilometrov. Výška cieľov — od päťsto do sedemsto metrov a hrúbku mali približne rovnakú: naspodku okolo päťdesiat metrov a celkom na konci fúza necelý meter. A všetky boli naozaj článkované ako bambusové tyče alebo cievkové antény. Zdalo sa mi, že na ich povrchu rozoznávam akýsi pohyb, smerujúci zdola nahor, akúsi peristaltiku, no možno to bola len hra svetla. Pokúsil som sa odhadnúť vlastnosti materiálu, z ktorého môžu pozostávať takéto útvary, ale vychádzal mi akýsi nezmysel. Áno, keby som ich mohol ohmatať analyzačným lokátorom, lenže to, prirodzene, nesmiem. Ktovie, ako by zareagovali. A ani to nie je dôležité. Najdôležitejšie je, že pravdepodobne je tu technologická civilizácia. Vysoko

vyvinutá civilizácia, to je fakt. Je len nepochopiteľné, prečo sa zahrabali pod zem, prečo svoju rodnú planétu uvrhli do pustoty a ticha. Napokon, keď si to človek rozváži, každá civilizácia má svoje predstavy o komforte. Tak napríklad na Tagore…

— Stanovište OAP! — zreval mi Vanderhose pri samom uchu, až som sa strhol. — Ako vidíš ciele?

— Vidím… — odpovedal som bezmyšlienkovite, no vtom som sa zarazil: fúzy nad horami netrčali.— Vlastne ich už nevidím… — dokončil som slabým hlasom.

— Spíš na stanovišti!

— Vôbec nespím… Pred chvíľočkou tu ešte boli, na vlastné oči som ich videl…

— A čo si videl na vlastné oči? — spýtal sa Vanderhose.

— Ciele. Tri ciele.

— A teraz?

— A teraz už nie sú.

— Hm… — povedal Vanderhose. — Je to akési čudné, čo povieš?

— Áno, — povedal som s účasťou. — Veľmi čudné. Boli a odrazu nie sú.

— Komov sa vracia, — oznámil Vanderhose. —Azda on bude múdrejší?…

Naozaj, k lodi sa vracal Komov obvešaný puzdrami. Kráčal nemotorne, zrejme mu opuchli nohy, a chvíľami sa obracal dozadu — možno sa lúčil s Pierrom Alexandrovičom, no chlapca nebolo vidieť.

— Koniec, — povedal Vanderhose. — Nechaj všetko tak a bež do kuchyne, priprav niečo horúce a dáke víno. Gennadij iste premrzol do kosti. Ale podľa hlasu vyzerá, že je spokojný, čo myslíš, Majka?

V momente som bol v kuchyni a začal som náhlivo pripravovať varené víno, kávu a ľahké občerstvenie. Strašne som sa bál, že prepasiem čo len slovo z toho, čo bude Komov rozprávať. No keď som behom dotisol stolík do kabíny, Komov ešte nič nerozprával. Stál pred stolom, šúchal si zamrznuté líce, na stole bola rozprestretá najväčšia a najpodrobnejšia mapa nášho sektoru a Majka mu prstom

ukazovala miesta, odkiaľ sa nedávno vystrkovali fúzy antény.

— Tu nie je nič, — vzrušene vykladala Majka, — iba zamrznuté skaly, sto metrov hlboké kaňony, sopečné priepasti, ale nič živé. Letela som tadiaľ nesčíselne ráz. Tam človek nevidí ani len krík.

Komov mi roztržito poďakoval kývnutím hlavy, vzal do rúk pohár s vareným vínom, nachýlil tvár a začal hlasno chlípať. Postenkával, lebo nápoj ho popálil, no odfukoval s pôžitkom.

— A pôda je tu drobivá, — pokračovala Majka,— neuniesla by také konštrukcie. Veď to sú desiatky a možno i stovky tisíc ton!

— Áno, — prisvedčil Komov a s klepnutím postavil pohár na stôl. — Škoda reči, je to naozaj čudné. — Mocne si pošúchal dlane. — Premrzol som ako pes, — prehodil. Bol ani vymenený – rumenný, s červeným nosom, žičlivý, oči sa mu veselo ligotali. — Je to čudné, kamaráti. Ale toto ešte nie je najčudnejšie — napokon, vari je málo čudného na cudzích planétach? — Zvalil sa do kresla a vystrel nohy. — Viete, dnes ma ťažko dačo prekvapí. Za tie štyri hodiny som sa napočúval také veci… Niektoré, pravdaže, bude treba prekontrolovať. No sú tu dva základné fakty, ktoré sú už teraz takrečeno nad slnko jasnejšie. Po prvé: Malý… volá sa Malý… naučil sa už plynne hovoriť a rozumie prakticky všetko, čo mu vravia. Pritom je to chlapec, ktorý sa za celý svoj uvedomelý život vôbec nestýkal s ľuďmi!

— Čo znamená plynne? — neveriacky sa spýtala Majka. — Po štyroch hodinách učenia – a plynne?

— Áno, po štyroch hodinách učenia celkom plynne! — triumfálne povedal Komov. — Ale to je ešte len po prvé. Po druhé, Malý žije v hlbokom presvedčení, že je jediným obyvateľom tejto planéty.

Nepochopili sme.

— Prečo jediný? — spýtal som sa. — Aký jediný?

— Malý je hlboko presvedčený, — s dôrazom zopakoval Komov, — že na tejto planéte okrem neho nie je ani jeden rozumný domorodec.

Zavládlo mlčanie. Komov vstal.

— Máme veľa práce, — povedal. — Zajtra ráno chce k nám Malý prísť na oficiálnu návštevu.

6. kapitola

NEĽUDIA A OTÁZKY

Pracovali sme celú noc. V jedálni sme skonštruovali improvizovaný diagnoster s indikátorom emócií. Ja a Vanderhose sme ho dali dokopy doslovne z ničoho. Zhotovili sme prístrojček nízkovýkonný, chatrný, s nevýraznou citlivosťou, no niektoré fyziologické parametre meral viac-menej uspokojivo, a pokiaľ ide o indikátor, zaznamenával len tri základné pozície: veľmi výrazné záporné emócie (červená žiarovka na pulte), veľmi výrazné kladné emócie (zelená žiarovka) a celá ostatná emocionálna škála (biela žiarovka). Nuž ale čo sme mali robiť? V zdravotníckom oddelení stál nádherný stabilný diagnoster, ale bolo nad slnko jasnejšie, že Malý by nesúhlasil, aby sa len tak z ničoho nič uložil do matne bieleho sarkofágu s masívnym hermetickým vekom. Do deviatej hodiny sme si so všetkým ako-tak poradili, keď tu sa v celej nástojčivosti vynoril problém, kto bude mať službu na stanovišti OAP.

Vanderhose ako kapitán lode, zodpovedajúci za bezpečnosť, nedotknuteľnosť a všeličo iné, kategoricky odmietol zrušiť túto službu. Majka, ktorá na stanovišti presedela celú druhú polovicu noci, kojila sa nádejou, že ona bude bezpochyby prítomná pri oficiálnej návšteve. No trpko sa sklamala. Vyšlo najavo, že len Vanderhose môže kvalifikovane pracovať s diagnosterom a udržiavať ho v činnosti – v hociktorej chvíli sa mu mohol pokaziť nastavovací mechanizmus – môžem iba ja. A nakoniec vyšlo najavo i to, že Komov pre akési veľmi závažné xenologické príčiny nechcel, aby sa na prvej besede s Malým zúčastnila žena. Slovom, Majka, bledá od zúrivosti, pobrala sa naspäť na stanovište, pričom ju Vanderhose nezabudol celkom chladnokrvne vyprevadiť popri pulte indikátora emócií, takže každý sa mohol presvedčiť, že indikátor funguje – červená žiarovka svietila, kým Majka nezmizla v chodbe. Napokon, na stanovišti OAP mohla počúvať, čo sa hovorí v jedálni, a to cez interkom so zosilňovačom.

O deviatej hodine pätnástich minútach palubného času vyšiel Komov na prostriedok jedálne a poobzeral sa. Všetko bolo hotové.

Diagnoster bol nastavený a zapnutý, na stole sa pýšili misy s lahôdkami, osvetlenie bolo vyregulované na miestne denné svetlo. Komov stručne zopakoval inštrukcie, ako sa máme správať pri kontrole, zapol registrujúcu aparatúru a vyzval nás, aby sme zaujali svoje miesta. My s Komovom sme si sadli k stolu oproti dverám, Vanderhose sa vtisol za panel diagnostera a čakali sme.

Prišiel o deväť štyridsať palubného času.

Zastal vo dverách, ľavou rukou sa chytil verají a zohol pravú nohu. Takto stál asi minútu a zaradom si nás prezeral cez otvory svojej neživej masky. Bolo tak ticho, že som počul jeho dych – pravidelný, silný, ľahký, akoby pracoval dobre nastavený mechanizmus. Zblízka a pri jasnom svetle pôsobil ešte čudnejším dojmom. Všetko na ňom bolo čudné: i póza, na človeka neprirodzená a zároveň nenútená, i ligotavá, akoby lakom pokrytá zelenkasto belasá pokožka, i nepríjemná disproporcia v rozložení svalov a šliach, i nezvyčajne silné kolenné kĺby, i prekvapujúco úzke a dlhé chodidlá. Čudné bolo i to, že nebol až taký malý – asi ako Majka. I to, že na prstoch ľavej ruky nemal nechty. I to, že v pravej ruke zvieral hrsť čerstvých listov.

Napokon sa jeho pohľad zastavil na Vanderhosem. Pozeral naňho tak dlho a uprene, že mi prišla na um pochabá myšlienka: netuší Malý, akú funkciu má diagnoster? Ale náš odvážny kapitán si zohnutým prstom trochu nervózne našuchoril bokombrady a v rozpore s inštrukciami sa zľahka uklonil.

— Fenomenálne! — nahlas a zreteľne prehovoril Malý hlasom Vanderhoseho. Na indikátore zablikala zelená žiarovka.

Kapitán si zasa nervózne našuchoril bokombrady a podlízavo sa usmial. A vtom Malému ožila tvár a odmenil Vanderhoseho celou sériou strašných grimás, ktoré sa rýchlo striedali. Vanderhosemu vystúpil na čelo studený pot. Neviem, ako by sa to všetko skončilo, no Malý sa napokon odlepil od rámu dverí, prešmykol sa popri stene a zastal pri obrazovke videofónu.

— Čo je to? — spýtal sa.

— Videofón, — odpovedal Komov.

— Áno, — povedal Malý. — Všetko sa hýbe a pritom tam nič nie je. Obrazy.

— Tu je jedlo, — povedal Komov. — Nechceš sa najesť?

— Jedlo — osobitne? — čudne sa spýtal Malý a pristúpil k stolu. — Toto je jedlo? Nepodobá sa. Záhada.

— Na čo sa nepodobá?

— Na jedlo.

— Len ochutnaj, — poradil mu Komov a prisunul k nemu misu s pečivom.

Tu Malý odrazu klesol na kolená, vystrel ruky a otvoril ústa. Zarazene sme mlčali. Malý sa nehýbal, oči mal zatvorené. Trvalo to len niekoľko sekúnd, nato sa mäkko prevalil na chrbát, sadol si a ráznym pohybom rozhodil na dlážku pred sebou zgniavené listy. Tvárou mu znova prebehlo rytmické vlnenie. Rýchlymi a veľmi presnými dotykmi prstov začal presúvať lístky, pričom si zavše pomáhal i nohou. Ja a Komov sme sa nadvihli v kreslách a naťahujúc krk sme ho pozorovali. Listy akoby sa samy od seba ukladali do čudného vzoru, nepochybne súmerného, ktorý však nevyvolával nijaké asociácie. Malý na okamih zmeravel, a vtom jediným energickým pohybom zasa zhrnul listy do kôpky. Tvár mu znehybnela.

— Rozumiem, — prehovoril, — to je vaše jedlo. Ja tak nejem.

— Pozri, ako sa to robí, — povedal Komov. Vystrel ruku, vzal pečivo, náročky pomaly si ho zdvihol k ústam, opatrne odhryzol a začal demonštratívne žuť. Malému po mŕtvolnej tvári prebehla triaška.

— To sa nesmie! — takmer skríkol. — Nič sa nesmie brať rukami do úst. Bude zle!

— Len to skús, — povzbudzoval ho Komov, no vtom pozrel na diagnoster a zarazil sa. — Máš pravdu. Netreba. Čo budeme robiť?

Malý si kľukol na ľavú pätu a zvučným barytónom prehovoril:

— Svrček na peci. Hlúposť. Vysvetli mi ešte raz: kedy odtiaľto odídete?

— Teraz je to ťažko vysvetliť, — mäkko povedal Komov. — Veľmi, veľmi potrebujeme dozvedieť sa o tebe všetko. Ešte si predsa nič o sebe nepovedal. Keď sa o tebe všetko dozvieme, odídeme, ak budeš chcieť.

— Vieš o mne všetko, — povedal Malý Komovovým hlasom.

— Ty vieš, ako som vznikol, ako som sa sem dostal. Vieš, prečo som k tebe prišiel. Vieš o mne všetko.

Očí mi vyliezli na vrch hlavy, no Komov akoby sa vôbec nezačudoval.

— Prečo si myslíš, že všetko viem? — spýtal sa pokojne.

— Rozmýšľal som. Pochopil som.

— To je fenomenálne, — pokojne povedal Komov, — ale nie je to celkom pravda. Neviem ničo tom, ako si tu žil pred mojím príchodom.

— Odídete hneď, len čo sa o mne všetko dozviete?

— Áno, ak budeš chcieť.

— Tak teda sa spytuj, — povedal Malý. — Rýchlo sa spytuj, lebo i ja sa ťa chcem opytovať.

Pozrel som na indikátor. Len čo mi pohľad padol naň, zmocnil sa ma nepríjemný pocit. Len pred chvíľkou tam bolo neutrálne biele svetlo, a teraz jasným rubínovým svetlom žiaril signál zápornej emócie. Letmo som si všimol, že i Vanderhose sa tvári znepokojene.

— Najprv mi porozprávaj, — povedal Komov,— prečo si sa tak dlho skrýval?

— Češirská mačka, — zreteľne vyslovil Malý a presadol si na pravú pätu. — Dávno som vedel, že ľudia znova prídu. Čakal som, bolo mi zle. Potom som videl: ľudia prišli. Začal som premýšľať a pochopil som – ak ľuďom poviem, odídu a zasa bude dobre. Istotne odídu, no nevedel som kedy. Štyria ľudia. Veľmi veľa. I jeden je veľmi veľa. Ale lepšie ako štyria. Prichádzal som k jednému a zhováral som sa s ním v noci. Záhada. Nato som si pomyslel: jeden človek nemôže hovoriť. Prišiel som k štyrom. Bolo veľmi veselo, hrali sme sa s obrazmi, bežali sme ako vlny. Zasa záhada. Večer som videl: jeden sedí osve. Ty. Porozmýšľal som a pochopil: čakáš na mňa. Prišiel som. Češirská mačka! Takto to bolo.

Hovoril výrazne a úryvkovite Komovovým hlasom, a len nelogické slová vyslovoval neznámym zvučným barytónom. Jeho ruky a prsty ani na sekundu neostávali na pokoji, i sám sa jednostaj pohyboval a jeho pohyby boli rýchle a plynulé, akoby sa prelieval z jednej pózy do druhej. Bol to fantastický obraz: zvyčajné steny jedálne, vanilková vôňa zákuskov, všetko také domácke, všedné, len

zvláštne fialkasté svetlo a v tom svetle na dlážke pružné, plavné a pohyblivé malé monštrum. A na pulte poplašné rubínové svetielko.

— Odkiaľ si vedel, že ľudia zasa prídu? — spýtal sa Komov.

— Rozmýšľal som a pochopil.

— Možno ti to dakto povedal?

— Kto? Kamene? Slnko? Krovie? Som sám. Ja a moje obrazy. No tie mlčia. S nimi sa môžem len hrať. Nie. Ľudia prišli a odišli. — Rýchlo preložil niekoľko lístkov na dlážke. — Porozmýšľal som a pochopil: prídu znova.

— A prečo ti bolo zle?

— Lebo tu boli ľudia.

— Ľudia nikdy nikomu neškodia. Ľudia chcú, aby všetkým okolo bolo dobre.

— Viem, — povedal Malý. — Už som to predsa povedal: ľudia odídu a bude dobre.

— Od ktorých skutkov ľudí ti je zle?

— Od všetkých. Sú tu, alebo môžu prísť — je zle. Odídu navždy — je dobre.

Červené svetielko na pulte ma mučilo. Nezdržal som sa a nenápadne som Komova postrčil nohou pod stolom.

— Odkiaľ si vedel, že ak ľuďom povieš, odídu? — spýtal sa Komov, vôbec si ma nevšímajúc.

— Vedel som: ľudia chcú, aby všetkým dookola bolo dobre.

— No ako si sa to dozvedel? Veď si sa nikdy nestýkal s ľuďmi.

— Veľa som rozmýšľal. Dlho som nechápal. Potom som pochopil.

— Kedy si pochopil? Dávno?

— Nie, nedávno. Keď si odišiel od jazera, chytil som rybu. Veľmi som sa začudoval. Ktovie prečo umrela. Začal som rozmýšľať a pochopil som, že určite odídete, ak vám poviem.

Komov si zahryzol do spodnej pery.

— Zaspal som na brehu oceánu, — povedal odrazu. — Keď som sa zobudil, videl som, že na mokrom piesku pri mne sú stopy ľudských nôh. Porozmýšľal som a pochopil som: kým som spal, popri mne prešiel človek. Odkiaľ som to vedel? Predsa som nevidel človeka, videl som len stopy. Rozmýšľal som: predtým tu stopy

neboli, teraz sú, to znamená, že sa zjavili, kým som spal. Sú to ľudské stopy, nie stopy vĺn, ani stopy skaly, čo sa zgúľala z hory. Teda okolo mňa prešiel človek. Kým som spal, okolo mňa prešiel človek. Takto rozmýšľame my. A ako rozmýšľaš ty? Prileteli ľudia. Nič o nich nevieš. No porozmýšľal si a vedel si, že určite navždy odletia, ak sa s nimi pozhováraš. Ako si rozmýšľal?

Malý mlčal dlho – zo tri minúty. Na jeho tvári a prsiach sa znova začal tanec svalov. Obratnými prstami posúval a premiesťoval listy. Potom nohou odtisol listy a zvučným barytónom povedal:

— To je otázka! Češirská mačka!

Vanderhose v kúte uštvane zakašlal a Malý hneď pozrel naňho.

— Fenomenálne! — zvolal zasa barytónom. —Vždy som chcel vedieť: prečo sú dlhé vlasy na lícach?

Zavládlo ticho. A vtom som videl, ako rubínové svetielko zhaslo a zapálilo sa smaragdovozelené.

— Odpovedzte mu, Jakov, — pokojne požiadal Komov.

— Hm… — začal Vanderhose a zružovel. — Ako ti to mám povedať, chlapče môj… — Mechanicky si našuchoril bokombrady a pokračoval: — Je to pekné, páči sa mi to… Podľa mňa je to dostatočné vysvetlenie, čo myslíš?

— Pekné… páči sa… — zopakoval Malý. —Zvonček! — povedal zrazu nežne. — Nie, nevysvetlil si to. No to sa stáva. Prečo len na lícach? Prečo nie na nose?

— Na nose je to nepekné, — poučne povedal Vanderhose. — A pri jedení by predsa liezli do úst…

— Správne, — prikývol Malý. — No ak sú na lícach a ideš cez krovie, musíš sa zachytávať. Mne sa vždy vlasy zakvačia, hoci ich mám navrchu.

— Hm… Vidíš, ja zriedkakedy chodievam cez krovie, — povedal Vanderhose.

— Nechoď cez krovie! — povedal Malý. — Bude ťa bolieť. Svrček na peci!

Vanderhose sa hneď nevynašiel, čo odpovedať, no bolo na ňom vidieť, že je spokojný. Na indikátore svietilo zelené svetielko, Malý zjavne zabudol na svoje starosti a náš odvážny kapitán, ktorý mal veľmi rád deti, bol akiste dojatý. Navyše mu lichotilo, že jeho

bokombrady, ktoré doteraz slúžili len ako objekt viac-menej lacných duchaplností, mali takú významnú úlohu pri nadväzovaní kontaktu. No teraz bol rad na mne. Malý mi odrazu pozrel do očí a vychrlil:

— A ty?

— Čo ja? — spýtal som sa. Prišiel som do pomykova, preto som zareagoval dosť agresívne.

Komov ma ihneď a so zjavným zadosťučinením kopol do členka.

— Chcem sa ťa dačo spýtať, — povedal Malý. —Vždy som chcel, no ty si sa bál. Raz len-len že si ma nezabil — zasyčal si, zreval, udrel si ma vzduchom. Utekal som až po sopky. To veľké, teplé, so svetielkami, robí to rovnú zem – čo je to?

— Stroje, — povedal som a odkašlal som si. —Roboty.

— Roboty, — zopakoval Malý. — Sú živé?

— Nie, — povedal som, — to sú stroje. My sme ich urobili.

— Urobili? Také veľké? A hýbe sa to? Fenomenálne. Tie sú ale veľké!

— Bývajú i väčšie, — povedal som.

— Ešte väčšie?

— Oveľa väčšie, — prisvedčil Komov. — Väčšie než ľadovec.

— Aj ony sa pohybujú?

— Nie, — povedal Komov. — No vedia rozmýšľať.

A Komov začal vykladať, čo sú kybernetické stroje. Bolo mi ťažko posúdiť, aké myšlienky Malému vírili v hlave. Ak vychádzame z predpokladu, že jeho myšlienkový pochod sa istým spôsobom prejavoval i telesnými pohybmi, dalo by sa povedať, že Malý bol celkom ohromený. Pobiehal po jedálni ani kocúr Toma Sawyera, keď si chlipol liek na utíšenie bolesti. Keď mu Komov vysvetlil, prečo mojich robotov nemožno pokladať ani za živých, ani za mŕtvych, vyškriabal sa na povalu, dlaňami a chodidlami sa prilepil k plastickej hmote a bezmocne tam ovisol. Rozprávanie o strojoch, obrovských strojoch, ktoré rozmýšľajú rýchlejšie ako ľudia, rátajú rýchlejšie ako ľudia, odpovedajú na otázky milión ráz rýchlejšie ako ľudia, skrútilo Malého do klbka, nato ho vystrelo, vyhodilo na chodbu a o sekundu zasa šmarilo k našim nohám. Hlasne dýchal, veľké oči mu stmaveli, tvár mal strašne vykrivenú. Nikdy predtým ani potom som sa

nestretol s takým vďačným poslucháčom. Zelená žiarovka na pulte indikátora žiarila ani mačacie oko a Komov rozprával a rozprával, presnými, jasnými, veľmi jednoduchými vetami a pokojným, rovnomerným hlasom, a chvíľami akoby mimochodom vkladal zvedavosť vzbudzujúce: „podrobnejšie budeme o tom hovoriť neskoršie“ alebo: „v skutočnosti je to oveľa zložitejšie a zaujímavejšie, lenže nezabúdaj, že ešte nevieš, čo je hemostatika“.

Len čo Komov skončil, Malý vyskočil na kreslo, oblapil sa dlhými žilnatými rukami a spýtal sa:

— A dá sa to urobiť, aby roboty počúvali aj mňa?

— To si už urobil, — povedal som.

Nehlučne ako tieň dopadol na ruky na stôl predo mnou.

— Kedy?

— Poskakoval si pred nimi a najväčší — volá sa Tom — sa zastavoval a spytoval sa ťa, aké máš preňho príkazy?

— Prečo som nepočul otázku?

— Ty si ju videl. Pamätáš sa, ako žmurkalo červené svetielko? To bola otázka. Tom sa takto spytuje.

Malý sa prelial na dlážku.

— Fenomenálne! — potichučky povedal mojím hlasom. — To je hra. Fenomenálna hra. Luskáčik!

— Čo znamená luskáčik? — spýtal sa Komov.

— Neviem, — povedal Malý netrpezlivo. — Je to len slovo. Príjemne sa vyslovuje. Češirská mačka. Luskáčik.

— A odkiaľ vieš tie slová?

— Pamätám si ich. Dvaja veľkí prívetiví ľudia. Oveľa väčší ako vy… Češirská mačka. Luskáčik. Svrček na peci. Mar-ry… Mar-ry… Svrček chce jesť.

Aby som pravdu povedal, striaslo ma. Vanderhose zbledol, bokombrady mu ovisli. Malý vykrikoval slová zvučným barytónom. Keby človek zatvoril oči, hneď vidí pred sebou obrovského človeka, odvážneho, mocného, dobrého, samá krv a radosť zo života… Potom sa v jeho intonácii čosi zmenilo a nevýslovné nežne potichu zašomral:

— Mačička moja, lasička… — A nato láskavým ženským hlasom: — Zvonček!… Zasa si mokručký…

Stíchol a prstom si poklepkával po nose.

— A ty si to všetko pamätáš? — spýtal sa trochu zmeneným hlasom Komov.

— Pravdaže, — povedal Malý Komovovým hlasom. — A ty si vari nepamätáš všetko?

— Nie, — povedal Komov.

— To preto, lebo rozmýšľaš inak ako ja, — s istotou povedal Malý. — Ja si pamätám všetko. Nezabudnem na nič z toho, čo bolo niekedy okolo mňa. A keď zabúdam, stačí len poriadne porozmýšľať a všetko si pripomeniem. Ak ešte chceš dačo o mne vedieť, porozprávam ti potom. Ale teraz mi vysvetli: čo je hore? Včera si mi povedal: hviezdy. Čo sú hviezdy? Zhora padá voda. Niekedy nechcem, a predsa padá. Odkiaľ je? A odkiaľ sú lode? Strašne veľa otázok, veľmi veľa som rozmýšľal. A odpovedí je tak veľa, že ničomu nerozumiem. Nie, to nie je tak. Je veľa rozmanitých odpovedí a všetky sú navzájom pomiešané ako listy… — Zhrnul listy na dlážke do nepravidelnej kôpky. — Prekrývajú sa navzájom, prekážajú si. Odpovieš mi?

Komov sa pustil do rozprávania a Malý sa začal zmietať, chvel sa od vzrušenia. V očiach sa mi zatmilo, zatvoril som ich a premýšľal som, prečo domorodci neobjasnili Malému také jednoduché veci a ako ho vedeli tak obalamutiť, že ani nešípil o ich existencii. A ako sa Malý naučil pamätať si tak presne všetko, čo počul ako dojča. A aké je to vlastne strašné, najmä keď nič nechápe z toho, čo si zapamätal.

Vtom Komov prestal hovoriť, do nosa mi udrel pach čpavku a otvoril som oči. Malý v jedálni nebol, len nad hŕstkou rozsypaných listov sa rýchlo strácal slabý, celkom priezračný prízrak. V diaľke jemne mľaskla membrána prielezu. Z interkomu zaznel Majkin hlas. Majka sa znepokojene spytovala:

— Kde tak ufujazdil? Stalo sa niečo?

Pozrel som na Komova, ktorý si tuho šúchal ruky a zamyslene sa usmieval.

— Áno, — povedal. — Zaujímavá situácia. Maja! — zavolal. — Tie fúzy sa zasa zjavili?

— Osem ich bolo, — potvrdila Majka. — Už zmizli, ale trčali pozdĺž celého horského chrbta… boli farebné — žlté, zelené…

Urobila som pár snímok.

Rúče dievča, — pochválil ju Komov. — Rátajte s tým, Maja, že sa na ďalšom stretnutí bezpodmienečne zúčastníte… Jakov, vezmite registrogramy, poďme ku mne… A vy, Stas… — Komov vstal a zamieril do kúta, kde bol inštalovaný blok videofónografov. — Tu máte kazetu a oznámte to v súrnych impulzoch do Centra. Kópiu si vezmem, bude to treba analyzovať… Kde som tu videl projektor? Aha, tu je. Myslím, že máme k dispozícii tak dve-tri hodiny, potom zasa príde… Áno, Stas! Zároveň poprezerajte rádiogramy. Ak tam je čosi dôležité… Ale len z Centra, zo základne alebo od Gorbovského, prípadne od Mboga.

— Požiadali ste ma… — povedal som vstávajúc.

— Ešte sa musíte pozhovárať s Michailom Albertovičom…

— Ach, áno! — Komov sa zatváril previnilo. —Viete, Stas, nie je to celkom legálne… Buďte taký láskavý a odošlite záznam súčasne cez dva kanály: nielen do Centra, ale i na základňu, osobne a dôverne Sidorovovi. Na moju zodpovednosť.

— Môžem aj na svoju, — zavrčal som už za dverami.

Prišiel som do kabíny, vložil som kazetu do automatu, zapol som vysielanie a poprezeral rádiogramy. Tentoraz ich nebolo veľa, len tri. Centrum už akiste urobilo opatrenia. Jeden rádiogram bol z Hlavného informačného strediska a pozostával z čísiel, písmen gréckej abecedy a značiek, aké som videl, len keď som reguloval tlačiarenské zariadenie. Druhý bol z Centra: Bader znova nástojčivo žiadal oznámiť predbežné názory o iných pravdepodobných oblastiach obývaných domorodcami, o možných typoch nadchádzajúceho kontaktu podľa Bulowovej klasifikácie a pod. Tretí rádiogram bol zo základne od Sidorova: Sidorov sa oficiálne spytoval Komova, v akom poradí sa má dodávať objednané zariadenie do oblasti kontaktu. Pohol som rozumom a usúdil som, že prvý rádiogram sa Komovovi môže zísť, neodovzdať tretí by bolo nepríjemné pred Michailom Albertovičom a čo sa týka Badera – nech si trochu počká. Aké tu môžu byť predbežné názory!

Po polhodine vysielací automat signalizoval, že sa vysielanie skončilo. Vybral som kazetu, vzal som dva lístky s rádiogramami a pobral som sa za Komovom. Keď som vstúpil, Komov s

Vanderhosem sedeli pred projektorom. Na obrazovke rýchlosťou blesku dopredu a dozadu poletoval Malý, bolo vidieť moju a Komovovu napätú tvár. Vanderhose sedel naklonený tesne k obrazovke, lakťami sa opieral o stôl, bokombrady zvieral v zaťatých pästiach.

—… rýchle stúpanie teploty, — hundral, — vystupuje až na štyridsaťtri stupňov… A teraz si všimnite encefalogram, Gennadij… Tuto je Petersova vlna, zasa sa zjavuje…

Na stole pred ním boli rozprestreté kotúče registrogramov nášho diagnostera, kopa kotúčov sa váľala na dlážke a na posteli.

— Aha… — zamyslene hovoril Komov, pohybujúc prstom po registrograme. — Aha… Počkať, a tu sme čo mali? — Zastavil projektor, zvrtol sa po ďalší kotúč a zbadal ma. — Áno? — ozval sa namrzene.

Položil som pred neho rádiogramy.

— Čo je to? — spýtal sa netrpezlivo. — Aha…— Pohľadom preletel rádiogram z Hlavného informačného strediska, uškrnul sa a odhodil ho nabok. — Ešte to nie je ono, — povedal. — Napokon, odkiaľ by to mohli vedieť… — Potom si prezrel Sidorovov rádiogram a uprel pohľad na mňa. — Odoslali ste mu ?…

— Áno, — povedal som.

— Dobre, ďakujem. Zostavte v mojom mene rádiogram, že zariadenie nie je predbežne potrebné. Až keď im povieme.

— Dobre, — povedal som a vyšiel.

Zostavil a odoslal som rádiogram na základňu a šiel som pozrieť, ako sa má Majka. Zamračená Majka starostlivo krútila dolaďovače. Pochopil som, že trénovala zacieľovanie dela na ciele, umiestené ďaleko od seba.

— To je beznádejné, — povedala, keď ma zbadala. — Ak všetci súčasne vychrlia na nás oheň, je s nami koniec. To sa jednoducho nedá stihnúť.

— Po prvé, môžeš zväčšiť priestorový uhol zásahu, — povedal som a pristúpil som bližšie. — Pravdaže, efektívnosť sa zníži troj až štvornásobne, no dá sa zasiahnuť štvrtina obzoru a vzdialenosti nie sú veľké… A po druhé, naozaj veríš, žeby na nás mohli vystreliť?

— A ty?

— Akosi sa mi to nezdá…

— Ak sa ti to nezdá, načo tu sedím?

Sadol som si na dlážku pri jej kresle.

— Pravdu povediac, neviem, — povedal som. — I tak tu niekto musí pozorovať. Vysvitlo, že planéta je biologicky aktívna, musí sa teda konať podľa inštrukcií. Prieskumno-strážnu družicu nedovolia vypustiť…

Chvíľu sme mlčali.

— Je ti ho ľúto? — odrazu sa spýtala Majka.

— Ani neviem… — povedal som. — Prečo ľúto? Skôr sa cítim akosi stiesnene. Ale ľutovať… Prečo vlastne by som ho mal ľutovať? Je predsa bodrý, pohyblivý… nemôžem povedať, že by bol poľutovaniahodný.

— Nehovorím o tom. Neviem, ako by som sa vyjadrila… Počúvala som a bolo mi na vracanie ,ako sa Komov k nemu správa. Veď on absolútne kašle na chlapčeka…

— Ako to myslíš — kašle? Komov musí nadviazať kontakt. Postupuje podľa istej stratégie… Chápeš predsa, že bez Malého nemôžeme nadviazať spojenie…

— Chápem. A akiste z toho mi je na vracanie. Veď Malý o domorodcoch nič nevie… Je len slepým nástrojom!

— No, neviem, — povedal som. — Podľa mňa, v tomto si sentimentálna. Predsa to nie je človek. Je domorodec. Nadväzujeme s ním kontakt, a preto musíme prekonať isté prekážky, rozriešiť rozličné záhady… Musíme na to pozerať triezvo, vecne. City sú tu zbytočné. Povedzme si úprimne, veď ani on k nám necíti lásku. A ani ju nemôže cítiť. Koniec koncov, čo je to kontakt? Zrážka dvoch stratégií.

— Och, — zvolala Majka. — Aký si nudný, ťarbavý. Vieš len zostavovať programy. Kybernetický technik!

Neurazil som sa. Videl som, že Majka mi v podstate nemá čím oponovať, a cítil som, že ju čosi naozaj trápi.

— Zasa máš predtuchy, — povedal som. — Nov skutočnosti i sama vieš, že Malý je jediná nitôčka, ktorá nás spája s tými neviditeľnými tvormi. Ak sa Malému nezapáčime, ak si ho aspoň trochu nezískame…

— Presne tak, — skočila mi Majka do reči. —O to práve ide. Nech Komov hovorí čokoľvek, nech robí čokoľvek, človek hneď cíti: jediné, čo ho zaujíma, je kontakt. Všetko pre veľkú myšlienku vertikálneho pokroku!

— A podľa teba ako by mal postupovať? — spýtal som sa.

Mykla plecom.

— Neviem. Hádam ako Jakov… Tak či tak, jediný z vás sa s Malým zhováral po ľudsky.

— No, vieš, — povedal som trochu urazene, — kontakt na úrovni bokombrád, to je tiež…

Obaja sme stíchli, nahnevaní na seba. Majka až priveľmi usilovne krútila dolaďovače a zameriavala čierny priesečník na zasnežené výbežky horského hrebeňa.

— Majka, — nevydržal som napokon. — Ty vari naozaj nechceš, aby sme nadviazali kontakt?

— Ale chcem, — povedala Majka bez štipky nadšenia. — Veď si videl, ako som sa tešila, keď sme konečne pochopili, čo a ako… No vypočula som si ten váš rozhovor… a neviem. Možno je to preto, že som sa nikdy nezúčastnila na nadväzovaní kontaktu… Takto som si to nepredstavovala…

— Nie, — povedal som. — O to tu nejde. Tuším, čo sa s tebou robí. Ty si myslíš, že Malý je človek…

— To si už raz povedal, — ozvala sa Majka.

— Nie, vypočuj ma do konca. Tebe ustavične bije do očí to ľudské na ňom. Ale skús na to ísť z druhej strany. Nehovoriac o fantómoch, o mimikri, čo má vlastne z človeka? Do istej miery celkový výraz, vzpriamenú chôdzu. No, hlasivky… Čo ešte? Ani svalstvo nemá ako my, a to predsa priamo súvisí s génmi… Teba jednoducho mýli jeho reč. Naozaj, výborne hovorí… Ale ani to, koniec koncov, nie je ľudské! Nijaký človek nie je schopný naučiť sa plynne hovoriť za štyri hodiny. A nejde len o slovnú zásobu, musí si osvojiť intonáciu, frazeológiu… Ak chceš vedieť, je to vlkolak, a nie človek! Majstrovská imitácia. Veď si len pomysli: pamätá si, čo s ním bolo v dojčenskom veku a možno aj — ktovie! — v matkinom lone… Vari je toto ľudské?… Videla si niekedy robotov-androidov? Prirodzene, nevidela, ale ja som videl.

— No a čo? — zamračene sa spýtala Majka.

— Nuž to, že teoreticky ideálny robot-androidsa dá skonštruovať len z človeka. Bude to super-mysliteľ, supersilák, super i po emociálnej stránke, teda super čo len chceš, vrátane superčloveka, ibaže to nebude človek…

— Chceš tým azda povedať, že ho domorodci zmenili na robota? — prehovorila Majka s krivým úsmevom.

— Ale kdeže, — povedal som nahnevane. — Iba ťa chcem presvedčiť, že všetko ľudské v ňom je náhodné, je to jednoducho vlastnosť základného materiálu… a že by si nemala byť priveľmi sentimentálna. Mysli si, že rokuješ s tými farebnými fúzmi…

Vtom ma Majka zdrapila za plece a polohlasne povedala:

— Pozri, vracia sa!

Nadvihol som sa a pozrel som na obrazovku. Od močiara rovno k lodi zo všetkých síl, prepletajúc nohami, upaľovala vykrivená postavička. Na zemi pred ňou sa kolísal krátky tmavofialový tieň, špinavá štica na temene hlavy hrala do ryšava. Malý sa vracal, Malý sa ponáhľal. Dlhými rukami objímal a pritískal si k bruchu čosi ako veľký pletený kôš, dovrchu nabitý skalami. Kôš bol akiste veľmi ťažký.

Majka zapla interkom.

— Stanovište OAP, Komovovi, — zahlásila. —Malý prichádza.

— Počujem, — hneď sa ozval Komov. — Jakov, na miesta… Popov, vymeňte Glumovovú na stanovišti OAP. Maja, do jedálne.

Majka neochotne vstala.

— Choď, choď, — povedal som. — Pozri si ho zblízka, ty súcitný anjel.

Napajedene vyprskla a vybehla po rebríku. Zaujal som jej miesto. Malý už bol celkom blízko. Teraz trochu spomalil a pozeral na loď a zasa som mal pocit, akoby mi hľadel rovno do očí.

A vtom som videl, akoby sa nad hrebeňom, na sivo-fialovom nebi z ničoho nič osvetlili ozrutné fúzy ozrutných švábov. Tak ako nedávno, pomaly sa prehýbali, zachvievali, skracovali. Narátal som ich šesť.

— Stanovište OAP! — zavolal Komov. — Koľko fúzov je na obzore?

— Šesť, — odpovedal som. — Tri biele, dva červené a jeden zelený.

— Tak vidíte, Jakov, — povedal Komov, — prísna zákonitosť. Malý k nám, fúzy von.

Ozval sa tlmený hlas Vanderhoseho:

— Vzdávam hold vašej bystrozrakosti, Gennadij, no i tak predbežne pokladám službu za nevyhnutnú.

— Máte na to právo, — povedal Komov. — Maja, sadnite si tuto…

Oznámil som:

— Malý zmizol v mŕtvom priestore. Vlečie so sebou poriadny kôš so skalami.

— Rozumiem, — povedal Komov. — Kolegovia, pripravte sa!

Zbystril som sluch a len ma tak myklo, keď sa z interkomu rozľahol rachot. Až po chvíli som sa dovtípil, že to Malý vysypal na dlážku svoje okruhliaky. Počul som, ako hlasne dýcha, a vtom sa ozval hlas celkom malého dieťaťa:

— Mam-ma!… — A znova: — Mam-ma!

A nato zaznel mne už známy usedavý plač ročného dieťaťa. Vnútri sa mi zo zvyku čosi zovrelo a v tej istej chvíli som pochopil, čo je to: Malý videl Majku. Trvalo to azda len pol minúty. Plač doznel, znova zarachotili kamene a ozval sa Komovov vecný hlas:

— To je otázka. Prečo ma všetko zaujíma? Všetko dookola. Prečo sa mi ustavične vynárajú otázky? Veď mi je od nich zle. Len sa tak hmýria. Veľa otázok. Desať otázok za deň, dvadsať otázok za deň. Usilujem sa zachrániť pred nimi: behám, celý deň behám, alebo plávam – nepomáha. Vtedy začínam rozmýšľať. To je pôžitok. Niekedy prichádza veľa odpovedí, nemôžem si vybrať. To nieje pôžitok. Niekedy odpoveď neprichádza. To je trápenie. Veľmi sa hmýria. Záhada. Najprv som myslel, otázky idú znútra. No porozmýšľal som a pochopil: všetko, čo vychádza znútra, musí mi spôsobovať pôžitok. Teda otázky prichádzajú zvonka? Správne? Rozmýšľam ako ty. No kde teda ležia, kde visia, kde sa končia?

Prestávka. Nato sa znova ozval hlas Komova – skutočného Komova. Veľmi podobný, len skutočný Komov nehovoril tak útržkovito a jeho hlas neznel tak ostro. Vcelku sa dali rozlíšiť, ak

človek vedel, o čo ide.

— Mohol by som ti na tvoju otázku odpovedať hneď, — pomaly prehovoril Komov. — No bojím sa, že by som sa mohol zmýliť. Obávam sa, že odpoviem nesprávne, alebo nepresne. Keď sa o tebe všetko dozviem, budem ti môcť odpovedať bez chyby.

Prestávka. Na dlážke zahrkotali a zarachotili popresúvané skaly.

— F-fragment, — povedal Malý. — Ešte takáto otázka. Odkiaľ sa berú odpovede? Donútil si ma rozmýšľať. Vždy som sa nazdával: je odpoveď —pôžitok, nie je odpoveď — bieda. Povedal si mi, ako rozmýšľaš ty. Spomínal som si a spomenul som si, že i ja často tak rozmýšľam, a často prichádza odpoveď. Vidím, ako prichádza. Robím priestor pre kamene. Takýto. („Kôš," napovedal mu Komov.) Áno, kôš. Jeden prút sa zakvačí o druhý, druhý o tretí, tretí o ďalší a vzniká kôš. Vidím, ako vzniká. No oveľa častejšie rozmýšľam,— znova zarachotili skaly, — a vzniká hotová odpoveď. Je hŕba prútov a zrazu hotový kôš. Prečo?

— I na túto otázku, — povedal Komov, — budem ti môcť odpovedať, až keď sa o tebe dozviem všetko.

— Tak teda dozvedaj sa! — žiadal Malý. — Rýchlo sa dozvedaj! Prečo sa nedozvedáš? Porozprávam ti sám. Bola loď, väčšia ako tvoja, teraz sa zmenšila, ale bola veľmi veľká. To vieš aj sám. Potom to bolo takto.

Z interkomu sa rozľahol prenikavý praskot a treskot a hneď nato sa zúfalo, v neznesiteľne vysokej tónine rozvrieskalo dieťa. A uprostred vreskotu, uprostred tíchnuceho treskotu, úderov, zvuku rozbíjaného skla zachrčal zadychčaný mužský hlas:

— Mary… Mary… Ma… ry…

Dieťa kričalo, až sa zachádzalo, takže chvíľu nebolo počuť nič iné. Potom sa ozval šuchot, tlmený ston. Ktosi sa plazil po dlážke, zasypanej úlomkami a črepinami, čosi s rinčaním spadlo. Veľmi známy ženský hlas zastenal:

— Šura… Kde si, Šura… Bolí… Čo sa stalo? Kde si? Nič nevidím, Šura… Ozvi sa predsa, Šura! Tak ma bolí! Pomôž mi, nič nevidím…

A to všetko za neprestajného kriku dojčaťa. Potom žena stíchla, po chvíli stíchlo i dieťa. Vydýchol som a zistil som, že päste mám

zaťaté, nechty sa mi hlboko zaborili do dlaní a čeľuste mi zmeraveli.

— To trvalo dlho, — slávnostne povedal Malý.— Prestal som vrieskať. Zaspal som. Keď som sa prebudil, bolo tma ako prv. Bolo mi zima. Chcel som jesť. Chcel som jedlo a teplo tak mocne, že sa to aj splnilo.

Z interkomu sa začala valiť celá kaskáda zvukov – celkom neznámych zvukov. Rovnomerné zosilňujúce sa hučanie, časté klepkanie, akýsi hukot ponášajúci sa na ozvenu, ledva počuteľné basové dudranie, nato piskot, škripot, bzučanie, údery o kov, praskot… Trvalo to dlho, niekoľko minút. Potom všetko odrazu stíchlo a Malý, trošku zadychčaný, povedal:

— Nie. Takto to nemôžem rozprávať, lebo by som rozprával tak dlho, ako dlho žijem. Čo mám robiť?

— A nakŕmili ťa? Zohriali ťa? — spýtal sa pokojným hlasom Komov.

— Stalo sa, čo som chcel. A odvtedy vždy bolo tak, ako som chcel. Kým nepriletela prvá loď.

— A čo bolo toto? — spýtal sa Komov a podľa mňa veľmi úspešne napodobil spleť zvukov, ktorý sme práve počuli.

Prestávka.

— Aha, chápem, — povedal napokon Malý. — Vôbec to nevieš, ale pochopil som. No nemôžem odpovedať. Veď ani ty nemáš slovo, aby si to pomenoval. A poznáš viac slov ako ja. Daj mi slová. Dal si mi veľa dôležitých slov, ale ešte vždy to nie sú slová, aké potrebujem.

Prestávka.

— Akú farbu to malo? — spýtal sa Komov.

— Nijakú. Farba je, keď pozeráš očami. Tam sa nedá pozerať očami.

— Kde – tam?

— U mňa. Hlboko. V zemi.

— A ako je tam na ohmatanie?

— Výborne, — povedal Malý. — Pôžitok. Luskáčik! U mňa je najlepšie. Tak bolo, kým neprišli ľudia.

— Ty tam spíš? — spýtal sa Komov.

— Som tam vždy. Tam spím, jem, rozmýšľam. Tu sa len hrám,

lebo rád pozerám očami. A tam je na hranie tesno. Ako vo vode, ale ešte tesnejšie.

— Ale vo vode sa predsa nedá dýchať, — namietol Komov.

— Prečo nie? Dá sa. I hrať sa dá. Len je tam tesno.

Prestávka.

— Už vieš o mne všetko? — spýtal sa Malý.

— Nie, — kategoricky povedal Komov. — Nič som sa o tebe nedozvedel. Sám vidíš, nemáme spoločné slová, ktorými by sme sa mohli dorozumieť. Azda máš svoje slová?

— Slová… — pomaly zopakoval Malý. — To je, keď sa pohybujú ústa a potom počuť ušami. Nie. To je len u ľudí. Vedel som, že sú slová, lebo si pamätám. Češirská mačka! Čo to vlastne je? Neviem. No už viem, načo sú podaktoré slová. Predtým som nevedel. Rád som hovoril, bol to pôžitok. Hra.

— Teraz vieš, čo znamená slovo oceán, — povedal Komov, — no videl si ho aj prv. Ako si ho nazýval?

Prestávka.

— Počúvam, — povedal Komov.

— Čo počúvaš? Prečo? Nazval som ho. Lenže tak sa to nedá počuť. To je vnútri.

— Hádam by si mohol ukázať? — navrhol Komov. — Máš kamene, prúty…

— Kamene a prúty nie sú na to, aby sa nimi ukazovalo, — vysvetlil Malý, zdalo sa mi, dosť nahnevane. — Kamene a prúty sú na rozmýšľanie. Ak je otázka ťažká – kamene a prúty. Ak nevieš, aká je otázka – listy. Tu je veľa všelijakých vecí. Voda, ľad – dobre sa topí, preto… — Malý sa odmlčal. — Nie sú slová, — povedal. — Je veľa všelijakých vecí. Vlasy… a veľa takého, pre čo nie sú slová. Ale iba tam, u mňa.

Bolo počuť ťahavý hlboký vzdych. Asi Vanderhose. Majka sa odrazu spýtala:

— A keď pohybuješ tvárou? Čo je to?

— Mam-ma… — povedal Malý nežným, líškavým hlasom. — Tvár, ruky, telo, — pokračoval Majkiným hlasom, — aj to sú veci na rozmýšľanie. Takých vecí je veľa. Trvalo by dlho vymenovať ich všetky.

Prestávka.

— Čo mám robiť? — spýtal sa Malý. — Vymyslel si?

— Vymyslel, — odpovedal Komov. — Vezmeš ma k sebe. Pozriem a hneď sa veľa dozviem. Azda aj všetko.

— O tom som už rozmýšľal, — povedal Malý.— Viem, že chceš ísť ku mne. I ja chcem, ale nemôžem. To je otázka! Keď chcem, všetko môžem. Ale nie pokiaľ ide o ľudí. Ja nechcem, aby boli, a sú. Chcem, aby si prišiel ku mne, no nemôžem. Ľudia — to je trápenie.

— Chápem, — povedal Komov. — Tak teda ja ťa vezmem k sebe. Chceš?

— Kde?

— K sebe. Ta, odkiaľ som prišiel. Na Zem, kde žijú všetci ľudia. I tam sa budem môcť o tebe všetko dozvedieť, a dosť rýchlo.

— Ale to je ďaleko, — prehovoril Malý. — Alebo som ťa nepochopil?

— Áno, to je veľmi ďaleko, — povedal Komov,— no moja loď…

— Nie! — povedal Malý. — Nerozumieš ma. Ja nemôžem ísť ďaleko. Nemôžem ani ďaleko, a už vôbec nie veľmi ďaleko. Raz som sa hral na ľadových kryhách. Zaspal som. Zobudil som sa od strachu. Veľký strach, obrovský. Aj som zakričal. Fragment! Kryha odplávala a videl som len končiare hôr. Myslel som, že oceán zhltol zem. Pravdaže, vrátil som sa. Veľmi som chcel a kryha hneď šla naspäť k brehu. No teraz už viem, že nesmiem ísť ďaleko. To nebol len strach. Bolo mi zle. Ako od hladu, lenže oveľa horšie. Nie, k tebe nemôžem.

— No dobre, — povedal Komov neprirodzene veselým hlasom. — Akiste sa ti už zunovalo odpovedať a rozprávať. Viem, že rád kladieš otázky. Spytuj sa, odpoviem ti.

— Nie, — povedal Malý. — Mám veľa otázok. Prečo kameň padá? Čo je horúca voda? Prečo je desať prstov, a keď chcem rátať, stačí mi len jeden. Veľa otázok. No teraz sa nebudem spytovať. Teraz je zle. Ty nemôžeš ku mne, ja nemôžem k tebe, nie sú slová. To znamená, že sa nemôžeš dozvedieť všetko o mne. Z-záhada! To znamená, že ani odísť nemôžeš. Prosím ťa, rozmýšľaj, čo mám robiť.

Ak sám nemôžeš rýchlo rozmýšľať, nech rozmýšľajú tvoje milión ráz rýchlejšie stroje. Odchádzam. Keď sa zhovárame, nemôžeš rozmýšľať. Rozmýšľaj veľmi rýchlo, lebo mi je horšie ako včera. A včera mi bolo horšie ako predvčerom.

Počul som, ako zarachotil kameň a začal sa gúľať. Nato Vanderhose zasa ťahavo a hlboko vzdychol. Ani som nestačil žmurknúť a Malý sa už hnal k sopkám cez stavenisko ani víchor. Videl som, ako preskočil štartovaciu cestu a zrazu zmizol, akoby tu nikdy nebol. V tej sekunde ako na povel zmizli aj pestrofarebné fúzy nad hrebeňom.

— Tak, — vzdychol Komov. — Nič sa nedá robiť. Jakov, prosím vás, pošlite Sidorovovi rádiogram, nech sem dopraví zariadenie, vidím, že sa bez mentoskopu nezaobídem.

— Dobre, — povedal Vanderhose. — No chcel by som vás upozorniť, Gennadij… Po celý rozhovor sa na indikátore ani raz nezapálilo zelené svetlo.

— Všimol som si, — povedal Komov.

— No to nie sú len záporné emócie, Gennadij, lež veľmi výrazné záporné emócie…

Komovovu odpoveď som nerozumel.

Presedel som na stanovišti celý večer až do polnoci. Tej noci Malý už neprišiel. Ani fúzy sa nezjavili. Ani Majka.

7. kapitola

OTÁZKY A POCHYBNOSTI

Pri raňajkách bol Komov veľmi zhovorčivý. Vyzeral, akoby v noci vôbec nespal, oči mal červené, líca vpadnuté, no bol veselý a podnietený. Nalieval sa tuhým čajom a vykladal nám svoje predbežné názory a závery.

Podľa jeho slov teraz už neboli nijaké pochybnosti, že domorodci podrobili chlapcov organizmus veľmi radikálnym zmenám. Prejavili sa ako prekvapujúco smelí a skúsení experimentátori: zmenili jeho fyziológiu a sčasti aj anatómiu, nesmierne rozšírili aktívnu oblasť jeho mozgu a vybavili ho novými fyziologickými mechanizmami. Rozvinúť tieto mechanizmy na základe obyčajného ľudského organizmu sa z hľadiska súčasnej pozemskej vedy zdá nateraz nemožné. Cieľ týchto anatomicko-fyziologických zmien je možno zrejmý na prvý pohľad: domorodci sa jednoducho usilovali prispôsobiť bezmocné ľudské mláďa celkom neľudským existenčným podmienkam na tejto planéte. Nie je celkom jasné, prečo tak vážne zasiahli do činnosti centrálnej nervovej sústavy. Dá sa, pravda, pripustiť, že sa im to podarilo náhodou ako vedľajší dôsledok anatomicko-fyziologických zmien. No možno využili rezervy ľudského mozgu cieľavedome. V tom prípade môžeme postaviť niekoľko hypotéz. Napríklad, že sa usilovali zachovať u Malého všetky jeho spomienky a dojmy z dojčenského veku, aby mu uľahčili spätnú adaptáciu, ak by sa znova dostal do ľudskej spoločnosti. Naozaj, Malý sa s nami prekvapujúco ľahko zblížil a nevidí v nás ani obludy ani netvorov. No nie je vylúčené, že ohromná pamäť Malého a fenomenálny rozvoj jeho zvukoreprodukčných centier je zasa len vedľajším produktom práce domorodcov na jeho mozgu. Možno sa domorodci predovšetkým usilovali vytvoriť medzi sebou a Malého centrálnou nervovou sústavou pevné psychické spojenie. Je veľmi pravdepodobné, že takéto spojenie existuje. V každom prípade ťažko sa dajú ináč vysvetliť také fakty, ako je spontánny – nelogický – vznik odpovedí na otázky u Malého; ďalej okamžité splnenie všetkých uvedomelých,

ale i neuvedomelých želaní Malého; alebo napríklad pripútanosť Malého k tejto oblasti planéty. S tým pravdepodobne súvisí aj silné psychické napätie, v akom sa Malý nachádza v súvislosti s príchodom ľudí na túto planétu. Sám Malý nie je schopný vysvetliť, prečo mu vlastne ľudia prekážajú. Zrejme neprekážame jemu, ale domorodcom. A tu sa dostávame k otázke podstaty domorodcov.

Jednoduchá logika nás núti predpokladať, že domorodci sú bytosťami alebo mikroskopickými alebo gigantickými – tak či onak, celkom odlišnými od fyzických rozmerov Malého. Práve preto ich a ich prejavy vníma Malý ako živel, ako časť prírody, obklopujúcej ho od detstva. („Keď som sa ho spýtal na fúzy, Malý dosť ľahostajne povedal, že fúzy vidí prvý raz, no dennodenne vidí niečo po prvý raz. Slová na pomenovanie podobných javov sme nevedeli nájsť.“) On, Komov, skôr predpokladá, že domorodci sú nejaké gigantické superorganizmy, nesmierne vzdialené ako od humanoidov, tak i od nehumanoidných štruktúr, s akými sa človek stretával doteraz. Predbežne vieme o nich smiešne málo. Videli sme fantastické konštrukcie (alebo tvary?) nad obzorom, ktoré sa zjavujú a miznú nepochybne v súvislosti s návštevami Malého. Počuli sme zvuky, ktoré vydával Malý pri opise svojho „domova“ a ktoré sa nedajú s ničím asociovať. Pochopili sme, že domorodci sú na nesmierne vysokom stupni teoretických a praktických vedomostí, ak máme usudzovať podľa toho, na čo vedeli zmeniť obyčajné ľudské mláďa. A to je všetko. Predbežne máme málo otázok, aj keď tieto otázky sú, pravdaže, základné. Prečo domorodci zachránili Malého a starajú sa oňho, prečo vôbec prejavili o neho záujem, čo ich po ňom? Odkiaľ poznajú ľudí, a pritom nie zle, vyznajú sa v základoch ich psychológie a sociológie? Prečo pri tom všetkom tak dôsledne odmietajú stýkať sa s ľuďmi? Ako zlúčiť ich navidomoči vysokú úroveň vedomostí s tým, že tu vôbec nie sú stopy po aspoň nejakej rozumnej činnosti? Alebo je terajší žalostný stav planéty práve výsledkom tejto činnosti? Alebo je tento stav žalostný len z nášho hľadiska? A to sú vlastne všetky základné otázky. On, Komov, má o tom aké-také názory, no nazdáva sa, že hovoriť o nich je ešte predčasné.

Tak či tak, je jasné, že náš objav je objavom prvoradej

dôležitosti a treba ho nevyhnutne realizovať, no realizácia je možná len prostredníctvom Malého. Čoskoro má dôjsť mentoskopická a iná špeciálna technika. Budeme ju môcť stopercentne využiť len v tom prípade, ak nám Malý bude celkom dôverovať, ba čo viac, ak nás bude dostatočne silne potrebovať.

— Rozhodol som sa, že ja dnes už s ním nenadviažem styk, — povedal Komov a odtisol prázdny pohár. — Dnes je rad na vás. Stas, vy mu ukážete svojho Toma. Maja, vy sa s ním zahráte s loptou a povozíte ho na raketovom klzáku. Neokúňajte sa s ním, deti, správajte sa veselšie, prostejšie! Predstavte si, že je to váš mladší braček – zázračné dieťa… Jakov, vy budete musieť mať službu. Napokon, sami ste ju zaviedli… No a keby sa Malý dostal i k vám, pozbierajte všetky sily a dovoľte mu, aby vás zaťahal za bokombrady – ohromne ho zaujímajú. A ja sa pritajím ako pavúk a budem to všetko pozorovať a registrovať. Preto, mládež, ráčte sa vyzbrojiť „tretím okom“. Keby sa Malý spytoval na mňa, povedzte, že rozmýšľam. Spievajte mu piesne, ukážte mu kino… Predveďte mu počítací stroj, Stas, porozprávajte mu, ako pracuje, skúste počítať s ním opreteky. Myslím, že vás tu čaká isté prekvapenie… A nech sa čo najviac vypytuje, čo najviac. Čím viac, tým lepšie… Na miesta, deti, rozumeli ste, na miesta!

Vyskočil a zmizol. Pozreli sme jeden na druhého.

— Máte nejaké otázky, kybernetický technik? — spýtala sa Majka. Znelo to chladne, takmer nepriateľsky. Boli to jej prvé slová za celé ráno. Ba dnes sa so mnou ani nezvítala.

— Nie, ubytovateľka, — povedal som. — Nemám otázky, ubytovateľka. Vidím vás, no nepočujem.

— Prirodzene, všetko je v poriadku, — zadumane prehovoril Vanderhose. — Bokombrád mi nie je ľúto. Ale!

— Veď práve, — povedala Majka a vstala. — Ale!

— Chcem povedať, — pokračoval Vanderhose, —že včera večer prišiel rádiogram od Gorbovského. Veľmi delikátne, no celkom jednoznačne žiadal Komova, aby netrval na kontakte. A znova naznačil, že by sa rád pripojil k nám.

— A čo Komov? — spýtal som sa. Vanderhose zaklonil hlavu a hladkajúc si ľavú bokombradu, pozrel na mňa ponad špičku nosa. —

Vyjadril sa o tom neúctivo, — povedal. — Pravdaže, len ústne. A odpovedal v tom zmysle, že ďakuje za radu.

— No a? — spýtal som sa. Veľmi rád by som si obzrel Gorbovského. Nikdy som ho poriadne nevidel.

— A to je všetko, — uzavrel Vanderhose a vstal. S Majkou sme sa pobrali do skladišťa. Tam sme vyhľadali a pripevnili si na čelá široké listové obruče s „tretím okom“ — veď viete, to sú tie prenosné televízne vysielačky pre samostatných prieskumníkov. Dá sa nimi vysielať vizuálna a akustická informácia, všetko, čo vidí a počuje sám prieskumník. Jednoduchá, no dômyselná vecička, celkom nedávno ju začali zaraďovať do výstroja ER. Museli sme sa trochu potrápiť, kým sme si prispôsobili obruče, aby nás netlačili na sluchách a nepadali nám na koreň nosa a aby kapucňa netienila objektív. Strúhal som pritom zúfalé vtipy, všelijako som provokoval Majku, aby si zažartovala na moju adresu a vôbec, priam som sa šiel pretrhnúť, len aby som ju trochu rozkýval. Všetko márne, Majka sa mračila ďalej, vôbec nereagovala, alebo odpovedala úsečne. U Majky to býva, tieto záchvaty svetabôľu, a v takých prípadoch je najlepšie nechať ju na pokoji. No teraz sa mi zdalo, že Majka nemá len svetobôľ, ale sa hnevá, a to práve na mňa; ktovieprečo som sa cítil vinný pred ňou a nijako som nevedel, čo robiť.

Majka sa pobrala do svojej kabíny pohľadať loptu a ja som šiel vypustiť Toma na slobodu a vyhnať ho na pristávaciu plochu. Slnko už vyšlo, nočný mráz sa zmiernil, no aj tak bolo ešte veľmi zima. Nos mi hneď skrehol. Navyše od oceána vial ľahký, no veľmi štipľavý vetrík. Malého nebolo nikde vidieť.

Trochu som Toma popreháňal po pristávacej ploche, aby sa rozhýbal. Lichotila mu taká pozornosť a úslužne sa vypytoval na príkazy. Potom došla Majka s loptou a aby sme nezamrzli, zo päť minút sme sa pohrali – úprimne povediac, nie bez pôžitku. Už som dúfal, že Majka sa ako vždy dá strhnúť hrou, no márne. Nakoniec sa mi to už zunovalo a spýtal som sa jej dorovna, čo sa stalo. Položila loptu na zem, sadla si na ňu, tesnejšie si pritiahla kožuch a zadumala sa.

— O čo vlastne ide? — zopakoval som. Majka pozrela na mňa a odvrátila sa.

— Hádam mi to len povieš? — spýtal som sa zvýšeným tónom.

— Vetrík fúka, — prehovorila Majka a roztržite pozrela na oblohu.

— Čože? — spýtal som sa. — Aký vetrík? Poklepkala si prstom po čele vedľa objektívu „tretieho oka“ a povedala:

— Chmu-pu-ľo-po. Po-po-ču-pu-ju-pú na-pás!

— Ty-pi si-pi chmu-pu-ľo-po, — odpovedal som.— Ta-pam je-pe pre-ped-sa-pa tra-pans-lo-po-ká-páto-por.

— Aj to je pravda, — súhlasila Majka. — Vravím, že je vetrík.

— Hej, — prisvedčil som. — Keď vetrík, tak vetrík.

Stál som tam, cítil som sa strašne stiesnene a pokúšal som sa vymyslieť nejakú neutrálnu tému rozhovoru, no nezmohol som sa už na nič. Tu mi zišlo na um, že by nebolo zle prejsť sa. Ešte som sa ani raz netúlal po okolí. Som tu už takmer týždeň a ešte som na tejto zemi ani poriadne nestál, videl som ju len na obrazovke. Pritom tu bola šanca, že niekde v húštine naďabím na Malého, najmä ak to aj jemu príde vhod, a to by už bolo nielen príjemné, ale i užitočné pre vec: nadpriasť s ním rozhovor v prostredí, na aké je zvyknutý. Vyložil som svoju myšlienku Majke. Bez slova vstala a zamierila k močiaru. Vliekol som sa za ňou, s nosom zaboreným do kožušinového goliera a s rukami strčenými hlboko do vreciek. Tom, celý chorý od úslužnosti, už sa chcel prilepiť na mňa, no rozkázal som mu zostať na mieste a čakať na ďalšie pokyny.

Prirodzene, do močiara sme neliezli, lež začali sme ho obchádzať, pričom sme sa museli predierať cez husté krovie. Vegetácia tu bola chatrná, bledá a slabá: zvädnuté sinavé lístočky kovového odtieňa, krehké hrčovité konáriky, škvrnitá oranžová kôra. Len miestami boli kríky také vysoké ako ja, takže Vanderhose by tu sotva riskoval svoje bokombrady. Pod nohami sa nám pružne poddávala hrubá vrstva opadaného lístia, zmiešaného s pieskom. V tieni sa trblietala inovať. No aj tak vzbudzovala táto vegetácia istú úctu. Akiste sa jej tu veľmi ťažko živorilo: v noci teplota klesala na mínus dvadsať, cez deň zriedka vystupovala nad nulu, a pod koreňmi bol samý slaný piesok. Nemyslím, že by sa nejaká pozemská rastlina mohla prispôsobiť takýmto bezútešným podmienkam. A bola to čudná predstava, že kdesi pomedzi tieto zamrznuté kríky sa túla nahý

človiečik a bosými chodidlami stúpa po piesku pokrytom inovaťou.

Zamarilo sa mi, že v hustom kroví napravo odo mňa sa čosi pohlo. Zastal som a zavolal: „Malý!“ no nik sa neozval. Obklopovalo nás zamrznuté ľadové ticho. Ani šuchot lístia, ani bzučanie hmyzu, len ticho. Vyvolávalo to prekvapujúci pocit, že blúdime pomedzi divadelné dekorácie. Obišli sme dlhý jazyk hmly, čo sa vysunula z horúceho močiara, a pustili sme sa vystupovať po úbočí kopca. Vlastne to bola piesočná duna, ktorú zadržali kríky. Čím vyššie sme vystupovali, tým tvrdší bol piesočný povrch pod našimi nohami. Došli sme na vrchol a rozhliadli sme sa. Loď bola zahalená oblakmi hmly, no pristávaciu plochu sme dobre videli. V slnku sa veselo a zreteľne blyšťalo vrúbkovanie, uprostred sa osirelo černela pohodená lopta a okolo nej sa neisto motal nemotorný Tom. Zrejme riešil preňho strašne ťažkú úlohu: či má tento cudzí predmet odstrániť z pristávacej plochy, alebo v prípade potreby položiť život za vec, ktorú tu zabudol človek.

Vtom som na zamrznutom piesku spozoroval stopy – tmavé, vlhké škvrny v striebristej inovati. Tadiaľto prechádzal Malý, a to celkom nedávno. Sedel na vrchole kopca a potom vstal a šiel dole po úbočí, vzďaľujúc sa od lode. Reťaz stôp viedla do húštiny, ktorou bolo zaplnené dno priehlbne medzi dunami. „Malý!“ zavolal som, no zasa nijaká odpoveď. Nato som začal zostupovať do dolinky.

Hneď som ho našiel. Chlapec ležal dolu tvárou vytiahnutý v celej dĺžke, líco si pritískal o zem, hlavu si objímal rukami. Vyzeral veľmi čudne a absurdne, nijako nezapadal do tejto ľadovej krajiny, bol v rozpore s ňou. V prvej chvíli som sa až preľakol, či sa mu dačo nestalo. Bolo tu až priveľmi zima a neútulne. Kľukol som si k nemu a oslovil som ho, a keď neodpovedal, zľahka som ho tľapol po holom šťúplom chrbte. Dotkol som sa ho prvý raz a takmer som zreval od prekvapenia: zdal sa mi horúci ani hladidlo.

— Vymyslel niečo? — spýtal sa Malý, nezdvihnúc hlavu.

— Rozmýšľa, — odpovedal som. — Ťažká otázka.

— A ako sa dozviem, čo vymyslel?

— Prídeš a povie ti to.

— Mam-ma, — vtom povedal Malý. Pozrel som hore. Stála pri nás Majka.

— Mam-ma, — zopakoval Malý, nepohnúc sa.

— Áno, zvonček, — povedala Majka ticho. Malý si sadol – správnejšie prelial sa z ležiacej polohy do sedu.

— Povedz to ešte raz! — požiadal.

— Áno, zvonček, — povedala Majka. Tvár jej obelela a ostro jej vystúpili pehy.

— Fenomenálne! — prehovoril Malý a hľadel na ňu zdola nahor. — Luskáčik!

Zakašlal som.

— Čakali sme ťa, Malý, — ozval som sa.

Zahľadel sa na mňa. Horko-ťažko som sa ovládol, aby som neuhol pohľadu. Predsa len mal strašnú tvár.

— Prečo si ma čakal?

— No, prečo… — Trochu som prišiel do rozpakov, no hneď mi svitlo. — Nudíme sa bez teba. Je nám zle bez teba. Nemáme pôžitok, chápeš?

Malý vyskočil a hneď si zasa sadol. Sadol si veľmi nepohodlne – nevedel by som tak obsedieť ani dve sekundy.

— Je ti zle bezo mňa?

— Áno, — prisvedčil som rázne.

— Fenomenálne, — povedal. — Tebe je zle bezo mňa a mne zasa je zle bez teba. Z-záhada!

— Ale akáže je to záhada? — rozhorčil som sa.— Keby sme nemohli byť spolu, to by bola záhada. Ale teraz sme sa stretli, môžeme sa hrať…Veď ty sa rád hráš, no vždy si sa hrával sám…

— Nie, — namietol Malý. — Len spočiatku som sa hrával sám. Potom som sa hral na jazere a vo vode som zazrel svoj obraz. Chcel som sa s ním hrať, no rozpadol sa. Vtedy som veľmi zatúžil mať obrazy, veľa obrazov, aby som sa s nimi mohol hrať. A stalo sa.

Vyskočil a svižne sa rozbehol dookola, pričom zanechával za sebou svoje zvláštne prízraky – čierne, biele, žlté, červené. Nato si sadol uprostred a pyšne sa poobzeral. A musím vám povedať, že to bol pohľad: nahé chlapča na piesku a vôkol neho tucet pestrofarebných sôch v rozličných pózach.

— Fenomenálne, — povedal som a pozrel som na Majku. Pohľadom som ju pobádal, aby sa zúčastnila na rozhovore. Bolo mi

trápne, že jednostaj hovorím a ona mlčí. Nepovedala však nič, iba zachmúrene pozerala, ako sa prízraky kolísali a pomaly mizli, šíriac pach čpavku.

— Vždy som sa chcel opýtať, — povedal Malý, — prečo sa zakrúcate? Čo je to? — Pribehol ku mne a zadrmal ma za polu kožucha.

— Odev, — vysvetlil som.

— Odev, — zopakoval. — Načo?

Porozprával som mu o odeve. Nie som Komov, jakživ som neprednášal, a najmä nie o odeve. No bez falošnej skromnosti môžem povedať, že prednáška mala úspech.

— Všetci ľudia majú šaty? — ohromene sa spýtal Malý.

— Všetci, — povedal som, aby sme skončili s touto témou.. Nechápal som, čo ho vlastne tak prekvapuje.

— No ľudí je veľa. Koľko?

— Pätnásť miliárd.

— Pätnásť miliárd, — zopakoval. Vystrčil prst bez nechta a začal ho zohýnať a vystierať. — Pätnásť miliárd! — zopakoval znova a obzrel sa na strácajúce sa prízraky. Oči mu stmaveli. — A všetci v šatách… A ešte čo?

— Nerozumiem.

— Čo ešte robia?

Poriadne som sa nadýchol a začal som rozprávať, čo robia ľudia. Je to, pravdaže, čudné, no doteraz som sa akosi nezamýšľal nad touto otázkou. Obávam sa, že u Majky vznikol dojem, akoby sa ľudstvo zväčša zaoberalo kybernetickou technikou. Napokon, usúdil som, pre začiatok ani to nie je zle. Pravda, Malý nepobiehal ako pri Komovových prednáškach, a neskrúcal sa do klbka, no aj tak očarene počúval. A keď som celý popletený končil, stratiac všetku nádej, že by som mu mohol poskytnúť aspoň predstavu o umení, hneď mi dal ďalšiu otázku.

— Toľko práce! — povedal. — Načo ste prišli sem?

— Majka, porozprávaj mu, — poprosil som ju zachrípnutým hlasom. — Nos mi odmrzol…

Majka chladne pozrela na mňa a malátne a podľa môjho názoru celkom nezaujímavo začala rozprávať o projekte „Koráb“ blahej

pamäti. Nezdržal som sa, skákal som jej do reči, len aby som prednášku oživil malebnými podrobnosťami, opravoval som ju, až odrazu vysvitlo, že zasa hovorím sám. Pokladal som za potrebné skončiť svoje rozprávanie mravným poučením. Formuloval som ho takto:

— Sám vidíš, — povedal som. — Pustili sme sa do veľkej veci, no len čo sme pochopili, že tvoja planéta je obsadená, hneď sme sa zriekli nášho zámeru.

— Ľudia teda vedia zistiť, čo bude? — spýtal sa Malý. — Ale to nie je presné. Keby to ľudia vedeli, už dávno by odtiaľto odišli.

Nezišlo mi napochytro na um, čo mu na to povedať. Bola to háklivá téma.

— Vieš čo, Malý, — povedal som bodro, — poďme sa pohrať. Uvidíš, aké zaujímavé je hrať sa s ľuďmi.

Malý mlčal. Zúrivo som pozrel na Majku: čo je s ňou, predsa sa nemôžem sám mordovať s celým kontaktom!

— Poďme sa zahrať, Malý, — bez štipky nadšenia ma podporila Majka. — Alebo ak chceš, povozím ťa na lietajúcom stroji.

— Budeš lietať v povetrí, — nadviazal som, —a všetko bude dole — hory, močiare, ľadovec…

— Nie, — odmietol Malý. — Lietať je obyčajný pôžitok. To môžem aj sám.

Nadskočil som.

— A to už ako — sám?

Tvárou mu prebehlo rýchle vlnenie, plecia sa mu zdvihli a klesli.

— Nemám slová, — povedal. — Keď chcem, lietam…

— Tak teda leť! — vykĺzlo mi.

— Teraz nechcem, — povedal netrpezlivo. — Teraz mi je dobre s vami. — Vyskočil. — Chcem sa hrať, — vyhlásil. — Kde?

— Utekajme k lodi, — navrhol som.

Vydal prenikavý výkrik a v dunách ešte nestačila doznieť ozvena, už sme sa opreteky hnali cez krovie. Pokiaľ ide o Majku, definitívne som sa vzdal: nech si robí, čo chce.

Malý sa mihal pomedzi kríky ani slnečný lúč. Videlo sa mi, že sa ani nedotýkal zeme a ani raz sa nezachytil o konárik. Ja vo svojom

elektricky ohrievanom kožuchu som sa valil bezohľadne ako piesočný tank, len to tak praskalo vôkol. Usiloval som sa dohoniť ho, no ustavične ma mýlili jeho prízraky, ktoré každú chvíľu nechával za sebou. Na okraji húštiny Malý zastal, počkal na mňa a povedal:

— Aj tebe sa to stáva? Zobudíš sa a pripomenieš si, že si práve niečo videl. Zavše je to niečo, čo dobre poznám. Napríklad ako lietam. Niekedy niečo celkom nové, také, čo som ešte nevidel.

— Pravdaže sa mi to stáva, — povedal som, lapajúc dych. — To sa volá sen. Spíš a vidíš sny.

Šli sme teraz krokom. Kdesi vzadu prašťalo krovie, ako tadiaľ prechádzala Majka.

— Odkiaľ sa to berie? — spýtal sa Malý. — Čo vlastne je sen?

— Nebývalé kombinácie bývalých dojmov, — odrapotal som.

Prirodzene, Malý nepochopil, a preto som musel povedať ďalšiu veľkú prednášku o tom, čo sú sny, ako vznikajú, načo sú a ako by bolo človeku zle, keby sa mu nesnívalo.

— Češirská mačka! Ale aj tak som nepochopil, prečo vidím vo sne to, čo som ešte nikdy predtým nevidel.

Majka nás dohonila a mlčky šla vedľa.

— Napríklad? — spýtal som sa.

— Niekedy sa mi sníva, že som strašne velikánsky, že rozmýšľam, že otázky prichádzajú ku mne jedna po druhej, veľmi jasné a prekvapujúce otázky, a ja nachádzam odpovede, prekvapujúce odpovede, a veľmi dobre viem, ako z otázky vzniká odpoveď. To je najväčší pôžitok, keď vieš, ako z otázky vzniká odpoveď. Ale keď sa prebudím, nepamätám si ani otázky, ani odpovede. Pamätám si len pôžitok.

— Nuž hej… — utrúsil som vyhýbavo. — Zaujímavý sen. No neviem ti ho vysvetliť. Spýtaj sa Komova, azda ti ho on objasní.

— Komova… Čo je to Komov?

Musel som mu vyložiť náš systém mien. Už sme obchádzali močiar a pred nami sa vynorila loď a pristávacia plocha. Keď som skončil, Malý z ničoho nič povedal:

— Čudné. To so mnou ešte nikdy nebolo.

— Čo?

— Aby som dačo pre seba chcel, a nemohol.

— A čo chceš?

— Chcem sa rozdeliť napoly. Teraz som jeden, a chcem, aby sme boli dvaja.

— Nuž, braček, — povedal som, — to nemôžeš chcieť. To sa predsa nedá.

— A keby sa to dalo? Je to zle, alebo dobre?

— Prirodzene, zle, — povedal som. — Nie je mi celkom jasné, čo vlastne chceš povedať… Človek sa môže roztrhnúť napoly. To je veľmi zle. Môže ochorieť, volá sa to rozpoltenie osobnosti. Aj to je zle, ale dá sa to napraviť.

— Bolí to? — spýtal sa Malý.

Vkročili sme na pristávaciu plochu. Tom sa nám už náhlil v ústrety, pred sebou hnal loptu a radostne blikal signálnymi svetielkami.

— Prestaň s tým, — povedal som. — Aj takýto si pekný.

— Nie, nie som pekný, — namietol Malý, no vtom už dobehol Tom a začala sa zábava.

Malý sypal otázky, že som ani nestačil odpovedať, Tom zasa nestačil vykonávať povely, lopta sa nestačila dotýkať zeme. Iba Malý na všetko stačil.

Vyzeralo to veľmi veselo. Aj v skutočnosti nám bolo veselo, ešte i Majka sa napokon dostala do varu. Iste sme sa ponášali na šantiacich výrastkov, ktorí ušli z vyučovania na breh oceánu. Spočiatku bolo ešte cítiť akési rozpaky, ešte sme si uvedomovali, že sa nezabávame, ale pracujeme, že každý náš pohyb sledujú, že medzi nami a Malým ostalo čosi ťažké, nedopovedané, ale potom sme na to všetko pozabudli. Ostala len lopta, čo ti letela rovno do tváre, nadšenie z vydareného úderu, zlosť na ťarbavého Toma, zvonenie v ušiach od bujarého revu, ostrý prerývaný chichot Malého — prvý raz sme počuli jeho smiech, oduševnený, celkom detský…

Bola to čudná hra. Malý úchytkom vymýšľal jej pravidlá. Vysvitlo, že je neuveriteľne vytrvalý a zápalistý, nevymeškal ani jednu príležitosť, aby nám predviedol svoje fyzické prednosti, nanútil nám preteky a akosi celkom prirodzene začal hrať sám proti nám trom a ustavične vyhrával. Sprvu preto, lebo sme mu dali vyhrať, potom vyhrával preto, lebo sme nerozumeli jeho pravidlám. A keď

sme konečne pochopili pravidlá, mne s Majkou zavadzali kožuchy. Nato sme usúdili, že Tom je strašne ťarbavý, a odohnali sme ho. Majka sa dala strhnúť a začala hrať naplno, ja som robil všetko, čo bolo v mojich silách, no i tak sme prehrávali bod po bode. Nijako sme si nevedeli poradiť s tým bleskurýchlym čertíkom, ktorý chytal každú loptu, sám bil veľmi mocne a presne, rozhorčene kričal, ak sme loptu podržali v rukách dlhšie ako sekundu a celkom nás poplietol svojimi prízrakmi a – čo bolo ešte horšie – chvíľami nám bleskove zmizol spred očí a takisto bleskove sa zjavil na celkom inom mieste. Prirodzene, nevzdávali sme sa, stúpal z nás stĺp pary, ako sme sa potili, dychčali, revali jeden na druhého, no bojovali sme do posledných síl. A odrazu sa hra skončila.

Malý zastal, pohľadom odprevadil loptu a sadol si na piesok.

— To bolo dobre, — povedal. — Nikdy som nevedel, že môže byť tak dobre.

— Čo? — zakričal som zadychčane. — Ustal si, Malý?

— Nie. Len som si zasa spomenul. Nemôžem zabudnúť. Nepomáha. Nijaká zábava nepomáha. Už ma nevolaj hrať sa. Je mi zle a teraz mi je ešte horšie. Povedz mu, nech skôr rozmýšľa. Roztrhnem sa napoly, ak dačo rýchlo nevymyslí. Vnútri ma všetko bolí. Chcem sa roztrhnúť, no bojím sa. Preto nemôžem. Ak ma bude veľmi bolieť, prestanem sa báť. Nech rýchlo rozmýšľa.

— Ale čo je vlastne s tebou, Malý! — povedal som rozladene. Neveľmi som chápal, čo sa s ním robí, no videl som, že mu je naozaj zle. — Vyhoď si to všetko z hlavy! Jednoducho nie si navyknutý na ľudí. Musíme sa častejšie stretávať, viac sa hrať…

— Nie, — povedal Malý a vyskočil. — Už neprídem.

— Ale prečo? — zvolal som. — Veď nám bolo tak dobre! A bude nám ešte lepšie. Sú aj iné hry, nielen s loptou… s obručou, s krídlami!

Pomaly sa pobral preč.

— Môžeme hrať šachy, — náhlivo som volal za ním. — Vieš, čo sú šachy? To je vynikajúca hra, má tisíc rokov!…

Zastal. Náhlivo a oduševnene som mu vysvetľoval, čo sú šachy – jednoduché, trojrozmerné, n-rozmerné… Stál a počúval, no nedíval sa na mňa. Skončil som o šachoch a začal som o pokri. Horúčkovite

som si pripomínal všetky hry, aké som poznal.

— Áno, — prehovoril Malý. — Prídem.

Vykročil a z nohy na nohu sa vliekol k močiaru.

Už nezastal. Chvíľu sme mlčky hľadeli za ním, potom Majka zakričala: „Malý!“, pustila sa do behu, dohonila ho a šla vedľa neho. Zdvihol som kožuch, obliekol som sa, pohľadal som Majkin kožuch a s otáľaním som sa pohol za nimi. Zmocnil sa ma akýsi nepríjemný pocit, nechápal som, o čo ide. Vyzeralo to, že všetko je v poriadku: Malý prisľúbil, že sa vráti, teda predsa sa k nám pripútal, bez nás mu je teraz oveľa horšie než s nami. „Zvykne si,“ opakoval som si v duchu. „Nič to, zvykne si…“ Videl som, že Majka zastala, no Malý sa vliekol ďalej. Majka sa zvrtla, rukami si oblapila plecia a rozbehla sa mi oproti. Podal som jej kožuch a spýtal som sa:

— Tak čo?

— Všetko v poriadku, — povedala. Oči mala priezračné a tajilo sa v nich akési zúfalstvo.

— Myslím, že koniec koncov… — začal som a zarazil som sa. — Majka, — zvolal som, — veď ty si stratila „tretie oko“!

— Nestratila som ho, — povedala.

8. kapitola

POCHYBNOSTI A ROZHODNUTIA

Malý odchádzal od lode popri brehu na západ, rovno cez duny a húštinu. Sprvu ho „tretie oko“ zaujímalo. Zastavoval sa, skladal obruč, zvŕtal ju v rukách a vtedy sa nám na prijímacej obrazovke mihlo raz bledé nebo, raz beláskavo zelená tvár-maska, či inovaťou pokrytý piesok. Potom nechal obruč na pokoji. Neviem, či sa pohyboval ináč ako zvyčajne, alebo si obruč nepripevnil celkom správne, no vyzeralo to, že má objektív zacielený nie rovno v smere, ktorým ide, ale trochu doprava. Po obrazovke, zachvievajúc sa, plávali jednotvárne duny a premrznuté kríky, niekedy sa zjavovali sivé horské končiare alebo čierny oceán s ligotajúcim sa ľadovcom na obzore.

Vyzeralo to, že Malý šiel bez určitého cieľa, jednoducho kráčal, kde ho oči viedli, čoraz ďalej od nás. Niekoľko ráz vyšiel na hrebene dún a pozeral smerom k nám. Na prijímacej obrazovke sa vtedy zjavil oslepujúco biely kužeľ nášho ER-2, striebristá stuha pristávacej plochy, oranžový Tom, ako sa osamotene opiera o stenu nedostavanej meteorologickej stanice. No na výhľadovej obrazovke sa nám Malého nepodarilo objaviť.

Asi po hodine Malý odrazu strmo odbočil k horám. Slnko teraz bilo rovno do objektívu a horšie sme videli. Malý prešiel cez duny a vliekol sa cez riedky les, prekračoval zhnité konáre, kráčal pomedzi hrčovité kmene s odškerenou škvrnitou kôrou, po hnedej, vlahou presiaknutej pôde. Raz sa vyškriabal na osamotený žulový balvan, tu zastal, poobzeral sa, potom zoskočil, zdvihol zo zeme dve čierne slizké halúzky a šiel ďalej, poklepkávajúc nimi o seba. Spočiatku bol klepot neusporiadaný, potom sa v ňom dal vybadať rytmus, s ktorým sa miešalo akési bzučanie, či hučanie. Tento zvuk, nepretržitý a nepríjemný, čoraz väčšmi silnel. Najskôr takto hučal a bzučal Malý – možno to bola pieseň, alebo sa zhováral sám so sebou.

Tak si vykračoval a klepkal, bzučal a hučal a medzi stromami sa čoraz častejšie vyskytovali kamenné sutiny, machom obrastené okruhliaky, obrovské kusy skál. Potom sa na obrazovke zjavilo

jazero. Malý, nezastavujúc sa, vstúpil doň, na okamih sme videli zmútenú vodu, nato obraz stmavol a zmizol – Malý sa ponoril.

Bol pod vodou veľmi dlho, už som si myslel, že sa mu stratila vysielačka a už nič neuvidíme, no asi po desiatich minútach sa obraz znova zjavil. Bol nejasný, rozmazaný a zrnitý, takže spočiatku sme nerozoznali takmer nič, no onedlho sa v pravej časti obrazovky vynorila dlaň, na ktorej poskakovala, prehadzovala sa a zvíjala ošklivá panťanská rybka.

Keď sa objektív „oka“ celkom vyčistil, Malý utekal. Kmene stromov sa rútili na nás a v poslednej chvíli bleskovo mizli raz vpravo, raz zasa vľavo. Utekal veľmi rýchlo, no nepočuli sme ani dupot ani jeho dych, len vietor šumel a za spleťou holých konárov prebleskovalo slnko. A vtom sa stalo čosi nepochopiteľné: Malý zastal ani vbitý pred sivým balvanom a ponoril doň ruky až po lakeť. Neviem, možno tam bol dobre zamaskovaný otvor, no skôr si myslím, že nebol. Keď Malý po niekoľkých sekundách vytiahol ruky, mal ich čierne a lesklé a čosi čierne a lesklé mu stekalo z končekov prstov a hlasne, so zreteľným mľaskavým klepnutím kvapkalo na zem. Potom nám ruky zmizli zo zorného uhla a Malý bežal ďalej.

Zastal pred čudnou konštrukciou, pripomínajúcou nachýlenú vežu. Nepochopil som hneď, že to je havarovaná loď Pelikán. Teraz som na vlastné oči videl, ako strašne ju doriadilo pri páde a čo s ňou porobili dlhé roky na tejto planéte. Nebol to príjemný obraz. Medzitým sa Malý pomaly priblížil, nazrel do otvoru prielezu – na okamih na obrazovke zavládla nepreniknuteľná tma – nato takisto pomaly obišiel nešťastnú loď dookola. Zasa zastal pred prielezom, zdvihol ruku a priložil čiernu dlaň s roztiahnutými prstami k boku lode rozožranému eróziou. Stál takto asi minútu a zasa sme počuli, ako si hudie a bzučí, a zdalo sa mi, že spod jeho roztiahnutých prstov stúpajú pásiky beláskavého dymu. Napokon odtiahol ruku a ustúpil o krok. Na zničenom sčernetom obložení sa jasne črtal zreteľne plastický odtlačok dlane s roztiahnutými prstami.

— Ach, ty môj svrček na peci, — ozval sa zvučný barytón.

— Zvonček!… — hneď nato odpovedal nežný ženský hlas.

— Zika! — takmer pošepky prehovoril barytón.— Zikaňka!…

Rozplakalo sa dieťa.

Odtlačok dlane sa rýchlo pohol nabok a zmizol. Teraz sme na obrazovke videli horské úbočie – žulu zbrázdenú puklinami, staré sutiny, triešť ostrých skál s trblietajúcimi sa lomenými plôškami, porasty chatrnej drsnej trávy, hlboké čierne trhliny. Malý vystupoval po svahu, videli sme jeho ruky, ako sa chytajú za výčnelky, zrnitý kameň sa chytro vzďaľoval dolu po obrazovke, bolo počuť pravidelné hlasné dýchanie, a odrazu sa jeho pohyb stal plavným a rýchlym, v očiach sa mi zatmilo, úbočie sa vzdialilo, prepadlo sa kdesi nabok a dolu a vtom sme počuli Malého ostrý zachrípnutý smiech, ktorý odrazu akoby uťal. Bolo nám jasné – Malý letel.

Na obrazovke žiarila sivo-fialová obloha a naboku pulzovali akési nejasné polopriezračné chuchvalce ako zdrapy zaprášeného mušelínu. Naprieč obrazovkou pomaly plávalo oslepujúce fialové slnko, nato všetko zakryl zaprášený, mušelín a hneď zmizol. Ďaleko dolu sme videli náhornú rovinu, zahalenú bledofialovým oparom, strašné jazvy bezodných úžľabín, neuveriteľne ostré štíty pokryté večným snehom – bezútešný ľadový svet, vzďaľujúci sa za obzor, mŕtvy, dopukaný, zježený. A videli sme, ako Malého mocné, ligotavé koleno znehybnelo nad priepasťou a ako sa jeho čierna ruka pevne zachytila o hmatateľné nič.

Úprimne povediac, v tej chvíli som prestal veriť vlastným očiam a pozeral som, či to prístroje registrujú. Registrovali. No i Vanderhose sa tváril zarazene a Majka nedôverčivo prižmurovala oči a vrtela krkom, akoby ju golier škrtil. Iba Komov bol celkom pokojný, nehybne sedel, opieral sa lakťami o panel a bradu mal zaborenú do prepletených prstov.

A Malý už klesal. Kamenná púšť sa bleskurýchle približovala, pričom sa zľahka krútila okolo neviditeľnej osi a bolo jasné, kde sa strácala táto os – v čiernej pukline, čo rozčesla hnedé pole, zavalené úlomkami skál. Puklina rástla, rozširovala sa, jej slnkom osvetlené okraje sa zdali hladké a celkom kolmé, ale nemohlo byť ani reči, žeby sme mohli zazrieť dno – vládla tam hlboká tma. A do tejto tmy sa vrútil Malý. Obraz zmizol. Majka vystrela ruku a zapla zosilňovač, ale ani tak sme nemohli rozoznať nič, iba nejasné sivé pásy prúdiace po obrazovke. Nato Malý prenikavo vykríkol a pohyb

sa zastavil. „Zrútil sa!“ pomyslel som si zdesene. Majka sa mi z celej sily zadrapila do zápästia.

Na obrazovke sme teraz videli akési nehybné tmavé škvrny, všetko bolo sivé a čierne a počuli sme zvláštne zvuky — akési bublanie, chripľavé krákanie, syčanie. Zjavila sa čierna silueta Malého ruky s roztiahnutými prstami a stratila sa. Matné škvrny začali plávať, prepletali sa navzájom, krákanie a bublanie raz silnelo, raz zasa slablo, vtom zažiarilo a zhaslo oranžové svetielko a potom ďalšie a ďalšie… Čosi krátko zarevalo a zaznela mnohonásobná ozvena.

— Dajte infra, — povedal Komov cez zuby.

Majka schytila dolaďovač infračerveného zosilňovača a zvrtla ho, pokiaľ sa dalo. Obrazovka hneď zjasnela, no veľmi to nepomohlo.

Celý priestor bol zaplnený fosforeskujúcou hmlou. Pravda, nebola to obyčajná hmla, dala sa v nej vybadať akási štruktúra – ako rez zvieracieho tkaniva pod nezaostreným mikroskopom – a v tej štruktúrnej hmle sa miestami dali tušiť svetlejšie zhustené zhluky tmavých pulzujúcich zrniek, pričom všetko akoby viselo v povetrí, chvíľami celkom mizlo a znova sa zjavovalo a Malý šiel cez to, ani čo. by tam nič nebolo, kráčal a svetielkujúce ruky s roztiahnutými prstami vystieral pred sebou. Vôkol to bublalo, chripelo, zurčalo, hlasne tikalo.

Šiel dlho a nevšimli sme si hneď, že vzorka štruktúry bledne, rozplýva sa a na obrazovke už ostalo len mliečne svetielkovanie a sotva rozoznateľné obrysy jeho roztiahnutých prstov. A tu Malý zastal. Pochopili sme to podľa toho, že zvuky sa prestali približovať a vzďaľovať. Ustavične tie isté zvuky, celá lavína, celá kaskáda zvukov: chripľavý hukot, basové dudranie, tlmený piskot… čosi zvučne prasklo a rozletelo sa v zvonivých kvapkách… bzučanie, škripot, údery na meď… A potom v rovnomernej žiare vystúpili tmavé škvrny, desiatky tmavých škvŕn, veľkých i malých; spočiatku boli hmlisté, no nadobúdali čoraz zreteľnejšie obrysy, čoraz väčšmi sa ponášali na čosi prekvapujúco známe. Odrazu som sa dovtípil, čo je to. Bolo to celkom absurdné, no už som sa nemohol zbaviť tej myšlienky. Ľudia! Desiatky, stovky ľudí, celý húf, pravidelne

zoradený, ktorý sme videli akoby trošku zhora… A tu sa to stalo. Na zlomok sekundy bol obraz celkom jasný. Napokon, trvalo to prikrátko, než by sme mohli dačo rozoznať. Vtom sa rozľahol zúfalý krik, obraz sa prevrátil a všetko zmizlo. A hneď nato Komov zúrivo vykríkol:

— Prečo ste to urobili?

Obrazovka bola mŕtva. Komov stál neprirodzene vzpriamený, zaťatými päsťami sa opieral o pult a hľadel na Majku. Majka bola bledá, no pokojná. Aj ona vstala a mlčky čelila Komovovmu pohľadu.

— Čo sa stalo? — opatrne sa spýtal Vanderhose. Zrejme ani on ničomu nerozumel.

— Alebo ste chuligánka, alebo… — Komov nedokončil. — Vylučujem vás zo skupiny kontaktu! Zakazujem vám vychádzať z lode, vstupovať do kabíny a na stanovište OAP! Odíďte odtiaľto!

Majka sa bez slova zvrtla a vyšla. Bez rozmýšľania som sa pohol za ňou.

— Popov! — ostro ma oslovil Komov. Zastal som.

— Prosím, aby ste tento záznam hneď odoslali do Centra. Súrne.

Hľadel mi rovno do očí. Cítil som sa nepríjemne. Takého som ho ešte nikdy nevidel. Pri pohľade naňho som nevdojak uznával, že má nesporne právo rozkazovať, uvaľovať domáce väzenie a vôbec v zárodku potláčať akúkoľvek vzburu. Mal som pocit, že už-už sa roztrhnem napoly. „Ako Malý," prebleslo mi mysľou.

Vanderhose si odkašlal a povedal:

— E-e, Gennadij. Vari predsa len nie do Centra? Veď Gorbovskij je už na základni. Azda radšej na základňu, čo myslíš?

Komov zo mňa nespustil pohľad. Jeho zúžené oči pripomínali kúsky ľadu.

— Áno, pravdaže, — prehovoril, už celkom pokojne. — Kópiu na základňu, Gobrovskému! Ďakujem vám, Jakov. Popov, pusťte sa do práce!

Nič iné mi ani neostávalo, hoci v duchu som sa búril. Keby sme nosili čiapky so štítkom ako kedysi, obrátil by som teraz čiapku štítkom dozadu. No čiapku som nemal, a preto, vyťahujúc kazetu z nahrávacieho stroja, zmohol som sa len na vyzývavú otázku:

— A čo sa vlastne stalo? Čo také urobila?

Komov chvíľu mlčal. Už zasa sedel v kresle, hrýzol si peru a prstom bubnoval na bočné operadlo. I Vanderhose si našuchoril bokombrady a vyčkávajúco pozrel naňho.

— Zapla reflektor, — povedal napokon Komov. Nepochopil som.

— Aký reflektor?

Komov iba prstom ukázal na stlačenú klapku.

— Aha, — rozhorčene sa ozval Vanderhose. Nepovedal som nič. Vzal som kazetu a šiel som k rádiostanici. Ak mám byť úprimný, na toto som nemal čo povedať. I za menšie priestupky s hurhajom a hanbou vyhadzovali ľudí z vesmíru. Majka zapla núdzovú bleskovú lampu, vmontovanú do obruče. A vedel som si predstaviť, ako bolo obyvateľom jaskyne, keď vo večnej tme na okamih vzbĺklo malé slnko. Podľa záblesku tejto lampy možno z obežnej dráhy objaviť výskumníka, ktorý stratil vedomie, a to i na osvetlenej strane planéty, ba i keď ho zasypalo… Tento reflektor vyžaruje v rozsahu od ultrafialových lúčov až po UKV… Ešte sa nestalo, aby sa výskumníkovi nepodarilo takýmto zábleskom odplašiť aj najzúrivejšie, najkrvilačnejšie zviera. Ešte i tahurgy, ktoré sa neboja ničoho na svete, brzdia zadnými nohami a zastavujú svoj nezadržateľný rozbeh… „Zbláznila sa," pomyslel som si beznádejne. „Načisto zbesnela…" No usádzajúc sa k rádiostanici, nahlas som povedal:

— Je tam toho! Stisla nesprávnu klapku, zmýlila sa…

— Áno, naozaj, — pridal sa Vanderhose. —Akiste to bolo tak. Zrejme chcela zapnúť infračervený reflektor… Klapky sú vedľa seba… Čo myslíte, Gennadij?

Komov mlčal a čosi robil na pulte. Vyhýbal som sa pohľadu naňho. Zapol som automat a demonštratívne som sa zahľadel inde.

— Prirodzene, je to nepríjemné, — dudral Vanderhose. — Ajajaj… Skutočne, to sa môže prejaviť… Aktívny vplyv… Nuž je to naozaj nepríjemné… Hm… V ostatnom čase máme všetci vybičované nervy, Gennadij. Nič čudné, že sa dievča pomýlilo… I ja sám som chcel dačo urobiť… nejako zlepšiť obraz… Úbohý Malý. Myslím, že to zakričal on.

— Tuto, — povedal Komov. — Môžete sa pokochať. Tri a pol záberu.

Počul som, ako Vanderhose ustarostene zafučal. Nezdržal som sa a pozrel som na nich. Spoza ich zdvihnutých hláv som nevidel nič, preto som vstal a pristúpil k nim. Na obrazovke bolo to isté, čo som zazrel v poslednej chvíli, no už som nestihol vnímať. Obraz bol výborný, no aj tak som vôbec nerozumel, čo je to. Veľa ľudí, množstvo čiernych postavičiek, absolútne rovnakých a šachovite rozostavených. Stáli na akomsi rovnom a dobre osvetlenom námestí. Predné postavičky boli veľké, zadné, v zhode so zákonmi perspektívy, čoraz menšie. Rady sa zdali nekonečné a v diaľke splývali do súvislých čiernych pásov.

— To je Malý, — prehovoril Komov. — Spoznávate ho?

Naozaj, bol to Malý, ktorý akoby sa v nesčíselných zrkadlách odrážal nesčíselne veľa ráz.

— Ponáša sa to na mnohonásobný odraz, — zašomral Vanderhose.

— Odraz… — zopakoval Komov. — A kde je potom odraz lampy? A kde má Malý tieň?

— Neviem, — úprimne sa priznal Vanderhose. — Naozaj, mal by tu byť tieň.

— A čo si myslíte vy, Stas? — spýtal sa Komov, no neobrátil sa.

— Nič, — odpovedal som stručne a vrátil som sa na svoje miesto.

Prirodzene, v skutočnosti som myslel, tak som rozmýšľal, až sa mi z kečky parilo, no nič som nemohol vymyslieť. Veľmi mi to pripomínalo formalistickú perokresbu.

— Nuž tak, veľa sme sa nedozvedeli, — povedal Komov. — Ako sa vraví, z koláča dieru…

— Ach ja-jáj! — vzdychol si Vanderhose, nemotorne vstal a vyšiel.

I ja by som rád šiel pozrieť, ako sa má Majka. No pohľad mi padol na chronometer – do konca vysielania zostávalo ešte asi desať minút. Za chrbtom sa mi tmolil a šuchotal Komov. Potom sa jeho ruka načiahla ponad moje plece a na pult predo mňa spadla belasá

blanketa rádiogramu.

— To je dôvodová správa, — povedal Komov. —Odošlite ju, len čo sa skončí vysielanie záznamu.

Prečítal som si rádiogram.

ER-2, KOMOV - ZÁKLADŇA, GORBOVSKÉMU, KÓPIA: CENTRUM, BADEROVI. POSIELAM VÁM ZÁZNAM VYSIELAČKY TYPU T. G. NOSITEĽ MALÝ. ZÁZNAM BOL VEDENÝ OD 13.46 DO 17.02 PALUBNÉHO ČASU. BOL PRERUŠENÝ Z MOJEJ NEDBANLIVOSTI PRE NÁHODNÉ ZAPNUTIE BLESKOVEJ LAMPY. SITUÁCIA JE V TEJTO CHVÍLI NEJASNÁ.

Nepochopil som a prečítal som si rádiogram znova. Potom som sa obzrel na Komova. Sedel v predošlej polohe, bradu si opieral o prepletené prsty a hľadel na výhľadovú obrazovku. Nemôžem povedať, že by ma od hlavy po päty zaliala horúca vlna vďačnosti. Nie, nič také. Cítil som k tomuto človeku primálo sympatie. No nemohol som neoceniť, čo práve urobil. V takej situácii nie každý by konal tak energicky a prosto. A vlastne ani nie je dôležité, prečo takto postupoval: či preto, lebo mu prišlo ľúto Majky (čo je pochybné), alebo sa zahanbil za svoju prudkosť (čo bolo bližšie pravde), alebo azda preto, lebo patrí k vedúcim toho typu, ktorí celkom úprimne pokladajú priestupky podriadených za vlastné. Tak či tak, pre Majku sa podstatne zmenšilo nebezpečenstvo, že vyletí z vesmíru ako vtáčik, no Komovove pozície a renomé sa zjavne zhoršili. V poriadku, Gennadij Jurievič, príležitostne sa vám to zaráta k dobru. Takéto činy sa musia všemožne podporovať. Ale s Majkou sa ešte pozhovárame. Na kieho čerta to urobila? Čo je malá? Chce sa tu hrať s bábikami?

Automat cvengol a vypol sa. Pustil som sa do rádiogramu. Vošiel Vanderhose a pred sebou tlačil stolík na kolieskach. Nehlučne a neobyčajne svižne, takže by to robilo česť i naj kvalifikovanejšiemu robotu, postavil tácňu s taniermi Komovovi k pravému lakťu. Komov roztržite poďakoval. Vzal som si pohár rajčiakovej šťavy, vypil som a nalial, som si ďalší.

— A šalát? — rozhorčene sa spýtal Vanderhose. Pokrútil som hlavou a spýtal som sa Komovovho chrbta:

— Všetko je hotové. Môžem si urobiť voľno?

— Áno, — privolil Komov, neobrátiac sa. — Nevychádzať z lode.

Na chodbe mi Vanderhose povedal:

— Majka obeduje.

— Hysterička, — povedal som napajedene.

— Naopak. Povedal by som, že je pokojná a veľmi spokojná sama so sebou. Ani stopy po nejakej ľútosti.

Vošli sme do jedálne. Majka sedela pri stole, jedla polievku a čítala akúsi knihu.

— Zdravím ťa, väzenka, — povedal som a sadol som si pred ňu s pohárom v ruke.

Majka odtrhla pohľad od knihy a pozrela na mňa, pričom prižmúrila jedno oko.

— Čo vrchnosť? — spýtala sa.

— Ponorená do ťažkých úvah, — povedal som, skúmavo si ju prezerajúc. — Rozmýšľa, či ťa má hneď obesiť na sťažni, alebo ťa doviezť do Doveru, kde ťa zavesia na reťaze.

— A čo je na obzore?

— Nijaké zmeny.

— Tak, — povedala Majka, — teraz už nepríde.

V hlase jej znelo jasné zadosťučinenie. Oči mala veselé a smelé ako kedysi. Chlipol som si rajčiakovej šťavy a zaškúlil som na Vanderhoseho, ktorý so skormútenou tvárou jedol môj šalát. Zišlo mi na um, že náš kapitán je vlastne strašne rád, že nie on velí tejto spoločnosti.

— Áno, — povedal som. — Vyzerá to tak, že si nám prerušila kontakt.

— Som vinná, — stručne zareagovala Majka a znova sa zahĺbila do knihy. Jednako nečítala, čakala, čo bude ďalej.

— Dúfajme, že to nie je také zlé, — ozval sa Vanderhose. — Dúfajme, že je to len ďalšia komplikácia.

— Myslíte, že Malý sa vráti? — spýtal som sa.

— Podľa mňa áno, — povedal Vanderhose a vzdychol si. — Priveľmi rád kladie otázky. A teraz má zasa kopu ďalších. — Dojedol šalát a vstal. — Pôjdem do kabíny, — oznámil. — Aby som

pravdu povedal, je to veľmi nepekná historka. Chápem ťa, Majka, no ani trochu ťa neospravedlňujem. Vieš ,také dačo sa nerobí…

Majka nepovedala nič a Vanderhose odišiel, tlačiac pred sebou stolík. Len čo stíchli jeho kroky, spýtal som sa:

— Urobila si to náročky, alebo nechtiac? — Usiloval som sa hovoriť zdvorilo, no prísne.

— A čo si myslíš ty? — spýtala sa Majka a naďalej upierala pohľad do knihy.

— Komov vzal vinu na seba.

— Čo to znamená?

— Že blesková lampa bola zapnutá z jeho nedbanlivosti.

— Veľmi milé, — povedala Majka. Odložila knihu a vystrela sa. — Krásne gesto.

— A to je všetko, čo mi môžeš povedať?

— A čo vlastne chceš? Úprimné priznanie? Ľútosť? Tajné slzy?

Zasa som si odchlipol šťavy. Ovládol som sa.

— Predovšetkým by som chcel vedieť, či si to urobila nechtiac, alebo náročky?

— Náročky. A ďalej?

— Ďalej by som chcel vedieť, prečo si to urobila?

— Aby som raz-navždy skoncovala s týmto škandálom. Ďalej?

— Akým škandálom? O čom to vravíš?

— Lebo to je odporné! — povedala Majka dôrazne. — Lebo to bolo neľudské. Lebo som nemohla sedieť so založenými rukami a dívať sa, ako sa hnusná komédia mení na tragédiu. — Odhodila knihu. — A preto nemusíš na mňa zazerať. Ani sama zastávať! Ach, aký veľkodušný! Miláčik doktora Mboga! Aj tak odídem. Pôjdem do školy a budem učiť deti, aby včas prekazili výčiny všetkých týchto fanatikov abstraktných ideí i všetkých hlupákov, ktorí im prikyvujú!

Mal som dobrý úmysel udržať si do konca zdvorilý, korektný tón. No prešla ma trpezlivosť. Vôbec, s mojou trpezlivosťou je to všelijako.

— Si bezočivá! — vybuchol som, nenachádzajúc slová. — Správaš sa bezočivo! Vrcholne bezočivo!

Chcel som sa napiť šťavy, no vysvitlo, že pohár je prázdny. Mimovoľne som vypil všetko.

— A ďalej? — spýtala sa Majka, opovržlivo sa uškŕňajúc.

— To je všetko, — odvrkol som zamračene a prezeral som si prázdny pohár. Naozaj, už som nemal čo povedať. Vystrieľal som celú svoju zásobu streliva. Pravdepodobne som šiel za Majkou nie preto, aby som si všetko ujasnil, ale preto, aby som jej jednoducho vynadal.

— Ak je to všetko, — povedala Majka, — tak choď naspäť do kabíny a bozkávaj sa so svojím Komovom. Aj so svojím Tomom a s ostatnou kybernetikou. Ale aby si vedel, som jednoducho človek a nič ľudské mi nie je cudzie.

Odtisol som pohár a vstal som. Už som nemal čo povedať. Všetko bolo jasné. Mal som priateľku, a už ju nemám. Nuž čo, voľajako sa už pretlčiem.

— Dobrú chuť, — povedal som a meravým krokom som sa pobral na chodbu.

Srdce mi búchalo, pery sa mi odporne triasli.

Zatvoril som sa vo svojej kabíne, zvalil som sa na posteľ a zaboril som nos do vankúša. V hlave mi trpko a beznádejne vírili myšlienky, narážali na seba a rozpadali sa nevyslovené slová. Hlúpe. Hlúpe!… No dobre, nepáči sa ti táto myšlienka. Kadekomu sa nepáči! Koniec koncov, nevolala ťa sem, ocitla si sa tu náhodou, nuž sa správaj, ako sa patrí! Predsa sa vôbec nevyznáš v kontaktoch, ty ubytovateľka nešťastná! Staraj sa o svoje prašivé náčrty a rob, čo ti kážu! No čo sa ty rozumieš do abstraktných myšlienok? A vôbec, aké abstraktné myšlienky? Veď dnes je abstraktná a zajtra sa bez nej dejiny nepohnú ďalej… No, dobre, tak teda sa ti nepáči. Teda ju odmietaj!… Všetko šlo tak dobre, práve sme sa s Malým zblížili, taký výborný chlapec, múdry, s ním by sa dali hory prenášať ! Ech, ty, ubytovateľka… A vraj priateľka… A teraz ani Malý, ani priateľka… A Komov je tiež dobrý: rúti sa cestou-necestou ako terénny voz, neporadí sa, ani nič poriadne nevysvetlí… Neexistuje, aby som sa ešte dakedy zúčastnil na nadväzovaní kontaktu! Figu borovú! Len čo sa skončí táto trma-vrma, hneď si podám žiadosť do projektu „Koráb-2“ s Vadikom, s Taňou a s Ninou, s tou, čo má takú veľkú hlavu. Budem pracovať ako kôň, bez rečí, ničím sa nedám rozptyľovať. Nijaké kontakty!… Nepozorovane som zaspal a spal

som, až sa hory zelenali, ako vravieval môj prastarý otec. Za posledné dva dni som nespal ani štyri hodiny. Vanderhose sa ma sotva dobudil. Bol čas ísť do služby.

— A Majka? — spýtal som sa v rozospatosti, no hneď som sa spamätal. Vanderhose sa zatváril, že nerozumie.

Osprchoval som sa, obliekol a pobral som sa do kabíny. Zasa sa ma zmocnil predošlý nepríjemný pocit. Nechcelo sa mi s nikým zhovárať, nikoho vidieť. Vanderhose odovzdal službu a odišiel spať. Oznámil mi, že okolo lode sa nedeje nič a že ma po šiestich hodinách vystrieda Komov.

Bolo presne dvadsaťdva hodín palubného času. Na obrazovke sa trblietali záblesky polárnej žiary nad horským hrebeňom, od oceánu dul silný vietor, trhal na chuchvalce čiapku hmly nad horúcim močariskom, pritískal holé kríky k zamrznutému piesku, hádzal na pláž chumáče peny, ktorá hneď zamŕzala. Na pristávacej ploche osamotene trčal Tom a zľahka sa nakláňal proti vetru. Všetky jeho signálne svetlá oznamovali, že je v prestoji, nemá nijaké úlohy a je pripravený splniť hocijaký príkaz. Veľmi smutný obraz. Zapol som vonkajšiu akustiku, chvíľu som počúval, ako buráca oceán, ako sviští a zavýja vietor, ako ľadové kvapky husto bubnujú po obložení lode, a zasa som ju vypol.

Pokúsil som sa predstaviť, čo robí Malý, pripomenul som si horúcu pórovitú hmlu, rozmazané škvrny svetla, presnejšie, nie svetla, ale tepla, a tú rovnomernú žiaru, naplnenú virvarom čudných zvukov, i záhadný rad odrazov, ktoré neboli odrazmi… Nuž čo, akiste mu je tam teplo a útulne, je v dobre známom prostredí a má, veru má o čom rozmýšľať. Možno zaliezol do nejakého kúta medzi skalami a ťažko prežíva urážku, ktorá sa mu ušla od Majky. („Mamma…“ „Áno, zvonček,“ spomenul som si.) To, čo sa stalo, iste pokladá za veľmi nečestné. Ja na jeho mieste by som sem už nikdy neprišiel… A ako sa Komov zaradoval, keď Majka pripla Malému svoju obruč. „Si rúče dievča, Majka,“ povedal. „To je výborná šanca, ja by som to neriskoval…“ Napokon, aj tak by z tejto myšlienky nebolo nič. Konštruktéri „tretieho oka“ kadečo nedomysleli. Napríklad objektív by mal byť stereo… hoci, pravdaže, „tretie oko“ je určené na celkom iné ciele… No i tak sa podarilo čo-to vysliediť.

Videli sme napríklad, že Malý letel. Ibaže ako, prečo a na čom letel?… A tá scéna pri dodrúzganom Pelikáne… Planéta neviditeľných. Áno, pravdepodobne by sa tu dali pozorovať zaujímavé veci, keby Komov dovolil vypustiť výskumnú družicu. Možno to dovolí teraz? Napokon, zaobišli by sme sa aj bez nej. Pri prvej príležitosti jednoducho prejsť lokátorovou skúšačkou po obzore…

Ozvala sa rádiovýzva. Pristúpil som k rádiostanici. Neznámy hlas veľmi zdvorilo, ba povedal by som až bojazlivo, požiadal Komova o rozhovor.

— Kto ho volá? — spýtal som sa nie práve najprívetivejšie.

— Tu je Gorbovskij, člen Komisie pre kontakty.— Sadol som si. — Musím sa pozhovárať s Gennadijom Jurievičom. Alebo spí?

— Hneď, Leonid Andrejevič, — zašomral som. —Už aj, Leonid Andrejevič… — Rýchlo som zapol interkom. — Komov, do kabíny, — povedal som. — Súrna výzva zo základne.

— Nie až taká súrna, — zaprotestoval Gorbovskij.

— Volá Leonid Andrejevič Gorbovskij, — slávnostne som dodal do interkomu, aby sa Komov dlho nemotal.

— Mládenec… — prihovoril sa mi Gorbovskij.

— Službu má Stas Popov, kybernetik! — zahlásil som. — Za mojej služby sa nestalo nič zvláštne!

Gorbovskij chvíľu mlčal, potom neisto povedal:

— Pohov…

Počul som náhlivé kroky a do kabíny rýchlo vošiel Komov. Tvár mal prepadnutú, pohľad sklený, pod očami tmavé kruhy. Vstal som a uvoľnil som mu miesto.

— Tu Komov, počúvam, — prehovoril. — To ste vy, Leonid Andrejevič?

— Ja, dobrý deň… — ohlásil sa Gorbovskij. —Počúvajte, Gennadij, a nedá sa to urobiť tak, aby sme sa navzájom videli? Sú tu akési gombíky…

Komov pozrel na mňa a ruky sa mi samy načiahli k pultu a zapli videofón. My radisti máme zvyčajne videofón vypnutý. Pre rozličné príčiny.

— Aha, — s uspokojením povedal Gorbovskij. — Už vás

začínam vidieť.

I na našej malej obrazovke sa zjavil obraz — z portrétov a opisov známa pretiahnutá a akoby trošku dovnútra vtlačená tvár Leonida Andrejeviča. Pravda, na portrétoch zvyčajne vyzeral ani dáky antický filozof, no teraz sa tváril trochu smutne, sklamane a na širokom čľapatom nose mal, na moje prekvapenie, škrabanec, ktorý vyzeral celkom čerstvý. Keď sa obraz ustálil, ustúpil som a tichučko som si sadol na služobné miesto. Čakal som, že ma už-už vyženú, preto som sa pustil sústredene skúmať uragánom sužované okolie.

— Po prvé, veľmi vám ďakujem, Gennadij. Prezrel som si všetky vaše materiály a musím vám povedať, že je to čosi celkom zvláštne. Úžasne zaujímavé, dômyselné, krásne… bleskurýchle…— hovoril Gorbovskij.

— Som polichotený, — ozval sa Komov. — Ale?

— Prečo ale? — začudoval sa Gorbovskij. —Chceli ste povedať a. A väčšina členov Komisie je toho istého názoru. Ťažko uveriť, že takú kolosálnu a výnimočnú prácu ste vykonali za dva dni a dve noci.

— Ja s tým nič nemám, — sucho povedal Komov. — Zhoda priaznivých okolností, nič viac.

— Nie, to nehovorte, — živo namietol Gorbovskij. — Priznajte sa, vopred ste vedeli, s kým máte do činenia. To veru nie je jednoduché — vedieť vopred. A potom — vaša rozhodnosť, intuícia…energia…

— Lichotíte mi, Leonid Andrejevič, — zapakoval Komov malinko zvýšeným tónom.

Gorbovskij chvíľu mlčal a potom sa veľmi ticho spýtal:

— Gennadij, a ako si predstavujete ďalší osud Malého?

Pocit, že ma hneď, bez meškania, vo chvíli, čo najrýchlejšie a najkratšou cestou, vykážu z kabíny, vrcholil. Schúlil som sa a zadržal som dych.

Komov prehovoril:

— Malý bude sprostredkovateľ medzi Zemou a domorodcami.

— Chápem, — povedal Gorbovskij. — To by bolo výborné. A ak sa kontakt neuskutoční?

— Leonid Andrejevič, — spustil Komov ostro. — Hovorme priamo. Vyslovme nahlas, na čo práve myslíme, i to, čoho sa

najväčšmi obávame. Chcem zmeniť Malého na nástroj Zeme. Preto všetkými dostupnými prostriedkami a ak sa tak dá povedať, celkom neľútostne sa usilujem rekonštruovať v ňom človeka. Celá ťažkosť spočíva v tom, že ako vidieť, ľudská psychika, pozemský vzťah k svetu sú domorodcom, ktorí vychovali Malého, celkom cudzie. Odstrkujú nás od seba, nechcú nás. A týmto vzťahom k nám je skrz-naskrz presiaknuté i celé Malého podvedomie. Našťastie, alebo nanešťastie, domorodci ponechali v Malom dosť ľudského, aby sme sa mohli zmocniť jeho vedomia. Terajšia situácia je kritická. Malého vedomie patrí nám, avšak podvedomie im. Je to veľmi ťažký a riskantný konflikt, dobre si to uvedomujem, no dá sa vyriešiť. Potrebujem ešte doslovne pár dní na prípravu Malého. Odhalím mu skutočný stav vecí, oslobodím jeho podvedomie a Malý sa stane naším spolupracovníkom. Iste chápete, Leonid Andrejevič, akú cenu má pre nás taká spolupráca… Počítam s množstvom ťažkostí. Napríklad podvedomý odpor môže sa u Malého zmeniť – až mu odhalíme skutočný stav vecí – vo vedomé úsilie chrániť pred nami svoj „domov“, svojich záchrancov a vychovávateľov. Možno vzniknú nové nebezpečné a veľmi napäté situácie. No v jednom som si istý: určite budeme vedieť presvedčiť Malého, že naše civilizácie sú rovnoprávnymi partnermi so svojimi prednosťami i nedostatkami a on, ako sprostredkovateľ medzi nami, bude môcť po celý život čerpať z oboch strán, pričom sa nebude musieť obávať ani o jedných, ani o druhých. Bude pyšný na svoje výnimočné postavenie, jeho život bude radostný a plný… — Tu sa Komov odmlčal. — Musíme, sme povinní riskovať. Takáto príležitosť sa už nikdy nenaskytne. To je môj názor, Leonid Andrejevič.

— Rozumiem, — povedal Gorbovskij. — Poznám vaše myšlienky a cením si ich. Viem, v mene čoho navrhujete riskovať. No nepochybne súhlasíte, že riziko nesmie presahovať istú hranicu. Chápte, od samého začiatku som bol na vašej strane. Vedel som, že riskujeme, mal som strach, no zároveň som si myslel: a čo ak si privykne? Aké perspektívy, aké možnosti!… A okrem toho som mysleli na to, že vždy máme čas ustúpiť. Ani na um mi nezišlo, že chlapec bude tak vynikajúco komunikovať, že sa dostanete tak ďaleko už po štyridsiatich ôsmich hodinách. — Gorbovskij urobil

prestávku. — Gennadij, kontakt sa neuskutoční. Je čas dať sa na ústup.

— Kontakt bude! — trval na svojom Komov.

— Nebude, — mäkko, no dôrazne namietol Gorbovskij. — Veď veľmi dobre viete, Gennadij, že máme do činenia s izolovanou civilizáciou. S rozumom, sústredeným na seba.

— To nie je izolácia, — povedal Komov. — To je len zdanlivá izolácia. Planétu sterilizovali a zjavne ju udržiavajú v takom stave. Ktovieprečo zachránili a vychovali Malého. A konečne, sú dobre informovaní o ľudstve. To je len zdanlivá izolácia, Leonid Andrejevič.

— Nuž, Gennadij, absolútna izolácia je teoretická idealizácia. Prirodzene, vždy zostáva nejaká funkčná činnosť, zameraná navonok, napríklad zdravotnícko-hygienická. Pokiaľ ide o Malého… Pravdaže, to všetko sú len dohady, no ak je civilizácia dosť stará, jej humanizmus sa mohol zmeniť na nepodmienený sociálny reflex, na sociálny inštinkt. Zachránili dieťa jednoducho preto, lebo pociťovali potrebu takejto akcie…

— To všetko je možné, — povedal Komov. — Teraz nejde o dohady. Dôležité je, že je to zdanlivá izolácia, že existujú možnosti nadviazať kontakt. Prirodzene, proces zbližovania bude veľmi dlhý. Možno bude treba poldruha, ba i dvakrát viac času ako na zblíženie s obyčajnou otvorenou civilizáciou… Nie, Leonid Andrejevič. O všetkom tom som uvažoval a sám dobre viete, že ste mi nepovedali nič nové. Váš názor stojí proti môjmu, to je všetko. Vy navrhujete cúvnuť, ja zasa chcem využiť túto jedinečnú šancu až do konca.

— Gennadij, to nie je len môj názor, že kontakt sa nenadviaže, — potichučky povedal Garbovskij.

— A kto ešte si to myslí okrem vás? — spýtal sa Komov s jemnou iróniou. — August Johann Maria Bader?

— Nie, nielen Bader. Priznám sa, Gennadij, zatajil som pred vami jeden tromf… Nikdy vám neprišlo na um, že Šura Semionov zotrel palubný denník nie na planéte, ale už v kozme; nie preto, lebo uvidel rozumné monštrá, ale preto, lebo už vo vesmíre bol vystavený útoku a usúdil, že na planéte existuje vysoko vyvinutá agresívna civilizácia? Nám to prišlo na um. Prirodzene, nie hneď. Najprv sme

takisto ako aj vy urobili správne závery z nesprávneho predpokladu. No len čo v nás skrsla táto myšlienka, pustili sme sa prekutávať priestor okolo planéty. No a pred dvoma hodinami došla správa, že ho napokon objavili. — Gorbovskij sa odmlčal.

Vynaložil som obrovské úsilie, aby som nezakričal: „Koho? Koho objavili?“ Gorbovskij akiste čakal na taký výkrik, no nedočkal sa. Komov čušal a Gorbovskij musel pokračovať.

— Je výborne zamaskovaný. Pohlcuje takmer všetky lúče. Nikdy by sme ho nenašli, keby sme ho špeciálne nehľadali, aj tu bolo treba použiť čosi celkom nové. Vysvetľovali mi čo, no nepochopil som, akýsi vákuový koncentrát. Slovom, našli sme ho a vzali na loď. Je to automatická družica, čosi ako ozbrojený strážnik. Niektoré konštrukčné detaily svedčia, že ju tu inštalovali Pútnici, a to veľmi dávno, pred stotisíc rokmi. Našťastie pre účastníkov projektu „Koráb“ mala na sebe len dve nálože. Prvá nálož bola vystrelená v pradávnych časoch, akiste sa už ani nedozvieme, na koho. Druhá nálož sa ušla Semionovovcom. Vysvetľujem si to tak, že Pútnici pokladali túto planétu za zakázanú. Otázka je prečo? Na základe toho, čo už vieme, je len jedna odpoveď: na vlastnej skúsenosti spoznali, že miestna civilizácia je nekomunikatívna, izolovaná, ba čo viac – kontakt by znamenal vážne otrasy pre túto civilizáciu. Keby na mojej strane stál len August Johann Maria Bader… No nakoľko sa pamätám, vždy ste sa s veľkou úctou vyjadrovali o Pútnikoch… — Gorbovskij sa zasa odmlčal. — Lenže nejde len o to. Pri ostatných rovnakých podmienkach, bez ohľadu na názor Pútnikov, mohli by sme si dovoliť veľmi opatrné, veľmi pozvoľné pokusy odstrániť izoláciu pôvodných obyvateľov planéty. V najhoršom prípade by sa naše skúsenosti obohatili o ďalší záporný výsledok. Označili by sme planétu nejakou značkou a pobrali by sme sa domov. Týkalo by sa to len našich dvoch civilizácií… No ide o to, že medzi našimi dvoma civilizáciami, ako medzi kladivom a nákovou, sa teraz ocitla tretia civilizácia a za ňu, Gennadij, za jej jediného predstaviteľa Malého, už pár dní nesieme plnú zodpovednosť.

Počul som, ako si Komov hlboko vzdychol a nastalo dlhé ticho. Keď Komov znova prehovoril, mal akýsi nezvyčajný, nalomený hlas. Začal hovoriť o Pútnikoch; čudoval sa, že sa Pútnici umiestením

strážnej družice dopustili rizika, hraničiaceho so zločinom, no potom sám pripomenul nepriame údaje, podľa ktorých Pútnici vždy cestovali v celých eskadrách a akákoľvek družica podľa nich nemôže byť ničím iným, iba automatickou sondou. Ďalej hovoril o tom, že i na Zemi sa končí polstoročná barbarská epocha individuálnych letov na voľný výskum – znamená to priveľa obetí, priveľa hlúpych chýb a primálo úžitku.

— Áno, — prisvedčil Gorbovskij, — i ja som nato myslel.

Potom Komov spomenul prípady, keď záhadne zmizli automatické výskumné družice vypustené k niektorým planétam.

— Nijako sme nestačili analyzovať, prečo sa vlastne stratili, no teraz sa nám tieto prípady ukazujú v novom svetle.

— Správne! — nadšene sa pridal Gorbovskij. — O tomto som ešte nepremýšľal, je to veľmi zaujímavá myšlienka.

Potom hovorili o strážnej družici, čudovali sa, že niesla len dve nálože, pokúsili sa odhadnúť, aké asi teda museli byť predstavy Pútnikov o obývanosti vesmíru, prišli na to, že v konečnom dôsledku sa neveľmi odlišovali od našich predstáv, mimovoľne vzniká myšlienka, že Pútnici sa zrejme chystali vrátiť sem, no ktovieprečo sa nevrátili. Možno má pravdu Borovik, ktorý sa nazdáva, že Pútnici opustili galaxiu. Komov položartovne vyslovil predpoklad, že práve títo domorodci sú Pútnikmi, ktorí keď sa upokojili a dostatočne zásobili vonkajšími informáciami, izolovali sa. Gorbovskij zasa urobil narážku na Komovove idey a žartom sa ho začal vypytovať, ako hodnotiť takúto evolúciu Pútnikov z hľadiska teórie vertikálneho pokroku.

Potom sa pozhovárali o zdraví doktora Mboga, odrazu preskočili na pacifikovanie akejsi Ostrovnej ríše a na nejakého Karola Ludwiga, ktorý mal v tejto pacifikácii istú úlohu a ktorého ktovieprečo tiež nazývali Pútnikom, hladko a nebadane prešli od Karola Ludwiga k otázke hraníc kompetencie Rady galaktickej bezpečnosti, zhodli sa v tom, že do jej kompetencie patria len humanoidné civilizácie… Čoskoro som už nerozumel, o čom hovoria, a najmä prečo hovoria práve o tom.

Potom Gorbovskij povedal:

— Celkom som vás utrápil, Gennadij, prepáčte. Choďte si

odpočinúť. Veľmi dobre mi padlo pozhovárať sa s vami. Veď sme sa tak dávno nevideli.

— No onedlho sa zasa uvidíme, — trpko povedal Komov.

— Áno, tak o dva dni. Bader je už na ceste, aj Borovik. Nazdávam sa, že pozajtra bude celá Komisia pre kontakty na základni.

— Teda do videnia do pozajtra, — povedal Komov.

— Odovzdajte odo mňa pozdrav vášmu strážnemu… tuším, Stasovi. Je veľmi taký… povedal by som… vojenský. A Jakova, Jakova určite pozdravte! No a prirodzene, i všetkých ostatných.

Rozlúčili sa.

Sedel som ticho ako myš a ďalej som bezmyšlienkovite vyvaľoval oči na výhľadovú obrazovku, pričom som nič nevidel, nič nechápal. Za chrbtom som nepočul ani hlások. Minúty sa vliekli neznesiteľne pomaly. Tak rád by som sa obrátil, až mi krk zmeravel a pichalo ma pod lopatkou. Bolo mi celkom jasné, že Komovom to otriaslo. Tak či tak, mňa to ohromilo… Hľadal som odpoveď namiesto Komova, no hlavou mi nezmyselne vírilo len jedno: „A čo ma je po Pútnikoch? Nevídali, Pútnici! I ja sám som v istom zmysle Pútnik…“

Vtom Komov povedal:

— No a váš názor, Stas?

Len-len že som nevytresol: „A čo nás je po Pútnikoch?“, no ovládol som sa. Aby som sa zatváril čo najdôležitejšie, ešte sekundu som sedel v predošlej polohe, potom som sa obrátil i s kreslom. Komov, s bradou položenou na prepletené prsty, pozeral na zhasnutú obrazovku videofónu. Oči mal privreté, ústa akési smutné.

— Podľa všetkého musíme vyčkať… — povedal som. — Čo sa dá robiť… No a Malý azda už ani nepríde… V každom prípade, tak skoro nepríde…

Komov sa uškrnul kútikom úst.

— Lenže Malý príde, — povedal. — Priveľmi rád kladie otázky. A viete si predstaviť, koľko nových otázok má teraz?

Bolo to takmer doslovne to isté, čo povedal v jedálni i Vanderhose.

— Nuž potom… — zahundral som nerozhodne, — nuž potom je

azda aj lepšie…

No čo som mu ja mohol povedať? Čo mohol po Gorbovskom a po Komovovi povedať dvadsaťročný radový kybernetický technik s praxou šesť a pol dňa — mládenec azda nie zlý, usilovný, zaujímajúci sa o svoju prácu a kadečo podobné, no, musím sa rovno priznať, nie ktovieaký múdry, dosť naivný a nerozhľadený…

— Azda, — chabo utrúsil Komov. Vstal a šúchajúc podošvami pobral sa k dverám, no na prahu zastal. S tvárou odrazu znetvorenou takmer vykríkol: — Naozaj nikto z vás nechápe, že Malý… to je jedinečná príležitosť, v podstate absurdná, a preto jedinečná a posledná! Také dačo sa predsa už nikdy nestane. Rozumiete? Nikdy!

Odišiel. Ostal som sedieť tvárou obrátený k rádiostanici a chrbtom k obrazovke a usiloval som sa vyznať sa ani nie tak vo svojich myšlienkach, ako v citoch. Nikdy!… Pravdaže, nikdy. Ako sme sa tu všetci zamotali! Úbohý Komov, úbohá Majka, úbohý Malý… Ale kto je najúbohejší? Teraz, prirodzene, odídeme odtiaľto. Malému sa uľaví, Majka pôjde študovať za učiteľku, takže azda najúbohejší je Komov. Veď to je akoby naschvál: naďabiť – osobne naďabiť! – na unikátnu situáciu, na unikátnu možnosť postaviť svoje myšlienky na experimentálny základ, a odrazu je po všetkom! Malý, ktorý sa mal stať verným pomocníkom, neoceniteľným sprostredkovateľom, hlavnou údernou silou, ktorá by rozdrvila všetky zábrany, mení sa z ničoho nič na hlavnú prekážku… Otázka sa predsa nedá stavať takto: Malého budúcnosť alebo vertikálny pokrok ľudstva. Iste je tu akási logická finta… Alebo nie? Alebo sa naozaj má otázka stavať takto? Ľudstvo predsa… V zadumaní som sa otočil v kresle tvárou k obrazovke, roztržite som sa rozhliadol po okolí a zhíkol som. Všetky veľké otázky mi vo chvíli vybŕkli z hlavy.

Po uragáne ani stopy, akoby nikdy nebol. Všetko vôkol bolo biele od inovate a snehu a Tom stál tesne pri lodi, na samej hranici mŕtveho pásma pred vstupným prielezom. Hneď som pochopil, že Malý tam sedí na snehu a netrúfa si vstúpiť – osamotený, mučený dvoma civilizáciami.

Vyskočil som a cvalom som sa hnal po chodbe. V kesóne som mechanicky chcel schmatnúť svoj kožuch, no hneď som ho aj odhodil, celým telom som vrazil do membrány prielezu a vyrútil som

sa von. Malý nikde! Hlúpy Tom zapálil svetielko – žiadal príkazy. Všetko bolo biele a iskrilo sa vo svetle záblesков polárnej žiary. Iba pred prielezom, pri mojich nohách sa černela akási okrúhla vec. V prvej chvíli mi veru kadečo zišlo na um. Horko-ťažko som sa prinútil a zdvihol tú vec.

Bola to naša lopta. A na loptu bola navlečená obruč s „tretím okom“. Objektív bol dodrúzganý a celá obruč vyzerala, ani čo by ju práve vytiahli spod lavíny.

A na snehovej prikrývke nikde ani stopa.

Záver

Volá ma zakaždým, keď sa mu žiada pozhovárať sa.

— Dobrý deň, Stas, — prihovorí sa mi. — Pozhovárame sa, áno?

Na kontakt určili štyri hodiny denne, no Malý nikdy nedodržiava plán. Neuznáva ho. Volá ma, keď spím, alebo sedím vo vani, keď píšem správy alebo sa pripravujem na ďalší rozhovor s ním, keď pomáham chlapcom, ktorí po skrutke rozoberajú ochrannú družicu Pútnikov… Nehnevám sa. Na neho sa človek nemôže hnevať.

— Dobrý deň, Malý, — odpovedám. — Prirodzene, pozhovárajme sa.

Prižmuruje oči ako od radosti a kladie mi štandardnú otázku:

— Stas, si to naozaj ty? Alebo je to len tvoj obraz?

Presviedčam ho, že som to ja, Stas Popov osobne, a nijaké obrazy. Už veľa ráz som mu vysvetľoval, že neviem vyrábať obrazy a akiste to už dávno pochopil, no zakaždým začína rozhovor touto otázkou. Hádam takto žartuje, alebo si ináč nevie predstaviť normálnu výmenu pozdravov, a možno sa mu jednoducho páči slovo „obraz“. Má svoje obľúbené slová — „obraz“, „fenomenálne“, „luskáčik“, „češirská mačka“!…

A už aj začína:

— Prečo oko vidí?

Objasňujem mu, prečo oko vidí. Sústredene počúva, pričom sa chvíľami dlhými citlivými prstami dotýka svojich očí. Je výborný poslucháč, a hoci sa už zbavil zvyku hádzať sa ako zmyslov zbavený, keď ho niečo mimoriadne prekvapí, ustavične cítim v ňom akúsi horúčku, skrytú búrlivú vášeň, neopísateľné, všetko pohlcujúce vytrženie z poznávania, aké je mne, žiaľ, nedostupné.

— Fenomenálne! — pochváli ma, keď končím. — Luskáčik! Porozmýšľam o tom a zasa sa spýtam…

Mimochodom, jeho samostatné úvahy o tom, čo počul (zúrivý tanec svalov na tvári, komplikované vzory z kameňov, prútov, lístia), vedú niekedy k veľmi čudným otázkam. Tak aj teraz:

— Ako ste zistili, že ľudia rozmýšľajú hlavou? — spytuje sa.

Trochu ma to zaskočilo a začínam jachtať odpoveď. Naďalej ma

veľmi pozorne počúva, postupne sa mi darí ako-tak vyplávať, nahmatávam pevnú zem pod nohami a všetko ide navonok hladko, obaja vyzeráme spokojní, no keď končím, Malý vyhlási:

— Nie. To je veľmi neúplné. Vždy a všade to takto nebýva. Ak myslím iba hlavou, nuž teda prečo vôbec nemôžem rozmýšľať bez rúk?

Cítim, že sa dostávame na neistú pôdu. Centrum mi kategoricky nariadilo stoj čo stoj sa vyhýbať rozhovorom, ktoré by mohli Malého priviesť na myšlienku o domorodcoch. A musím povedať, že urobilo správne. No nedarí sa mi celkom sa vyhnúť takým rozhovorom a v poslednom čase som si všimol, že Malý akosi veľmi bolestivo prežíva, ešte i keď sa sám odvoláva na svoj spôsob života. Žeby začínal tušiť? Ktohovie… Deň čo deň čakám, že sa ma rovno opýta. Želám si tú otázku a zároveň sa jej bojím…

— Prečo vy môžete, a ja nemôžem?

— To ešte poriadne neviem, — priznávam sa a opatrne dodávam: — Azda predsa len nie si celkom človek…

— Teda čo je potom človek? — spytuje sa ihneď. — Čo je to celkom človek?

Nemám jasnú predstavu, ako mu mám odpovedať na takú otázku, a sľubujem, že mu o tom porozprávam pri ďalšom stretnutí. Pod jeho vplyvom som sa stal ozajstným polyhistorom. Niekedy po celý deň a noc hlcem a spracúvam informácie. Pre mňa pracuje Hlavné informačné stredisko i najväčší odborníci v rozmanitých vedeckých odvetviach, mám právo kedykoľvek sa spojiť s ktorýmkoľvek z nich a požiadať, aby mi vysvetlili napríklad modelovanie P-abstrakcií, metabolizmus u hlbinných foriem života, metodiku zostavovania šachových úloh…

— Vyzeráš vyčerpane, — súcitne poznamenáva Malý. — Unavil si sa?

— To nič, — vravím. — Dá sa to zniesť.

— Čudné, že môžeš ustať, — hovorí zamyslene. — Ktovieprečo, ale ja sa nikdy neunavím. Čo je to vlastne únava?

Nadýchnem sa a púšťam sa do výkladu o únave. Počúva a pritom rozkladá pred sebou kamienky, ktoré preňho opracoval starý dobrý Tom do formy kocky, gule, kvádra, kužeľa a zložitejších

útvarov. Vo chvíli, keď končím, pred Malým vyrastá veľmi zložitá konštrukcia, ktorá sa neponáša absolútne na nič, no v istom zmysle je harmonická a čudne logická.

— Dobre si to porozprával, — vraví Malý. — Povedz mi, náš rozhovor sa nahráva?

— Prirodzene.

— Aký je obraz? Dobrý, zreteľný? Obraz!

— Ako vždy.

— Tak nech si starý otec pozrie tento obrazec. Pozri, starý otec: uzol chladnutia je tu, tu a tu…

Starý otec Malého, Pavel Alexandrovič Semionov, pracuje v oblasti realizácie abstrakcií v zmysle Parcivala. Je dosť priemerným vedcom, no je vysoko odborne vzdelaný a Malý udržiava s ním nepretržitý tvorivý kontakt. Pavel Alexandrovič mi hovoril, že Malý často rozmýšľa naivne, no vždy originálne a niektoré z jeho konštrukcií majú istý význam pre Parcivalovu teóriu.

— Určite, — hovorím. — Hneď mu ho odovzdám. Ešte dnes.

— A možno sú to nezmysly, — nečakane hovorí Malý a jedným pohybom zmetie celú svoju konštrukciu. — Čo teraz robí Leva? — spytuje sa.

Leva je hlavný inžinier základne, veľký figliar a žartovník. Keď Leva s Malým beseduje, priestor okolo planéty sa napĺňa chichotom a zápalistým výskaním, takže sa ma zmocňuje čosi ako žiarlivosť. Malý má Levu veľmi rád a zakaždým sa naňho spytuje. Niekedy sa spýta i na Vanderhoseho, a z otázky sa dá vycítiť, že sladké tajomstvo bokombrád dosiaľ ostalo preňho nerozriešené a trápi ho. Raz či dva razy sa spýtal na Komova. Musel som mu vysvetliť, čo je projekt „Koráb-2“ a prečo tento projekt potrebuje xenopsychológa. No na Majku sa nespytoval ani raz. Keď som sa sám pokúsil zaviesť reč na ňu a pokúsil som sa objasniť mu, že ak ho aj Majka oklamala, nuž len na jeho prospech, že z nás štyroch Majka prvá pochopila, ako mu je ťažko a ako potrebuje pomoc. Daromne som sa namáhal, Malý jednoducho vstal a odišiel. A rovnako zareagoval, keď som sa raz len tak medzi rečou podujal vysvetliť mu, čo je lož.

— Leva spí, — vravím. — U nás je teraz noc, správnejšie nočný palubný čas.

— Tak teda aj ty si spal? Zasa som ťa zobudil?

— To nič, — hovorím úprimne. — Zhovárať sa s tebou je zaujímavejšie ako spať.

— Nie. Choď a spi, — kategoricky mi nariaďuje Malý. — Sme my zvláštne bytosti. Bezpodmienečne musíme spať.

To „my“ je hotový balzam na moje srdce. Napokon, Malý v poslednom čase často hovorí „my“, už som si na to začal i navykať.

— Choď spať, — opakuje Malý. — Ale ešte mi povedz: kým budeš spať, nikto nepríde na tento breh?

— Nikto, — hovorím to, čo vždy. — Môžeš byť spokojný.

— To je dobre, — vydýchne uľahčene. — Tak spi, a ja budem rozmýšľať.

— Pravdaže, len rozmýšľaj, — hovorím.

— Do videnia, — lúči sa Malý.

— Do videnia, — odpovedám a vypínam.

No viem, čo bude nasledovať, a nehýbem sa od obrazovky. Je mi celkom jasné, že dnes sa zasa nevyspím.

Malý sedí vo svojej zvyčajnej polohe, na ktorú som si už zvykol, preto sa mi teraz nezdá taká nepohodlná a mučivá. Chvíľu hľadí na zhasnutú obrazovku umiestenú na čele starého Toma, potom zdvihne zrak k nebu, akoby tam, v dvestokilometrovej výške chcel rozoznať moju základňu, spojenú s družicou Pútnikov, a za jeho chrbtom sa rozprestiera známa krajina zakázanej planéty Koráb – piesočné duny, pohybujúca sa čiapka hmly nad horúcim močiarom, vzadu pochmúrny končiar a nad ním tenké, dlhé čiary obrovských, naďalej a azda i navždy záhadných konštrukcií, čo vyzerajú ako pružné, nepokojne sa chvejúce antény nejakého fantastického hmyzu.

U nich je teraz jar, na kríkoch rozkvitli veľké, prekvapujúco pestré kvety, nad dunami vanie teplý vánok. Malý sa roztržite obzerá, prehrabáva sa vo vyhladených kamienkoch. Ponad plece pozerá ku končiaru, odvracia sa, skloní hlavu a chvíľu nehybne sedí. Nato sa rozhodne, načiahne ruku rovno ku mne a stlačí klapku výzvy tesne pod Tomovým nosom.

— Dobrý deň, Stas, — hovorí. — Už si si pospal?

— Áno, — odpovedám. Je mi do smiechu, hoci sa mi chce, strašne spať.

— Ale by bolo dobre zahrať sa teraz, však, Stas?

— Áno, — súhlasím. — Nebolo by zle.

— Svrček na peci, — povie a chvíľu mlčí. Čakám.

— Dobre, — čulo hovorí Malý. — Tak sa teda zasa pozhovárame, dobre?

— Pravdaže, — prisviedčam. — Zhovárajme sa.

Arkadij Strugackij- Boris Strugackij

PLANÉTA

pre Panťanov

Z ruského originálu Malyš, Detskaja literatúra, Leningrad 1973, preložila Viktória Slobodníková.
Vyšlo vo vydavateľstve Tatran, Bratislava 1976, ako 3195. publikácia a 28. zväzok edície Zenit, ktorú rediguje dr. Ivan Izakovič.

Vydanie prvé. Strán 182. Prebal a väzbu navrhol Zoltán Salamon. Zodpovedný redaktor Alfréd Engelmann. Výtvarná redaktorka Marianna Pollaczyková. Technická redaktorka Zlatica Baltazárovičová.

Vytlačili Tlačiarenské závody Pravda, závod Žilina.
Náklad 12 000 výtlačkov.
AH 8,14. VH 8,41. VHS 8,29. TS 13.34.
61-719-76 604/24/855

Kčs 13,-